BISERICA
ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

Anul al VIII-lea, No. 9.
SEPTEMVRIE.

TABELA MATERIEĬ

BUCURESTI
TIPOGRAFIA CĂRŢILOR BISERICESCI
Strada Principatele-Unite No. 34.
1884.

ANUL VIII. BUCUREȘTÎ, SEPTEMVRIE 1884. No. 9.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

APARE O DATĂ PE LUNĂ

„Predică Cuvêntul"
II. Tim. IV. 2.

DIN ISTORIA BISERICEÎ ROMÂNILOR

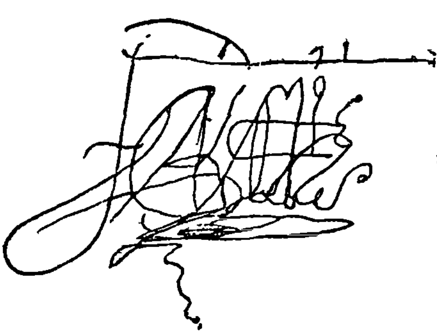
METROPOLIA UTGRO-VLACHIEÏ.

CONDICA SÂNTĂ

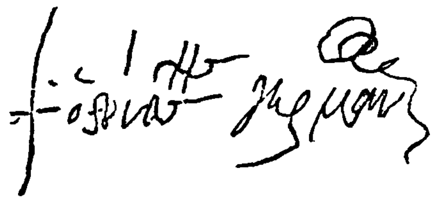
(Urmare, Vedĭ No. 6, anul VIII-lea, pag. 393).

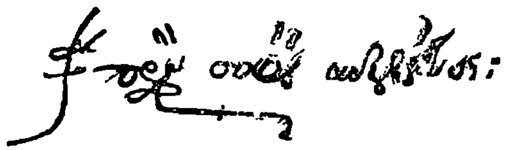
XIX.

Де врѣме че архіереу каре ера маи наинте врѣме ла митрополіа а Дѣлулуи анvме Іωасаф и са сфършит віаца, ши митрополіа а ръмас въдѹвъ, ши фъръ дъ стъпън ши фъръ архіере, смереніа ноастръ авънд де ачеп грижа ачеи митрополіи а ашъза архіере, ꙟтрѹ кивернисирѣ ши спъсеніа ачелор крещини де аколо, ам дат воє архіерелор челор чи съ афлъ аи съ съ стрѫнгъ ꙟ бесѣрика сфинцилор ши де Дѹмнезеу ꙟкѫнѹнаці ꙟтрѹ апостоли, Костантин ши Єлена. ка съ алѣгъ пре чел чи ар фи врѣдник ꙟтрѹ кивернисирѣ нисѣла митрополіе ачеѧ ꙟтъи але е чел маи де наинте Софроніу. пре Сава. е Дестоиникѹ пре Григоріе. е Никон пре Авеrкіе. шам але деи рачещ тре пре Сава.

= Vlădica Teodosie.

= Al Niseĭ Gherman.

= Fost al Sofieĭ Afcsentie.

NOTE:

100). Acest act este scris pre pagina adoa a foieĭ a 20-a, şi tot de scriitorul actuluĭ precedent; adecă cu literă rondă şi tot cu asvĕrliturĭ, pre care noĭ le-am conservat.

101 Actul alegereĭ Metropolituluĭ Transilvanieĭ, Sava, este confirmat, cum vedem, de subsemnăturile numaĭ adoĭ alegêtorĭ, lipsind subsemnătura Metropolituluĭ Dristeĭ, şi avênd subsemnătura Metropolituluĭ Teodosie. care trebuea să confirme alegerea, ca ceia ce se făcuse în catedrala Metropolieĭ séle.

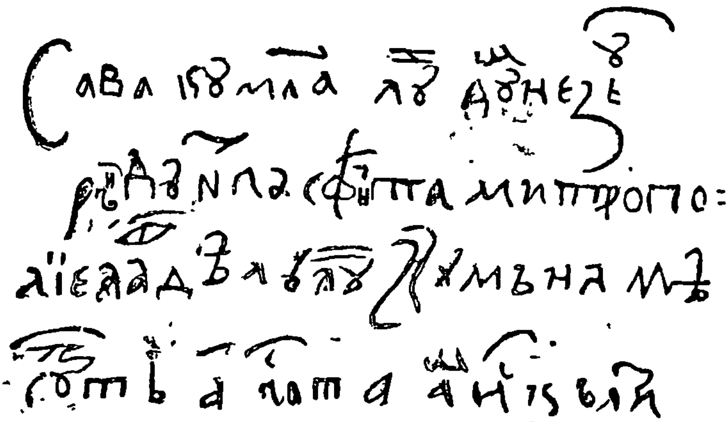
102.) Actul este fĕrĕ dată. Noĭ însĕ presupunem cu D. A. T. Laurian, că Ioasaf a murit pre la 1684 şi tot in acest an a fost ales şi Sava, care in şirul Metropoliţilor Transilvanieĭ trebue să fie supranumit al III lea. (Docum. istorice. Viena 1850. pag. 135).

XX.

САВА КȢ МИЛА ЛȢ ДȢМНЕЗЕȢ РЪДУЙ ЛА СФТА МИТРОПОЛЇЕ А АРДѢЛУЛУЙ КȢ ГȢРА МѢ ФЪГЪДȢЕСК

Urméză simbolul credinţeĭ cel usitat. adecă al Metropolituluĭ Teodosie, precum şi confesiunea tradiţiuneĭ bisericescĭ, semină cu cele de maĭ sus, din care noĭ reproducem aicĭ partea finală numaĭ pentru particularitatea scriereĭ.

. . . Дȣ ачѣстѣ кȣ мѫна мѣ ȣтъриcѣ къ ши де кѫте ѡмѣле аре скаȣнȣ ачестa а ȣгровлахїе съ ле пъзе къ не скимбат дрȣ тоатъ е́пахїа мѣ.

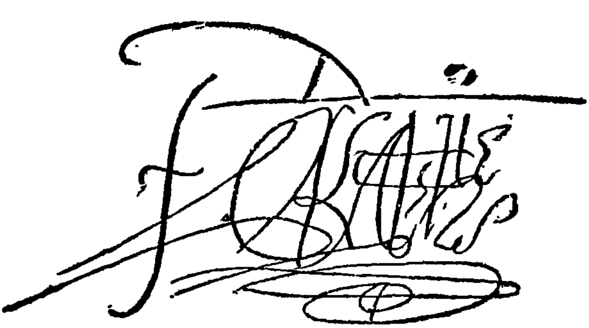
NOTE:

103). Atât simbolul credinţeĭ cât şi confesiunea tradiţiuneĭ bisericeşcĭ sunt scrise pre pagina întaia a foieĭ a 21 a.

104). Litera scrisóreĭ este identică cu cea din actul precedent; adecă rôndă cu asvêrliturĭ, dupa cum se póte vedea şi din parte reprodusă.

XXI.

Де време че архиереꙋ каре ера маи денаинте време ла митрополіа Ꙟ дѣлꙋлꙋ, анꙋме Сава. и са сфършит віаца, ши митрополіа о рѫмас вѫдꙋвѫ фѫр де стѫпѫн, ши ам ѣ архиерей Смереніа ноастрѫ авѫнд де ꙟчепе грижа ачей митрополіи а ашѫза архиереꙋ, прин кивернисирѣ ши свѣтеніа ачилор крещин де аколо а да воѥ архиерейлор челор чи сѫ афла аи сѫ сѫ стрѫнгѫ ꙟ бесѣрика сфинцилор ши де Дꙋмнезеꙋ ꙟкꙋнꙋнаци ши ꙟпрѣꙋ Апостол. Костандин ши Єлена, ка сѫ алѣгѫ пре чел чи ар фи врѣдник ꙟтрꙋ кивернисѣла митрополіи ачѣіа. Ꙟтѫю алес ѥ чел маи денаинте Софронꙋ. пре Варлаам, ꙟ Нисин пре игꙋменꙋ Пахоміе де ла Котрочени ѥ Дакіна Ирон ѧ делѣни пре игꙋменꙋл Пансіе де ла Ста Троицѫ ши а але де рѫчещ тре. Пре Варлаам;

= Vlădica Teodosie.

NOTE:

105. Actul acesta este scris pre pagina adoa afoieĭ a 21 cu o scrisóre rondă cu asvêrliturĭ și puține códe; adecă cu scrisórea proprie epoceĭ de transițiune de la scrisórea codată la cea rondă.

106). Actul, cum vedem, pórtă numaĭ subsemnătură Metropolituluĭ Teodosie, lipsind din condica săntă atât subsemnătura luĭ Afcsentie, fost al Sofieĭ, aluĭ Gherman al Niseĭ, și ce este și maĭ mult, că lipsesce subsemnatură luĭ Daniil al Ardéluluĭ. Cunoscuțĭ fiindu-ne ceĭ doĭ Metropolițĭ, cariĭ aŭ luat parte la alegerea luĭ Varlaam, noĭ despre Daniil credem, că acesta trebue să fi fost vre unul din Episcopiĭ Ardéluluĭ, care venise în Țéră de frica persecuțiunilor calvine, ecsercitate de principiĭ Gheorghie I și al II-lea Racoți, séŭ, pentru milostenie, ca Sava și Iorest în Moldova, spre a aduna ajutóre pentru restaurarea metropolieĭ de Transilvania, ceĭ ruinate de Tatarĭ (Docum. istorice. A. T. Laurin 1850 Viena pag. 130—135).

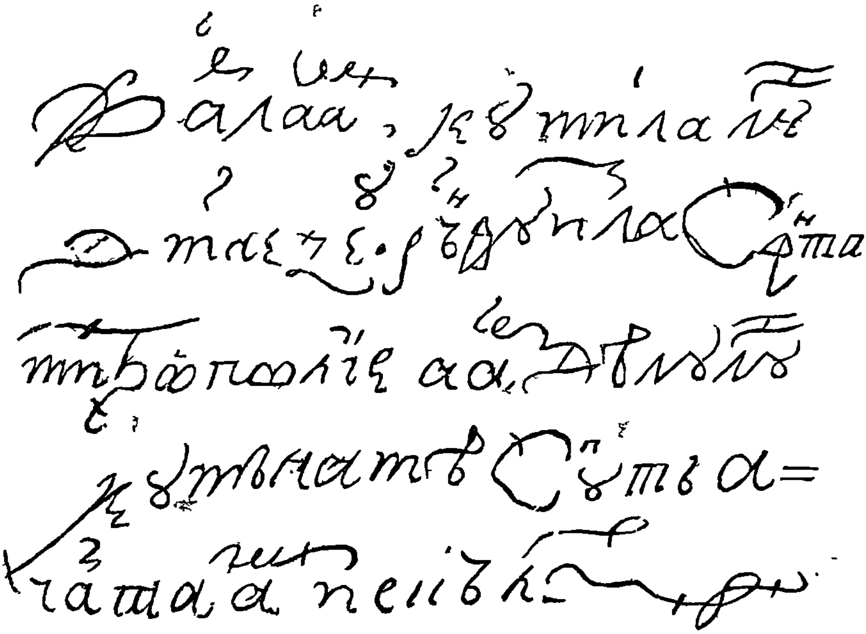
107). După mórtea luĭ Sava al III-lea, care pare că s'a petrecut pre la anul 1687, se alege Varlaam, unul din clericiĭ inferiorĭ aĭ Bisericeĭ de Transilvania. anul alegéreĭ luĭ Varlaam cu o părere, fiind că nicĭ actul alegereĭ nu are dată și noĭ nu scim cu siguranță anul alegereĭ luĭ din alte documente.

XXII.

După actul alegereĭ în Condica săntă urméză simbolul credințeĭ și după acesta confesiunea tradițiuneĭ bisericescĭ, din care noĭ reproducem părtile ce urméză.

ВАРЛААМ КУ МИЛА ЛУ ДУНЕЗЕУ РЪДУЙ ЛА СФТА МИТРО
ПОЛЇЕ А АДѢЛУЛУ КУ ГУРА МѢ ФЪГЪДУЕСК.

. . . Ду ачѣстѣ дкъ мъ мъ иуринъкъ ши де кѫте томѣле аре ека-
ну ачета а Оуровлахїе, съ ле пъзекъ не скимба, дру тоатъ епар-
хїа мѣ.

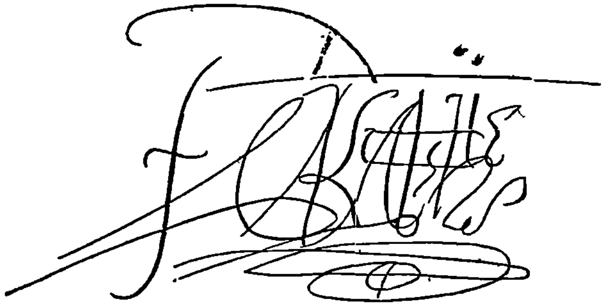

NOTE:

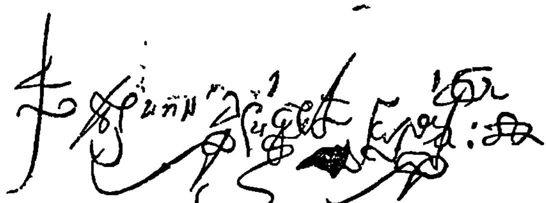
108). Aceste doĕ acte sûnt scrise pre pagina întâia a foieĭ a 22 a, cu scrisóre semină actuluĭ precedent.

XXIII.

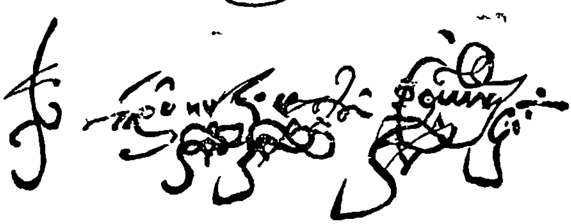
Де врѣме че де Дмнѕеу юбиторю епкпу Бузэулуй Кир Григоріе
-май наінте ку пуцинъ врѣме шау дат чѣ де обще даторіе ши рѫмъинд
Епкопіа луй фър стъпън ши фър кивернисире де епкп. а сокотит
съ ну стѣ ачастъ епикопіе ӂ врѣме мултъ фър адевъратъ епкп, ши ат
да вое челор че ай са афла ахиереи съ факъ сокотѣлъ ку бънъ ша ши
ку порѕнка ноастръ, ори пре каре ар алѣџе ей съ факъ епкп ла епархіа Бу-
зэулуй ши адунънду-съ еи ӂ бесѣрика митрополией, карѣ чи стѣще ну-
меле сфнцилор ши славицилор ши ӂтомаилор апостолилор Костандин ши Еле-
на, ка съ факъ сфат ӂтре ей ау пус пре юбиторю де Дмнѕеу Епкопул
Пронин Хушилор Кир Митрофан. а доилѣ пре прѣ кувіосул Іеромонах
Іосиф. а треилѣ пе прѣ кувіосул Іеромонах Парѳеніе дирепт ачѣа сау
скрис ачастъ мъртуріе ӂ сфнтул Кодик а Митрополіеи оугровлахіеи
ши сау искълит ку мъниле лор. — Влѣт зрхча ю. ін

= **Vlădica Teodosie.**

= **† Fost al Dristreĭ Gherasim.**

= **† Fost al Lofteĭ Ioakim.**

NOTE:

109). Actul este scris pre pagina adoa afoieĭ a 22 a. Litera actuluĭ este cea rŏtundă, de unde lipsesc cu desevêrşire códele; şi acésta pentru cuvêntul, că scrierea codată, carea din punctul de privire caligrafic represintă cultura epoceĭ luĭ Mateĭ Basarab, face locu scriereĭ ronde, eşite din influinţa grecismuluĭ asupra cultureĭ românescĭ.

110). Grigorie, Episcopul Buzeuluĭ, ales find în anul 1669 Aprilie 4, rĕmâne în scaunul acesteĭ episcopiĭ pĕnĕ la 1691 Iunie 10; adecă administréză acéstă episcopie doĕ-ḑecĭ şi doĭ de anĭ lunĭ doĕ şi câte-va ḑile, când îşĭ dă obştescul sfêrşit.

111). Mitrofan, alesul Episcopieĭ de Buzeŭ din acest act, este fostul Episcop de Huşĭ, dupre cum îlŭ mărturisesce şi actul. Mitrofan s'a urcat la trépta episcopieĭ de Huşĭ la anul 1683 şi a rĕmas aicĭ pĕnĕ la 1686, când, din causă că era partisanul politic al Metropolituluĭ Dositeĭ, a trebuit să se retragĕ în Valachia la Domnul Şerban Cantacusin, şi ast-feliŭ să scăpe de urgia Domnuluĭ Moldoveĭ C. Cantimir, care necesitase şi pre Metropolitul Dositeĭ ase retrage cu Sobieski în Polonia.

Mitrofan, fiind în retragere la Tôrgoviştea de la 1686 ş'a făcut pregătirile pentru începerea tipăririĭ Biblieĭ de Tôrgovistea şi de la 1688 a început tipărirea, carea s'a continuat şi fiind el Episcop al Buzĕuluĭ; adecă pĕnĕ la anul 1699. (Uricar. part. II, pag. 37-38; Chron. Ep. Hu. pag. 145-147).

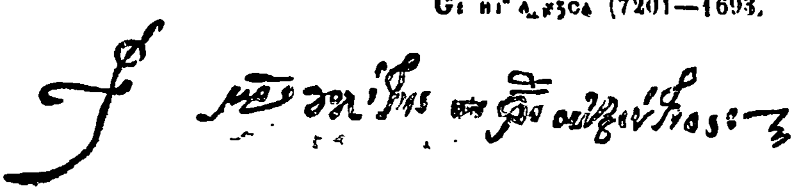
[112]). Mitrofan, şeḑênd la Tôrgoviştea cincĭ anĭ, treĭ anĭ i-a consacrat la tipărirea Biblieĭ, s'a ales Episcop de Buzĕu la 1691 Iunie 10, şi a rĕmas în acéstă calitate, continuând tipărirea Biblieĭ, pĕnĕ la mortea sa, carea s'a petrecut la 1703 Octomvrie 3 ḑile; cu alte cuvinte, el a ocupat tronul acesteĭ Episcopiĭ anĭ 12 şi lunĭ patru, când a fost înlocuit de Damaskin după mórtea luĭ Mitrofan.

[113]). Condica sântă după actul alegereĭ cuprinde nicĭ simbolul credințeĭ şi nicĭ confesiunea tradițiuneĭ bisericescĭ; şi acésta pentru cuvêntul, că Metropolit a fost numaĭ alesul Episcopieĭ de Buzĕu nu şi chirotonisitul pentru acéstă episcopie.

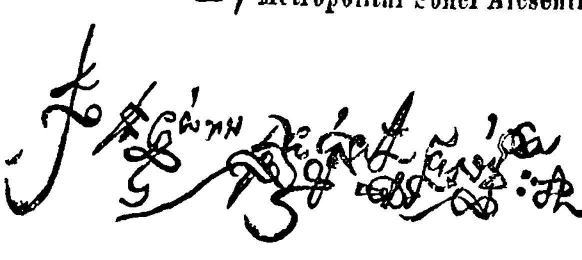
XXIV.

Де врѣме чи архїереи каре ера ма де наинте врѣме ла митрополїи ардѣлулуи а нѣмеи Влаха и Савва сѫвѫршин вїаца, ши митрополїа а рѫмас вѫдѫвѫ фѫр де стѫпѫн ши а е архїереи, смеренїа ноастрѫ авѫнд де а фаче пѫ грижа ачеи митрополии, а ашеза архїереи фнтру ниче нимикѫ ши спѫсенїа ачелор крещин де аколо. о да вои архїереилор челор че са афла ай сѫ сѫ стрѫнгѫ фн бесѣрика сфинцилор ши де Дмнзеу фнкѫнунаци ши фнтру апостоли Костандин ши Єлена ка сѫ алѣгѫ пре чел чи ар фи връдник фнтру, ниче нимикѫ митрополїи ачеїа фнтрѫ алес е чел ма де наинте Софїанѫ пре Феофил Їеромонах де ла а Дѫ ши Генадїе Архїе пре Афанасїе пг де ла Трѫмѣна ши ал де трансп... ден пре Феофил:

Сеп. Н. аѱс (7201—1693.

= † Metropolitul Sofieĭ Afcsentie.

 = † Fost al Dris-
teĭ Ghenadie.

NOTE:

114). Actul acesta este scris pre pagina adoa a foiei 22 a; iar litera actuluĭ este iar cea rondă codată. De unde urméză, că caligrafia e-oceĭ luĭ Mateĭ Basarab încă nu era cu totul părăsită, ci în luptă cu cea curat rondă.

115). Actul alegereĭ Metropolitul Teofil al Transilvanieĭ este subsemnat, cum vedem, numaĭ de către doĭ archiereĭ grecĭ, şi alegerea s'ar considera necanonică, décă am presupune, că n'a luat parte şi Metropolitul ţereĭ Teodosie. Lucrul însĕ trebue săse fi petrecut ast-feliŭ, că la alegerea, făcută în catedrala Metropolieĭ de Bucureştĭ, trebue să fi participat şi Metropolitul Teodosie, dar n'a subsemnat actul.

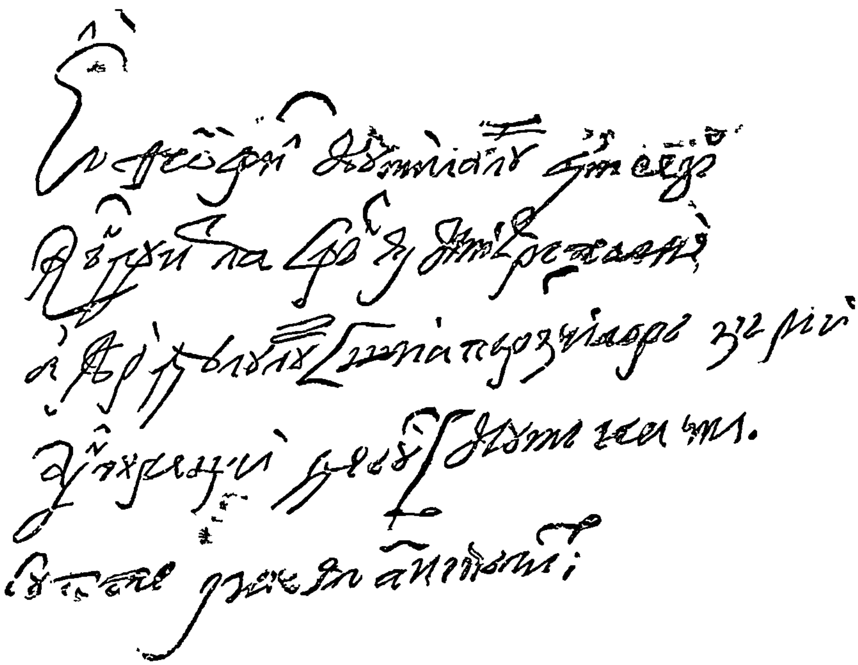
116.) Metropolitul Teofil este ales, cum am vĕḑut, la 1693 Septemvrie 18 şi conduce administraţiunea Bisericeĭ Transilvanieĭ pĕnĕ la 1698 Ianuarie 22, când, fiind acum mort, este înlŏcuit prin Atanasie.

XXV.

După actul alegereĭ luĭ Teofil, în condica sântă urméză Simbolul credinţeĭ şi confesiunea tradiţiuneĭ bisericescĭ. Fiind că actele aŭ o cuprindere identică cu cele de maĭ sus, noĭ reproducem aicĭ partea finală a confesiuneĭ tradiţionale bisericescĭ cu declaraţiunile luĭ Teofil:

ЕꙊ ѲЕѠФИЛ КꙊ МИЛА ЛꙊ ДМНЕЗЪ РЪДꙊЙ ЛА СФЪНТА
МИТРОПОЛІЕ А БЪГРАДꙊЛꙊ (ША ПЪРЬЦІЛОРЬ ЦЪРЪ
ꙊНГꙊРЕЩИ ДЕ СꙊ) КꙊ ГꙊРА МЕ ФЪГЪДꙊЕ.

Дꙋпъ ачѣста ꙟкъ май мъргꙋрисеск шй де къте томѣле аре скаꙋнꙋ ачеста а оугрѡвлахіей, съ ле пъзеск не скимба ꙟтрꙋ тоатъ єпархіа мѣ

117.) Aceste doě acte sûnt scrise pre pagina întăia a foieĭ a 23 a. Litera este cea dreptă imitaţia tiparuluĭ, semină cu terţia bisericéscă.

118). Incă de pre timpul Metropolituluĭ Ungro-Valachieĭ Stefan şi sub principiĭ Gheorghie I şi a II-lea Racoţi, Biserica Transilvanieĭ. a fost bântuită de cătrĕ Luteraniĭ şi maĭ ales Calviniĭ Transilvanieĭ. Persecuţiunile administrative de sub principiĭ Transilvanieĭ cu inclinaţiunĭ ungureştĭ îĭ adusese pre Românĭ în cea maĭ mare desperare; iar supunerea Transilvanieĭ Imperatoruluĭ Leopold al Austrieĭ dăduse un avênt fórte mare papalilor din imperiu. Primatul Ungarieĭ Leopold Colonicĭ şi representantul luĭ Iesnitul Paul Barani se puse pre lucru şi pre tóte căile cautaŭ a convinge pre Românĭ, că este maĭ avantajos ase uni cu Biserica papală. De aicĭ doĭ curenţĭ politicĭ între Româniĭ din Transilvania. Uniĭ îşĭ punéŭ mântuirea în imperatorul Austrieĭ şi în unirea cu Biserica papală, iar alţiĭ credéŭ, că este maĭ nemerit a rĕmânea pre lôngă o resistenţă pasivă şi ast-feliŭ în răbdare să-şĭ conserve religiunea străbună. In luna luĭ Fevruarie 1697 partida romanéscă austriacă convinge pre Metropolitul Teofil, ca să întruniască sinodul eparchial în Alba-Iulia şi să arate membrilor avantajele unireĭ cu Biserica papală. Şi în adever, că aicĭ se ţin doĕ şedinţe, actele acestor şedinţe noĭ le reproducem dupre D. A. T. Laurian (Docum. istorice a Românilor din Transilvania Viena. 1850, pag 136-143).

Şedinţa întăia

Mitropolitul refereşte pe largŭ persecuţiunile bisericiĭ româneştĭ supt Domniĭ Calvinĭ, cum s'aŭ silitŭ Ereticiĭ prin arţile lor, ca să infecteze religiunea bisericiĭ Româneştĭ cu eresia lor cea pestiferă, numeră cărţile cele pline de eresiĭ, tipărite în limba românéscă cu scopŭ ca să tragă pe nesimţite pe Românĭ în partea lor; apoĭ cum s'a comandat şi s'a impus cleruluĭ român, ca să publice în bisericĭ şi să înveţe poplul, că icónele sînt numaĭ nişte ornamente ale bisericilor şi ale caselorŭ, şi că ómeniĭ nu sînt datorĭ a observa ajunul Mercurea şi Vinerea şi celelalte ajunurĭ ale anuluĭ, ba s'a comandat Românilor să mânce carne Mercurea şi Vinerea, şi pentru acésta s'aŭ ordinat visitătorĭ ereticĭ, cariĭ să între în casele toturor Românilor şi să visiteze décă eĭ gătesc bucate cu carne în zilele oprite de Biserică, din care causa ferbea macru într'un vas, care'lŭ ascundea când întra visitatoriĭ, şi în altul carne, care li'lŭ arata lor. Apoĭ arată cu câte ameninţărĭ, linguşirĭ şi măiestriĭ se silia, ca să inducĕ pe Românĭ să îmbrăţişeze unirea cu dogmatele cele perverse ale eresieĭ lor, şi de aceęa da prerogative maĭ marĭ Preoţilor Românĭ şialtor ómenĭ, cariĭ îmbrăţişa şi căuta să pună în lucrare acea învĕţătură; dup'aceea preferia pe Predicatoriĭ ereticĭ Episcopilor Românĭ, şi Episcopuluĭ Calvinescŭ îĭ da putere supremă peste Mitropolitul şi Clerul Român, şi că nicĭ o ordine şi nicĭ o disposiţiune a Mitropolituluĭ nu avea putere şi tărie înainte de ce se aproba şi se întâria de Episcopul Calvinesc ca de un oraclu; şi în câte alte modurĭ se kinuia şi se căsnia Româniĭ ceĭ tarĭ în credinţă, maĭ ales persónele bisericeştĭ, ba încă se şi bătea, precum s'a întîmplat cu Mitropolitul Sava II. Acesta şedênd o dată la masa Principeluĭ Apafi în Blaş, Calviniĭ ca să'lŭ pótă acusa şi căsni, aŭ cumpărat pe o femee prostituită, ca să aducă un căţel înfăşat în loc de un copil aprópe de mórte, să'lŭ bapteze; Mitropolitul simţind înşelăciunea lor, se sculă de pe scaun, se duse la femee, şi destăcu scutecele, vĕdu căţelul şi se întórse la masă şi tăie o ridiche, din care mâncă el, (căcĭ era Vinerĭ), şi o dede căneluĭ, cânele o mirosă şi nu vru să o mânce, Mitropolitul luă o băcată de carne din blidul; din care mânca principele şi sectariĭ seĭ, şi o dede căneluĭ, care o îmbucă cu poftă; atuncĭ Mitropolitul rĕspunse: Décă ar fi de legea mea, ar mânca din bucatele mele, şi eŭ l'aşŭ bapteza; dar find că nu face aceasta nu e de legea mea, să'lŭ bapteze aşa dară aceia, cu carĭ dinpreună mâncă tot aceleaşĭ bucate, că se numeră cu dreptul între aĭ lor. Principele luând causă din acestea, comandă să bată cu toiege pe Mitropolit, dup'aceea 'lŭ dede să'lŭ despreoţéscă în tôrgulŭ Vinţi, şi făcu să'lŭ bată în cel maĭ crunt mod, pînă s'a dat sufletul. Dară îngreuia şi pe celalalt cler cu sarcinĭ, servicie, zile de clacă, tribute, vămĭ şi alte greutăţĭ,

ca pe nişte ţeranĭ omagĭ. Iară acum de când a plăcut prea-bunuluĭ D-zeŭ să restituéscă acestă ţară a Transilvanieĭ guvernuluĭ Augustisimeĭ case Austriace, domnilor seĭ propriĭ şi ereditarĭ, a încetatŭ persecuţiunea Bisericiĭ române în cea maĭ mare parte, şi nu se maĭ cere nimica spre pacea dorită, de cât să se tracteze şi să se consulteze despre unirea credinţeĭ cu biserica Romano-Catolica, după dorinţa cea graţiósă a Augustimuluĭ Imperator Leopold, ce domneşte ferice. Şi cu maĭ multe altele asemine îndemnă Mitropolitul pe Cler, espuse starea de maĭ înainte a Bisericiĭ, şi arătă folosul şi binele, care ar resulta din unirea oferită de Imperator. Şi cu acestea se încheiă şedinţa din acea zi.

Şedinţa a dóua.

A dóa zi s'aŭ adunat Mitropolitul şi ceilalţĭ din Cler şi aŭ început a se consulta despre modul de a se uni, şi în speţie s'aŭ consultat despre Rit, ca nu cum-va să se skimbe cu încetul Ritul, séŭ Disciplina şi să se substituéscă al bisericiĭ latine, apoĭ ca calendariuluĭ vechiŭ să nu se substituéscă cel noŭ, cĭ până cândŭ ceilalţĭ neunitĭ de ritul grecesc în ţerile caseĭ Austriace vor rămânea în usul calendariuluĭ celuĭ vekiŭ, să remăie şi uniţiĭ. Afară de acestea uniţiĭ să pótă avea în tóte locurile Bisericĭ de ritul lor, şi ca nu cum-va, unde sînt puţinĭ Românĭ uniţĭ şi n'aŭ Preoţĭ să fie siliţĭ a priimi misteriele dela Preoţiĭ latinĭ, cĭ să pótă ckiema pe Preotul de ritul lor; în judecăţĭ să nu purcéză după dreptul canonic al Latinilorŭ, ci după dreptul canonic al Latinilorŭ, ci după canónele şi disciplina bisericeĭ greceşcĭ; la maĭ mult de câtŭ la cele patru punte, să nu fie constrînsă Biserica Românéscă supt nicĭ un pretest. Tot felul de drepturĭ şi de libertăţĭ sa se dea Bisericilor şi persónelor bisericeşcĭ de ritul grecesc ca şi bisericilor şi persónelor bisericeştĭ de ritul latin; şi Româniĭ să se nu maĭ socotéscă de suferiţĭ, cĭ ca fiiĭ priimiţĭ aĭ patrieĭ.

După ce aŭ desbătut bine acestea, aŭ făgăduit că vor primi unirea, dară supt acéstă dekiaraciune :

1. Biserica Românéscă să ţie pentru tot da una cele patru punte, care coprind sânta unire, iară la maĭ multe să nu se constrîngă supt nicĭ un pretest. Cele patru punte, care coprind unirea sînt cele următóre : 1. Ponteficele Roman este capul văzut al tóteĭ bisericĭ creştine din lume; 2. Pânea azimă e materie destulă pentru misteriul euchariştieĭ; 3. Afară de cer, scaunul fericiţilor, şi de iad, prinsórea condemnaţilor, maĭ este unu al treilea loc, in care se ţin sufletele cele ne curăţile şi se curaţă; 4. Spiritul sânt, a treia persónă în Trinitate, purcede dela Tatal şi de la Fiiul.

2. Dreptul canonic, care se numeşte în limba Românéscă Pravilă,

să râmână în putere, afară de cele ce se află contrare sântei unirî, şi după dînsa să se purcéză în judecaţî.

3. Persónele, care se află în serviţiŭ bisericesc, Preoţiĭ, dregătoriĭ bisericeşcĭ, precum Diaconiĭ, Cantoriĭ, Dascaliĭ şi Parasclesiariĭ, să se bucure de aceleaşĭ drepturĭ, privilegie, scutirĭ şi libertăţĭ, de care se bucură Preoţiĭ Romano-Catolicĭ de ritul latin, după sântele canóne şi după statutele Regilorŭ Ungarieĭ.

4. Românii laicĭ uniţı cu biserica Romană, să se priiméscă şi să se înainteze la tóte dregatoriile, ca şi ómeniĭ de celelalte naţiunĭ şi religiunĭ priimite în patrie, şi fiiı lor să se priiméscă la scólele latine catolice şi la fundaciunile scolastice fară distingere.

5. Să se îngrijéscă pentru subsistinţa cuvenită a Mitropolituluĭ Bisericiĭ Române. — Cu acéstea se fini şedinţa acesteĭ zile.

Şedinţa a treia

In acéstă şedinţă se otărî ca actele şedinţeĭ din ziua din urmă să se trimiţă Augustisimuluĭ Imperator Leopold, şi Eminentisimuluĭ Archiepiscop Prımateluĭ Ungarieĭ de Colonicĭ. Dup'aceea se luară la desbatere causele de casătorie şi de judecată. Şi în fine se înkeiă Sinodul.

Actul care se trimise la locurile numite, se formulă în modul acesta:

„Noĭ Teofil din graţia luĭ D-zeŭ Episcop Bisericeĭ Româneşcĭ din Transilvania şi din părţile Ungarieĭ cele unite cu dînsa, şi cu tot Clerul aceleiaşĭ Biserici, facem cunoscut prin acésta tuturor celor ce se cuvine, că ţiind noĭ Sinod general în luna trecută a luĭ Februariŭ în Alba-Julia, am otărît cu glas unanim, că voim să ne întórcem în sînul sânteı matri bisericiĭ Romano-Catolice, şi să ne reunim cu dînsa, priimind, mărturisind şi crezînd tóte cele ce priimeşce, mărturiseşte şi crede aceea. Şi maĭ vîrtos mărturisim acele patru punte, în care ne am desbinat până acum :

1. Recunóştem că Ponteficele Roman este capul văzut al tóteĭ Bisericiĭ creştine din lume.

2. Mărturisim că afară de cer, scaunul fericiţilor, şi de iad, prinsórea condemnaţilor, maĭ este şi al treilea loc, în care se ţin sufletele cele necuráţite încă, şi se curăţă.

3. Credemŭ că pănea azimă este materie destulă pentru cina Domnuluĭ şi a misteriuluĭ Liturgieĭ.

4. Credem că Spiritul sânt, a treia persónă în Trinitate, purcede dela Tatal şi dela Fiul, şi primim, marturisim şi credem tóte celelalte, care le priimeşte, le marturiseşte şi le crede sânta Matre, Biserica Romano-Catolică.

Dară cerem dela Maiestatea Imperială şi Regala cele următóre :

1. Ca Preoţiĭ şi Dregătoriĭ bisericeşcĭ de ritul grecesc să se bucure de tóte acele privilegie şi drepturĭ, de care se bucură nu numaĭ Preoţiĭ Romano-Catolicĭ, cĭ şĭ Arianiĭ, Luteraniĭ şi Calviniĭ.

2. Ca în fie-care sat, unde se află Preot, să aibă Biserica casă parochială, ca preotul să nu fie silit a şedea în casă séŭ pe loc străin.

3. Ca Preoţiĭ să depinză şi se dispună de Episcopŭ, iară nu de laicĭ, ca până acum.

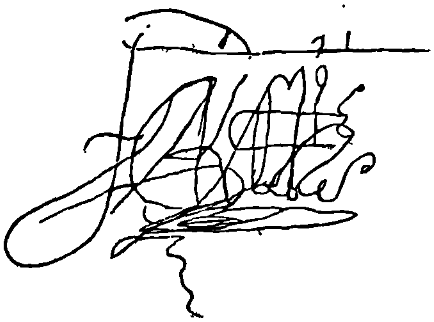
Noĭ, zic, prenumiţiĭ Teofil Episcopul, şi tot Clerul cerem cu umilinţă acéstea dela Maiestatea Imperială Regală, şi ne îndatorăm la puntele maĭ sus pomenite, înaintea Părinteluĭ Paul Barani, Paroch Bisericiĭ Romano-Catolice din Alba-Julia. Spre a căreia credinţă şi întărire am subscris cu mâna nóstră şi am întărit cu sigilul nostru cel Episcopal şi cu al universităţiĭ Cleruluĭ. Datŭ în Alba-Iulia în 21 Martiu 1697.

XXVI.

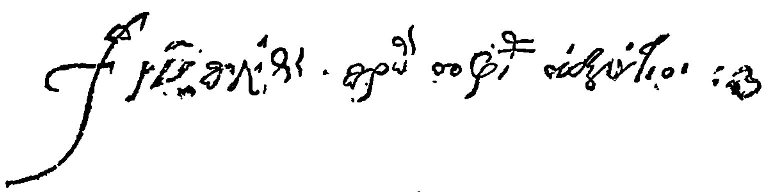
Де врѣме че прѣ сфнта єпкопїе де ла Рꙋм-
ник ав ръмас фър де а ей адевъра єпкоп пъс-
тор дꙋш дарь собищ вѣска да гѡрїе феричитꙋ Кир
Стефан ка сь нꙋ фїе ачаста сфнтъ єпкопїе а
Ръмникꙋлꙋй фър де пъсторю ам дат воє челор че
ан сав афла архїерей кꙋ сфатꙋ ши кꙋ воꙗ
прѣ лꙋминатꙋлꙋи ши ѫнълцатꙋлꙋи Мърїей
Сале Дмнꙋ ностру Iѡ Кѡстандин Басараб Вое-
вод домнꙋ църъ Рꙋмънещий ка сь факъ со-
котѣлъ ѡри пре каре ар алѣџе ши ар афла
ѡбрав врѣдник, ка сь фїе киверниситорюл ачещий
єпископїй ши адꙋнъ дꙋсе ей ѫ бесѣрика ми-
трополїей карѣ чистѣще нꙋмеле сфинцилор ши
славицилор ши ѫ томна кꙋ апостолїй ѫпъраци Кос-
тадин ши Єлена. ѫтъ ав пꙋс пре єгꙋменꙋ де ла
Тисмѣна Кир Аѳанасїє. а дойлѣ пре єгꙋменꙋ
де ла Главачок Кир Стефан. ши а трейлѣ пре є-

гȣменȣ де ла Бистрица Кир Иларіон. каре съ
аръта май де фило а фи ла ачастъ Епископіе
дреп ачаста ли съ скри нȣмеле лор ꙟтрачастъ
Кѡдикъ:

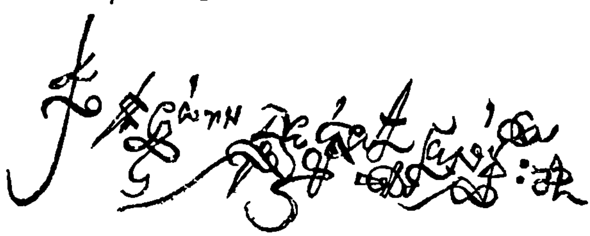
Юніе л ҂зса (7201—1693).

= † Vlădica Teodosie.

= † Metropolit fost al Sofieĭ Afcsentie.

= † Fost al Dristeĭ Ghenadie.

NOTE:

119 Acest act este scris pre pagina adoa a foieĭ a 23-a. Litera scriereĭ este cea rondă mare numaĭ cu asvêrliturĭ şi fŏrĕ de códe.

120. Episcopul Stefan s'a suit pe tronul Episcopieĭ de Rômnic la 1673 Ianuarie 15 şi a administrat acéstă Eparchie pĕnĕ la 1693 Iunie 18; adecă anĭ 20 şi cincĭ lunĭ.

121). Episcopul Stefan, care în documentele Episcopieĭ se numesce Archiepiscopul Rômniculuĭ şi al Nouluĭ Severin, în amintirea vekeĭ titulaturĭ, se ocupă de câscigarea prin donaţiĭ şi cumpărătóre a maĭ multor locurĭ din oraşul Rômnic, din care formézĕ curtea şi gră-

dinile de astă-ḑĭ ale Episcopieĭ. In genere Episcopul Stefan este representat de documente, ca un înmulţitor al avereĭ Episcopieĭ şi un bun îngrijitor al eĭ. — (Cond. Docum. Ep. Râmnic, în genere şi specialminte fóia 43—52).

[122]). La 1680 Stefan construesce clopotniţa Episcopieĭ cu kiliele eĭ, dupre cum atestă inscripţiunea, ce se păstréză şi pĕnĕ astăḑĭ în basa eĭ: Ачастъ поартъ де пеатръ фъкꙋтꙋса ден темелïе кꙋ тоатъ кеатꙋала ши некоинца пъріителꙋ Кір Стефан, Єпископꙋ ачестей сфіней Єпископïй, ꙟ зилелі бꙋнꙋлꙋй крединчос (şters) кънд ау фост кꙋрсꙋл анилор дела Адам ꙁрпи (7188) єар дела нащереа домнꙋлꙋ ностру Іисꙋс Христос ꙁахп (1680) мца Іан дни 20 ши сау фъкꙋт ши килïиле де пеатръ. ши исправникъ Стефан монах.

[123]). Tot la anul 1680 se afla la Rômnic, Metropolitul Teodosie, care venise din Mônăstirea Tisména, locul ecsiliuluĭ, şi trăia la Cozia, metania sa. Aflându-se aicĭ şi în apropiere de oraşul Rômnic, Episcopul Stefan se purta cu Metropolitul nedreptăţit în modul cel maĭ prietenesc, şi îĭ înlesnia în calitate de adeveritor cumpărea de locurĭ, pentru a lărgi moşia Cetăţueĭ de lôngă Rômnic, pre care apoĭ zidesce Biserica din vêrful déluluĭ şi pre carea Biserică maĭ în urmă a făcut'o metoc al Metropolieĭ Ungro-Valachieĭ. (Docum. Ep. Rôm. fóia 42).

[124]). Episcopul Ilarion, suindu-se pre tronul Episcopieĭ de Rômnic, a administrat acéstă Episcopie pĕnĕ la anul 1705 luna Martie 16 ḑile. De unde resultă că el a administrat Eparchia anĭ 12 şi lunĭ noĕ, după care este caterisit. —

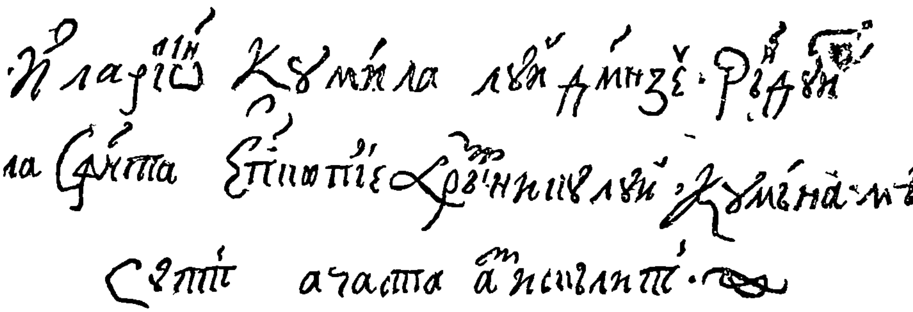
[125]). Documentele Episcopieĭ represintă pre Ilarion, ca pre un continuator al înmulţireĭ avereĭ Episcopieĭ, dar nu în mĕsura luĭ Stefan. El înmulţesce maĭ ales viile Episcopieĭ şi întreţine chotarele vekĭ ale moşiilor.

[126]). Pre Ilarion nu-l întâlnim în documente titulându-se Archiepiscop; dar în documentul din Condica Episcopieĭ, formulată în anul 1786, şi anume la pagina 442 Episcopia se numesce „din Rômnicul de sus." Acésta, dupre opiniunea nóstră, prin oposiţie a unuĭ Rômnic de jos; adecă al Severinuluĭ, unde în vekime se afla reşedinţa Episcopală.

Dăm aicĭ din actele chirotonieĭ, adecă simbolul credinţeĭ şi confesiunea tradiţiuneĭ bisericescĭ, numaĭ iscăliturile luĭ Ilarion cu partea finală a confesiuneĭ.

Ларіѡ кꙋ мила лꙋ дꙋмнезеꙋ ръдꙋй ла сфта єпископіє а ръмникꙋлꙋ кꙋ гꙋра ме фъгъдꙋєкъ

Дꙋпъ ачѣсте ꙟкъ мъ мъргꙋрисеск, ши де кътε томѣле че аре скаꙋнꙋ ачѣста а Оугровлахiей съ ле пъзѣскъ не скимбат ꙟтрꙋ тωатъ епархiа мѣ.

[127] Ambele acte se află scrise pre pagina întâia a foieĭ 24-a din condica sântă. Litera scrierei este cea rondă cu puţine asvêrliturĭ.

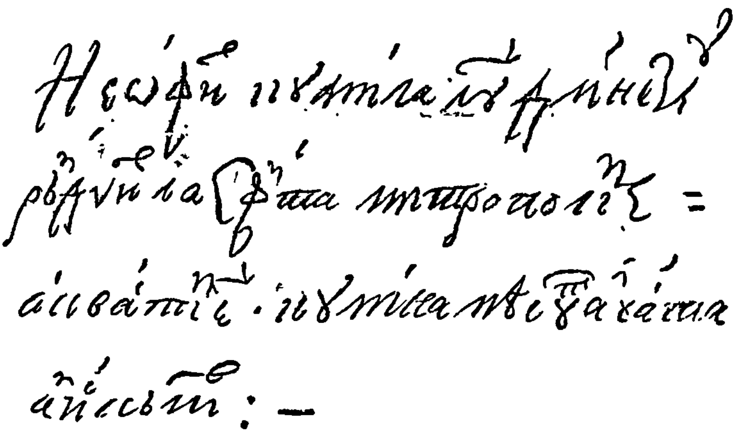
XXVII.

ПЕѲАНИ КꙊ МИЛА ЛꙊ ДМНЕЗЕꙊ. РЪДꙊИ ЛА СФТА МИТРОПОЛIЕ А СЕВАСТIЕ КꙊ ГꙊРА МѢ ФЪГЪДꙊЕСКꙊ.

Кред ꙟтрꙋ оунꙋ Дмнезеꙋ татъ, кареле цине тоате. кареле аꙋ фъкꙋт черю ши пъмънтꙋ....

Дꙋпъ ачаста сꙋфлет ши приймеск ши чѣле шапте сфте съборе кареле саꙋ адꙋнат ши саꙋ фъкꙋт пентрꙋ ꙟтърирѣ токмѣлелор крещинещи: мъртꙋрисеск кꙋ сꙋфлетꙋ кꙋ инима съ сꙋфер ши съ пъзѣск къте каноане ши къте томѣле аꙋ ꙟтърит ачей сфнци пърнци че саꙋ афлат ацꙋ че ла ачѣле шапте съборе, ши тоате сфнтеле томѣле ши ꙟкъцътꙋри къте дꙋпъ богате времи саꙋ ꙟдрептат де сфцiй пърнци ши де къте саꙋ лепъдат е лепъдꙋмъ ши еꙋ, ши тоате къте аꙋ приймит е приймеск ши еꙋ ши ꙟкъ маꙋ мъртꙋрисеск съ пъзеск ши пачѣ Бесѣричiй: ши ꙟтрꙋ тоатъ врѣмѣ вiецiй мѣле съ нꙋ тъгъдꙋеск асꙋпра ей нимкаре лꙋкрꙋре ꙟпотривъ нимꙋ ꙟтрꙋ кипꙋ. Че кꙋ тотꙋл съ оумплꙋ ши съ мъ плек ꙟвъцътꙋрилор челꙋ бꙋне але прѣ сфнцитꙋлꙋи мiеꙋ стъпън ши бирꙋиторꙋ а тоатъ цара Оугровлахiей миртропоnит Кѵр Ѳеωдосiе. ши мъ фъгъдꙋеск кꙋ минте кꙋ драгостѣ Дмнезеѣскъ ши кꙋ фрика лꙋи Дмнезеꙋ пре сфнтеле каноане ши ꙟвъцътꙋри съ паск кꙋкъ тътоарѣ тꙋр мъ карѣ ми съ дъ пре мъна мѣ ши кꙋ кътꙋ ва фи пꙋтѣрѣ съ мъ пъзеск кꙋ-

кꙋра де тоате рътъциле недрепте ши фиклѣне. Дꙋпъ ачѣста ѫкъ мъ мъртꙋрисеск ши де кꙋте томꙋле че аре скаꙋнꙋл ачеста ал Ꙋнгровлахїеи съ ле пъзеск нестрꙋмꙋтат ѫтрꙋ тоатъ епархїа мѣ.

[128]). Aceste doĕ acte sûnt scrise pre pagina a doa a foieĭ 24-a. Litera scriereĭ este cea rondă cu puține asvêrliturĭ.

[129]). Din Condica Sântă lipsesce actul alegereĭ luĭ Neofit; și acésta pentru cuvêntul, că el este ales pentru o eparchie streină de Metropolia Ungro-Valachieĭ; adecă se presupune, că Neofit a fost ales de către patriarchul Calinic, în a căruia jurisdicțiune cădea Metropoliea Sevastieĭ. Deși este regulat, și conform canónelor, ca alegerea unuĭ archiereŭ săse facĕ în Metropolia séŭ Patriarchia, de unde depinde Eparchia, pentru care se alege, totușĭ acéstă regulă nu s'a păzit tot-de una. Insușĭ Condica nóstră sântă atestă, că s'aŭ făcut maĭ multe alegerĭ de archiereĭ, a cărora Eparchiĭ nu cădéŭ în jurisdicțiunea Metropolieĭ Ungro-Valachieĭ, și cu tóte aceste se făcea alegerea în Mitropolia Ungro-Valachieĭ.

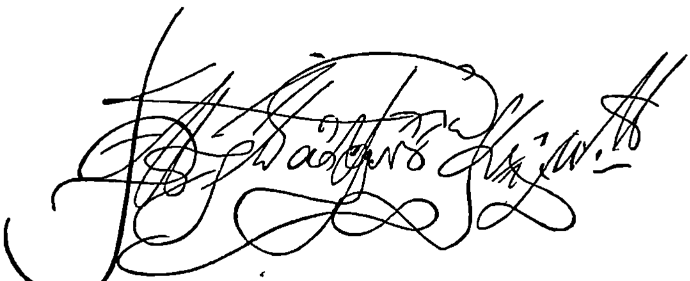
XXVIII.

Де време че архиереꙋл каре ера маі де наінте време ла Єпископїа Бꙋдеꙋлꙋі снꙋме Ѳеофан, ꙋ сав съвършит віаца, ши Єпископїа аꙋ рꙋмас въдꙋвъ фъръ де пъстор ши а еи архиереꙋ. Смерениа ноастръ авънд де гриже ачеи Єпископїи а ашеза архиереꙋ, ѫтрꙋ кивернисирѣ ши епитропїа ачелор кр[е]щин[и] де аколо, ам дат воє архиереилор че ле ам че сꙋ афлат аіч, съ съ стрънгъ ѫ Бесѣрика Сфинциїлор ши де Дꙋмнезеꙋ ѫкꙋнꙋнаціи ши ѫтрꙋ апостоли Коста[нти]н ши Єлена, ка съ алѣгъ пре чел че ар фи вреднич ѫтрꙋ кивернисѣла єпископїеи ачеіа. Ѫтъі алесеꙋ че маі де наінте Клемент Ѡдріанꙋ пре Аѳанасїе їеромонахꙋл де ла Арджеш. ши еꙋ Аѯентїе Софа

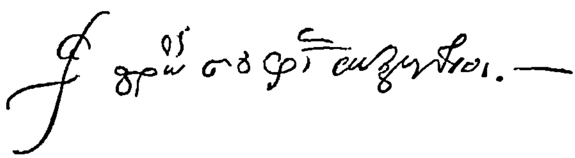
2

пе Мирофан іеромона ши ꙋ Неѡфи Севатіа пе Діѡнисіе іеромона, ши а але де трачеши тре пре Аѳанасіе іеромона де ла Ардѣ.

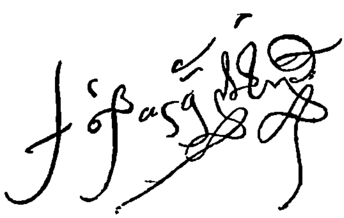
Гі кв Ахзсѕ (7206—1698).

= † Fost al Andrianopoleĭ Climent.

= † Fost al Sofieĭ Afcsentie.

= † Al Sevastieĭ Neofit.

NOTE:

180). Actul alegereĭ luĭ Atanasie este scris pre pagina a doa a foieĭ a 24 a. Litera scriereĭ este cea rondă cu asvêrliturĭ.

181). Mórtea cea timpurie a Metropolituluĭ Teofil al Transilvanieĭ, precum şi a predecesorilor luĭ nu póte sa nu fie suspectă. In Transilvania pre la finele seculuuĭ al XVII-lea Româniĭ eraŭ mĕrul discordieĭ între Catolicĭ şi Calvinĭ, şi de la luptele acestor doĕ partide atârna sórta şi kĭar viéţa prelaţilor Transilvanieĭ. Pĕnĕ la 1680, data cădereĭ Transilvanieĭ sub casa habsburgică, Româniĭ avéŭ a lupta şi a îndura tóte neajunsurile, venite din partea Calvinilor Ungurĭ; dela acéstă data însĕ şi maĭ special de la anul 1687 Românilor li presta şi lupta cu Catolicii. Metropolitul Teofil, înclinând, cum am vĕḑut, cătrĕ catolicism, a trebuit să-şĭ platiascĕ pasul cutezanţeĭ séle cu viéţa, pre carea i-a rădicat'o de sigur Calviniĭ, facênd loc la tronul Metropolieĭ de Transilvan'a luĭ Atanasie.

(Va urma) Archim. Genadie Enăcénu.

Misteriul Penitenţeĭ.[1]

(Urmare v. No. 7 anul al VIII-lea pag 474).

Partea vĕḑută a misteriuluĭ Penitenţeĭ, lucrările eĭ nevĕḑute şi întinderea lor. Epitimiele, origina şi întrebuinţarea lor în biserică. Insemnĕtatea Epitimielor.

Astfeliŭ, când creştinul se căesce cu inimă curată şi zdrobită de pĕcatele sale, cu hotărîre fermă a 'şĭ îndrepta viaţa, cu credinţă vie în Iisus Christos Mântuitoriul nostru şi plin de speranţă în El, vine la păstoriul bisericeĭ şi'şĭ mărturiseşce fără-delegile înaintea luĭ; servitoriul luĭ D-ḑeŭ îĭ primesce mărturisirea şi în numele Domnuluĭ Iisus deslégă lasă şi eartă tóte pĕcatele aceluĭ ce în adevĕr se căesce. Prin urmare:

I.—Partea vĕḑută a misteriuluĭ Penitenţiĭ constă din aceste două acte esenţiale: 1) mărturisirea pĕcatelor făcute de creştinul ce se căesce înaintea preutuluĭ, şi 2 deslegarea pĕcatelor pronunţată de preut dupĕ ce a ascultat mărturisirea. Acéstă deslegare dupĕ regula Bisericeĭ Ortodoxe o esprimă preutul cu cuvintele următóre: „Domnul şi D-ḑeul nostru Iisus Christos cu harul şi cu îndurările iubireĭ sale de ómenĭ, să te ierte pre tine fiĭule de tóte pĕcatele tale; şi eŭ nevrednicul preut, cu puterea ce mi s'a dat, te iert şi te desleg de tóte pĕcatele tale, în numele Tatăluĭ şi al Fiĭuluĭ şi al sântuluĭ Spirit. Amin."

[1]) NB. Acéstă continuare e tradusă din limba franceză de păr. Arhdiacon Gherasim Timuşŭ.

II. — Lucrările nevĕḑute ale misteriuluĭ penitențieĭ sunt : 1) nemijlocită iertare a pĕcatelor şi justificare (Ion XX, 23, confr. Luc. XVIII, 13, 14 ; Ez., XVIII, 21 ; Ioel, II, 31), şi după aceea 2) impăcarea cu D-ḑeŭ (Luc. XV, 17 — 24 ; confr. Rom. V, 1, 2 ; II Cor. V, 19) ; 3) eliberare de pedepsele eterne pentru pĕcate şi speranța în mântuirea eternă (Luc. XIX, 7—9; XXIII, 42, 43), *Ideia despre aceste lucrări pe cari le-am întâlnit de maĭ multe ori* în citatele aduse din sânți pârințĭ, lămurit esprimă aceiaşĭ, St. Vasilie cel mare ḑice: „ Cel ce s'a întinat cu vre-un pĕcat, cu tóte că perde curăția sa în present, totuşĭ nu este lipsit de speranța de a se curăți o dată prin penitență [1]". „Dacă descoperim pĕcatul prin mărturisire facem din el o trestie uscată, bună numaĭ de ars în focul curățitoriŭ" [2]). Dupĕ sântul Chrisostom: „Părințiĭ trupescĭ nu pot fi de nicĭ un ajutorŭ fiilor lor când aceştia insultă vre-o persónă ilustră şi puternică ; dar preuțiĭ împacă pre fiiĭ lor spiritualĭ nu cu ceĭ marĭ saŭ cu regiĭ, ci cu D-ḑeŭ pe care l'a mâniat" [3]). „Aĭ pĕcătuit, intră în biserică şi şterge pĕcatul tĕu. De câte-orĭ caḑĭ în pĭață, te scolĭ ; astfeliŭ, de câte orĭ veĭ pĕcătui, câescete ; nu despera; dacă maĭ pĕcătuescĭ odată, maĭ fă penitență, pentru ca nu prin nebăgare de sémă să perḑĭ cu totul speranța bunurilor făgăduite. Aĭ ajuns la adâncĭ bătrîneţe şi aĭ pĕcătuit, intră (în biserică) şi te căesce ; aicĭ este locu de vindecare ér nu tribunal ; aicĭ nu se pedepsesce nimene ci se dă iertare de pĕcate [4])".

[1]). Coment. la Is. c. XIV, 20 : Oper. s-lor păr. VI : 397.
[2]). Ibid. c. IX, 18: ibid. 326.
[3]). Despre preuție III, 5 p.
[4]). Omil. despre penitența III, n. 11 vol. II din omiliele către pop Antiochian.

In fine St. Leon papa, ḑice ast-feliŭ : „Aşa de mare este îndurarea bunătăţeĭ divine către slăbiciunile omenescĭ, că nu numaĭ prin charul Botezuluĭ, ci şi prin vindecarea Penitenţeĭ se restabilesce speranţa vieţiĭ eterne, şi aceĭ cariĭ n'aŭ păzit darul renascereĭ pot se obţie iertarea pĕcatelor lór, *condamnându-se pre sine*, cu tóte că, dupĕ instituţiunea charuluĭ dumneḑeesc pot să merite favórea acésta de sus numaĭ prin mijlocirea preuţilor... Este decĭ fórte folositor şi chiar necesariu ca pĕcatele să ni se ierte prin rugăciunea preutuluĭ înainte de momentul morţeĭ nóstre [1])".

III. — Cât despre însemnĕtatea şi puterea lucrărilor nevĕḑute ale charuluĭ în misteriul de care ne ocupăm, trebue de însemnat că se întind preste tóte fărădelegile omenescĭ, şi nicĭ una nu póte fi ertată ómenilor dacă nu se vor căi cu sinceritate şi nu o vor mărturisi cu credinţă în Domnul Iisus şi cu speranţă în meritele sale. „N'am venit să chĭem pre ceĭ dreptĭ, ci pre ceĭ pĕcătoşĭ la pocăinţă". (Mat. IX, 13; XVIII, 11). Ast-feliŭ „*Părintele vostru care este în cerurĭ, nu voesce ca vre unul din aceştĭ micĭ să péră*" (XVIII, 14) a ḑis Mântuitoriul : şi cu tótă mărimea greşaleĭ Apostoluluĭ Petru, i-a iertat'o, când a vĕḑut sinceritatea căinţeĭ sale. „Domnul indelung rabdă pentru noĭ", nevrênd (învĕţa deasemenea St. Apostol) se peară cineva ; ci toţĭ să vie la pocăinţă. (II Petr. III, 9). „*Dacă pĕcătuesce cineva avem de mijlocitor către Părintele pre Iisus Christos cel drept ; şi acesta este curăţire de pĕcatele nóstre, şi nu numaĭ de ale nóstre, ci şi a tótă lumea*". (I Ion. II, 1, 2).

1). Epist. LXXXV, cap. 3, ed. Cacc.

„Dacă ne mărturisim pĕcatele nóstre, credincios este şi drept ca să ne ierte pĕcatele şi să ne curăţească de tótă nedreptate“ (I, 9); şi este sciut că, sântul Petru a chiemat la penitenţă chiar pre aceĭ dintre Iudeĭ carii rĕstignise pre adevĕratul Mesia (Fapt. II, 28, 37, 38); şi maĭ târḑiŭ chemâ pre Simon Magul, cel ăntâiŭ dintre toţĭ ereticiĭ (Act. VIII, 22); éră Sântul Pavel dădu deslegare chiar unuĭ amestecătoriŭ de sânge ce se căise, dupĕ ce l'a supus maĭ ăntâiŭ uneĭ escomunicaţiunĭ temporare (II Cor. II, 7). Decĭ, dacă în cuvêntul dumneḑeesc se face amintire de blasfemia contra spirituluĭ sânt, care nu se va ierta oamenilor, (Mat. XII, 31), şi de pĕcatul de mórte despre care este oprit a cere iertare (1 Ion. V, 16), trebue a sci că prin cel d'ăntâiŭ se înţelege o împrotivire îndărătnică contra adevĕruluĭ invederat a luĭ D-ḑeŭ [1]), o necredinţă complectă [2]) şi necăinţă [3]) éră prin cel de al doilea, o opunere încăpăţânată contra pietăţeĭ şi verităţeĭ şi o stare fermă în neîndraptare [4]). Prin urmare, şi într'un cas şi în altul, se presupune numaĭ o imposibilitate morală a iertareĭ pĕcatelor, imposibilitate din partea a insuşĭ

---

[1]). „Orĭ-cine va vorbi în contra Fiĭuluĭ omuluĭ, se va ierta lui; éră de va grăi cine-va împrotiva Spirituluĭ Sânt, nu se va ierta luĭ nicĭ în lumea acésta nicĭ în lumea cealaltă“. Pentru ce? Pentru că Spiritul Sânt vĕ este cunoscut, éră voĭ nu vĕ ruşinaţĭ a nega un adevĕr evident. Căcĭ, dacă ḑiceţĭ că nu mĕ cunósceţĭ, sciţĭ negreşit că a alunga demoniĭ şi a vindeca boalele este lucrarea Spirituluĭ Sânt. Ast-feliŭ că nu numaĭ pe mine mĕ insultaţĭ ci şi pre Spiritul Sânt. De aceia pedépsa vóstră precum aicĭ aşa şi acolo, este neinlăturată. (Chrisost. la Mat. hom. XLI, t. II p. 217 in (trad. rusă).

[2]). Atanasie cel mare în Mat. XII 31, 32 (Galland, v. 185).

[3]). August, Epist. CLXXXV ad. Bonif. n. 49.

[4]). Sin. 5-lea ecum. can. 5.

pĕcătoşilor, éră nu din partea charuluĭ. Şi chiar pĕcatele acestea se iartă de către D-ḑeŭ acelor cariĭ s'aŭ făcut vinovaţĭ de ele, de indată ce se căesce cu sinceritate. „Căcĭ, ḑice st. Chrisostom, vorbind de blasfemia în contra Spirituluĭ Sânt, şi greşala acésta a fost iertată acelor ce se căiră. Mulţĭ din aceĭ ce blasfemară împrotiva Spirituluĭ Sânt, creḑură apoĭ, şi totul li s'a iertat“ [1]. De asemenea sânţiĭ părinţĭ din sinodul al VII ecumenic vorbescŭ despre posibilitatea iertăreĭ pĕcatelor de mórte. „Este pécat de mórte, când cine-va greşind persistă în neîndreptare, şi încă şi maĭ amar atuncĭ, când să rescólă cu îndărătnicie în contra pietăţeĭ şi verităţeĭ, preferind ase supune luĭ Mamona maĭ mult de cât luĭ Dumneḑeŭ şi călcând aşezĕmintele şi legile sale. In nisce asemenea individe Domnul Iisus nu maĭ este, întru cât nu se smerescŭ şi nu se îndréptă de pĕcatele lor.

Trebue să se apropie maĭ mult de D-ḑeŭ, şi cu zdrobire de inimă să 'ĭ céră lăsarea şi iertarea pĕcatelor, şi să nu se laude întru nedreptate căcĭ aprópe este Domnul de ceĭ smeriţĭ cu inima“, (Ps. XXXIII, 18) (Can. 5.)

Sânta biserică ortodoxă a exprimat lămurit credinţa sa în posibilitatea iertăreĭ tuturor pĕcatelor prin misteriul Penitenţeĭ, când maĭ ântâiŭ a condamnat pre Montaniştiĭ, cari afirmaŭ că ea n'ar avea puterea de a deslega prin Penitenţă óre care pĕcate grele, precum: idololatria, uciderea de om, necurăţia trupéscă; apoĭ a condamnat pe Novaţienĭ, cariĭ 'ĭ contestară aceiaşĭ putere, maĭ ântêiŭ pentru apostasie în timp

[1]. La Mat. homil. XLI, t. II.

de persecuţiune, apoĭ pentru tóte pĕcatele de mórte [1]), şi chiar pentru pĕcatele ordinare [2]); în fine când la sinod aŭ stabilit canóne în puterea cărora deşi pĕcătoşiĭ se supun pentru pĕcatele lor deosebitelor epitimiĭ, câte odată fórte grele; însĕ după împlinirea cuvenită a epitimielor, negreşit să învrednicesc de deslegarea pĕcatelor lor orĭ cât de marĭ ar fi ele [3]).

1. Sub numele de epitimiĭ (ἐπιτίμια) se înţelege canonul (II Cor. II 6), pe care preutul, ca un medic spiritual, 'l pune, după regulamentele bisericescĭ, unor creştinĭ ce se căesc spre vindecare de bólele lor morale (VI Ecum. c. 102). Aşa sunt, de exemplu, felurile cele maĭ cunoscute de epitimiĭ: ajunarea particulară ce se adauge la o ajunare pusă asupra tuturor credincioşilor, îndatorirea de a asista în tóte ḑilele la serviciele bisericescĭ, rugăciunea a casă, unită cu un număr hotărît de metaniĭ, milostenia, călĕtoria la locurile sânte, îndepărtarea de împărtăşire pentru un timp maĭ îndelungat saŭ maĭ scurt (Mărt. ort. par. 1, resp. 113). Epitimiele nu se punŭ asupra tuturor; ci numaĭ asupra unora dintre creştiniĭ ce se căescŭ, anume acelora cărora din causa greutăţeĭ şi a natureĭ pĕcatelor lor sau a caracterului căinţeĭ lor, aceste remediĭ spirituale se aplică pentru vindecarea lor desăvêrşită (St. Grig. Nisis can. 5).

2. Dreptul de a pune epitimie asupra unora din ceĭ ce se căesc, şi de a'ĭ lega întru cât va pentru un

---

1). Sozon. H. E.; I 10; IV, 28; VII, 25; Epiph. Haer, LIX, 1.

2) Evlog. al Alex., adv. Novat, lib. IV. (Apud. Phot. Bibliot. cod CCLXXX, p. 886).

3). Veḑĭ tabla anexată la cartea Canónelor, la cuvêntul *Epitimie*

timp óre care cu opririĭ, — s'a dat Bisericeĭ de către însuşĭ Domnul nostru odată cu acela al iertăreĭ pĕcatelor: căcĭ Domnul ḑise Apostolilor sĕĭ, prin urmare şi urmaşilor lor, nu numaĭ *„Tot ce veţĭ deslega pre pămênt va fi deslegat şi în cerurĭ,“* ci încă şi *„tot ce veţĭ lega pre pămênt va fi legat şi în cerurĭ,“* (Mat. XVIII. 18). Nu numaĭ, *„Cărora le veţĭ ierta pĕcatele, iertate vor fi,“* ci tot odată *cărora le veţĭ ţinea vor fi ţinute„* (Ión, XX, 23). Sânţiĭ Apostolĭ se folosiră în adevĕr de dreptul acesta. Aşa sântul Pavel, auḑind vorbindu-se de un amestecător de sânge printre creştiniĭ din Corint şi dorindu'ĭ vindecarea, a supus pe cel nelegiut celeĭ maĭ aspre epitemiĭ poruncind să 'l depărteze de la Biserică, ca să fie *„Dat Sataneĭ spre pedepsirea trupuluĭ sĕŭ, pentru ca sufletul luĭ să se mântuéscă* (1 Cor. V, 1—5); şi apoĭ când epitimia produsă lucrarea mântuitóre, şi vinovatul se căi, el l'a iertat şi a poruncit Corintenilor al admite earăşĭ în adunarea credincioşilor (II Cor. II, 6—8).

3. Sânta biserică dupe moştenirea de la stiĭ. Apostolĭ, întrebuinţară epitemiele chiar de la începutul esistenţiĭ sale. Acesta se vede:

a) din mărturiele sântuluĭ Irineu, Tertulian, Cyprian [1]) şi constituţiunile apostolice [2]); b) Din rânduiala penitenţeĭ publice ce a esistat în biserica veche. După acéstă rânduélă căitoriĭ eraŭ împărţiţĭ în patru clase, dintre care fiecare sta sub o deosebită epitimie: în clasa *plângătorilor*, carĭ n'aveaŭ dreptul a asista la oficiul di-

[1]). Irin. adv. Haer, 1, 13, n. 5: III, 4; Tert. de Poenit. c. 6, 7, 10, ii; Cypr. Epist. VII, LII.

[2]). Const. Apost. II, 16, 18, 41.

vin, ci stăteaŭ prosternaţĭ în curtea bisericeĭ şi cereaŭ cu lacrimĭ tuturor celor ce intraŭ în biserică, să róge pe D-ḑeŭ pentru dênşiĭ; în clasa *ascultătorilor*, cărora era permis a intra în vestibulul (pridvorul) bisericeĭ şi a asculta cuvêntul luĭ D-ḑeŭ, precum şi cuvêntările pe timpul liturgieĭ catechumenilor; în clasa *celor ce'şĭ pleca genuchile* cariĭ intraŭ în biserică, chiar rĕmâneaŭ ceva maĭ mult la serviciŭ, dar obicĭnuit stâteaŭ în genuchĭ la uşile templuluĭ, şi în fine în clasa *celor ce staŭ împreună* cu credincioşiĭ, tot timpul liturgieĭ, dar fără să pótă lua parte la sânta comunicare cu sântele taine [1]). a] Din numerósele canóne sinodale şi ale sânţilor părinţĭ privitóre la deosebitele felurĭ de epitimiĭ, la caracterele, gradele, schimbările lor, etc. etc.

De şi prin natura lor, epitimiele sunt nisce pedepse, totuşĭ dupĕ însemnătate sunt nisce pedepse corecţionale, vindecătóre, părintescĭ (παιδεία), aseminea cu acele de care vorbesce Apostolul: *pre* carele Domnul iubesce 'l cértă (παιδεύει) (Hebr. XII, 6), şi în alt loc, de la *Domnul ne certăm ca nu cu lumea să ne osândim* (I Cor. XI, 32). Dar de loc nu sunt, cum învaţă biserica romană, pedepse (τιμωρία) propriuḑise, pe care pĕcătosul ce se căesce ar avea să le îndure timporal cu scopul de a satisface pentru păcatele sale, dreptatea divină atacată; [2]); în scurt sunt remediĭ contra pĕcatelor, éră nu resplătirĭ saŭ satisfacerĭ oferite dreptăţeĭ eterne pentru pĕcate [3]).

---

[1]) Veḑi sin 1 Ecum. can. 11, 12 şi urm.

[2]) Conc. trident. ses. XIV, cap, 8.

[3]) Ieremia patriarchul Constantinopoleĭ, respunḑênd teologilor protestanţĭ în numele bisericeĭ de resarit, scrise între altele şi următorele: „In privinţa pedepselor fixate de canóne (κανονικὰς ἱκανοποιΐας),

I. Ca dovadă a socotinței d'ântêiŭ, care determină adevĕratul înțeles al epitimielor vom cita;

1. Pe sĕntul Apostol Pavel. El pedepsi aspru pe amestecătoriul de sânge din Corint, precum am vĕḑut, și 'ĭ hotărî singur pedépsa cu numele de epitimie; ordonă ca omul acela să fie îndepărtat de la biserică, să fie escomunicat, *și dat sataneĭ spre chinuirea trupuluĭ....* Pentru ce? *„Pentru ca sufletul să se mântuéscă“* (I Cor. V, 1—5). Și apoĭ, de îndată ce a auḑit că acéstă epitimie produse celuĭ pĕcătos *tristeța*, căința, de îndată i-a ridicat'o, (II Cor. II, 7). Prin urmare apostolul puse epitimia nu spre a pedepsi și a satisface ast-fel dreptatea divină, ci spre a îndrepta și suprimâ doctoria de îndată ce s'a produs efectul seŭ, ca nu cumva întrebuințarea eĭ maĭ departe, ca deprisos, să vatĕme pre cel bolnav în loc să 'ĭ fie de folos *„ca nu cumva să se pérdă unul ca acesta de prea multă mâhnire.* (II 7) ([1]).

2. Canónele sântelor sinóde ecumenice și locale precum și ale sânților părinți. Și aicĭ vedem cu cea

pe care voĭ le respingețĭ cu totul, socotim: Dacă aceste pedepse se pun de ierurgisitoriĭ bisericeĭ ca remediĭ destinate a vindeca pe cineva de mândrie, de pofte, de necumpetare saŭ desfrânare, de invidie și ură, de lene saŭ alte óre care viciĭ maĭ marĭ, apoi ele sunt fórte folositóre și conlucră mult în lucrul îndreptăreĭ, asupra celuĭ ce se căesce. Pentru acesta și sânțiĭ parințĭ au prescris ca să le pue asupra acelor ce se întorc și să caesc. Dar daca ele se întrebuințéză numaĭ pentru interesul material al celor ce le pun și nu cu scop adeverat folositor de suflet; dacă se aplică alt-fel de cât cum au prescris ale întrebuința și însuși Părinții le-au întrebuințat la început numaĭ pentru vindecarea de pĕcat, în casul acesta și noĭ le respingem, atuncĭ și noi le recunóscem de nefolositóre și necinstite, și afirmăm că nisce aseminea trebue negreșit să le desprețuim“.—(Acta Theol. Wirt. et patriarh. Hieremiæ, respons. patriarchæ 1, c. 12, p. 89, Wirtemb. în XI r T. 1842, I. 243—244) 1584.

[1]) Veḑi st. Chrisost. Espl. testuluĭ hom. IV, II cor. p. 107—108 Mosc. 1843.

maĭ mare chiaritate : a) că, dacă învĕțătoriĭ vechĭ aĭ bisericeĭ priveaŭ epitimiele ca pedepse, eraŭ numaĭ ca nisce pedepse corecționale pe care le numeaŭ deadreptul medicamente spirituale; b) că punênd epitimiĭ asupra pĕcătoșilor 'șĭ propuneaŭ nu atâta spre aĭ pedepsi, dupĕ dreptate, pre unul maĭ mult pre altul maĭ puțin, după mĕsura crimeĭ fie căruia pentru neapĕrata satisfacere a dreptățeĭ divine, pentru pĕcate, ci întrebuințaŭ epitimiele ca medicamente potrivite cu caracterul și cu gradul bólelor spirituale; c) că, scopul mic al epitemielor, înaintea luĭ D-ḑeŭ și a bisericeĭ nu era de a oferi o satisfacere óre care dreptățeĭ divine pentru pĕcatele omenescĭ, ci de a vindeca pre pĕcătoșĭ și a căuta să-ĭ feréscă pe viitor de alte pĕcate ; d) că pentru aceia chiar, nicĭ nu așteptaŭ eĭ tot-dé-una ca pĕcătosul să împlinéscă tot canonul ce i se dase și să satisfacă ast-fel dreptatea luĭ D-ḑnŭ, ci din contră, dacă vedaŭ că canonul acesta a avut asupra căitoruluĭ o influență bine-făcătóre, eĭ prescurtaŭ timpul penitențeĭ saŭ chiar o suprimaŭ cu totul ; e) că în fine, epitimiele nu eraŭ puse pentru tóte pĕcatele, ci numaĭ pentru cele maĭ grele, și prin urmare nu eraŭ primite ca satisfacerĭ ale dreptățeĭ divine; de alt-fel, pentru fie care pĕcat, mare saŭ mic s'ar cere o aseminea

---

In alt loc face următórea observare : „După ce a ordonat de a da pre cel pĕcătos Sataneĭ, st. Paul, vĕḑênd că s'a îndreptat și a devenit maĭ bun, ḑise : Destul este unuia ca acestuia certarea acésta, care I se face de catre mulțĭ ; cât în potriva maĭ mult se-ĭ dăruițĭ și să 'ĭ mângâiațĭ (II Cor. II, 6—8)... Daĭ ce ? nu l'aĭ dat Sataneĭ ? Da, ḑice el; însă nu ca să rĕmâe în puterea luĭ Satan, ci ca să pótă scăpa maĭ curênd." (Hom. la Penit. I. n. 283; t. II din omiliile către poporul din Antiochia).

satisfacere, de şi în diferite grade. Etă câte-va fragmente din canónele amintite,

„Aicĭ aceĭ ce aŭ primit de la D-ḑeŭ putere de a lega şi a deslega, trebue să cercteḑe natura pĕcatuluĭ săvêrşit şi predispunerea pĕcătosuluĭ de a se întórce şi să întrebuinţeḑe ast-fel remediul cuvincios rĕuluĭ ca să nu compromită mêntuirea bolnavuluĭ, neobservând mĕsura în cutare saŭ cutare cas. In adevĕr, greutatea pĕcatuluĭ nu este uniformă; este deosebită şi fórte variată şi produce multe mlădiţe vătămătóre din care se rĕspândesce rĕul cu abondenţă şi se întinde maĭ departe până va fi oprit de puterea medicală.“ (VI Ecum, c. 102; confr. 1 Ecum. c. 12; Can. 5 Ancir. canon. 52 Cartag.)

„Trebue deci ca acela ce profeséză arta de a vindeca sufletele să încépă maĭ ântêiŭ a esamina disposiţia pĕcătosuluĭ, a descoperi dacă merge spre îndreptare saŭ dacă, prin modul vieţuireĭ sale, chémă bóla şi cum se pórtă; în urmă să vaḑă dacă nu se opune mediuluĭ şi dacă caută a tăia rana sufletuluĭ seŭ prin aplicarea remedielor prescrise. In aseminea cas trebue să se pórte cu el cu blândeţe dupĕ meritele sale“. (Ibid. confr. Vas. can. 3).

„Căcĭ D-ḑeŭ, ca şi acela căruea i se încredinţéz conducerea pastorală, pune tótă îngrijirea sa a aduce óia cea rătăcită şi a vindeca pre cel muşcat de şérpe. Nu trebue nicĭ al împinge până în abisul desperăreĭ, nicĭ aĭ lăsa frâul negligenţeĭ şi într'o viéţa cu nepăsare; ci trebue negreşit óre cum prin remediele viguróse şi aspre saŭ dulcĭ şi uşóre, a combate rĕul şi a tinde a vindeca rana, a cerceta fructele peni-

tenţiĭ şi a conduce cu înţelepciune pre omul chemat la învĕţătura ceréscă“ (Ibid).

„Precum în tratarea corpuluĭ sciinţa medicală n'are decât nu scop, acela de a însănătoşa pre cel bolnav, şi mijlócele sunt diverse, deosebirea bólelor cerênd deosebirea medicamentelor, aşa în bólele sufletescĭ, numĕrul şi deosebirea patimilor necesitéză îngrijirile deosebitelor medicamente, care conrespund rĕuluĭ şi aduc vindecare. De aceia acel ce voesce să aplice un remediŭ convenabil la o parte óre care suferitóre a sufletuluĭ trebue să cerceteze maĭ ântâiŭ care este partea ce suferă şi apoĭ numaĭ a o supune tratamentuluĭ cuviincios, aşa ca nu cum-va din nesciinţa mijlocului medical, să trateze o parte pe când bóla se află pe alta“. (Greg. Nisis. can I.)

In orĭ ce fel de greşală trebue maĭ ântêiŭ a esamina care este dispoziţiunea penitentuluĭ şi a nu privi timpul ca îndestulător pentru vindecare (ce vindecare póte veni de la timp?), ci buna disposiţiune a aceluea care se tratéză prin penitenţă „(Grig. Nis. can. 8).“ Pertru aceĭ cariĭ îndură epitimia lor cu maĭ multă căldură şi a căror mod de viéţă arată acum o întórcere spre bine, un înţelept conducĕtor al economieĭ spirituale a Bisericeĭ póte să-ĭ prescurteze timpul ce aŭ a'l petrece în clasa auditorilor şi să 'ĭ ducă maĭ curênd în acea a *împreună stătătorilor* : póte să le precursteze şi stagiul acest din urmă şi să-ĭ admită la sânta împărtăşire, regulându-se după starea penitentuluĭ, ce trebue să-ĭ o facă cunoscută esperienţa sa“ (Can. 4.). „După gradul întórcereĭ, să se prescurteze durata penitenţiĭ, aşa că fie care din stagiele acestea să fie reduse la opt,

şépte, şése saŭ chiar cincĭ anĭ, dacă prin adăncimea căinţeĭ sale, pĕcătosul anticipéză timpul, prin zelul seŭ ase îndrepta şi întrece pe aceĭ cariĭ într'un timp maĭ îndelungat se curăţesc maĭ încet... Ast-fel, dacă întórcerea este adevĕrată, să nu se ţină în sémă numĕrul anilor şi penitentul să fie maĭ curênd reîntegrat în Biserică şi readmis la participarea sântelor misteriĭ" (Can. 5; conf. I. ec, can. 12; st. Vas. 74.).

„O mulţime de pĕcate şi tot soiul de rele se producŭ prin iritaţiune ; dar părinţiĭ noştri n'aŭ crezut că trebue să intre în privinţa acésta în multe amĕnunte nicĭ n'aŭ recunoscut că tratamentul acestor pĕcate ar cere multă îngrijire. Scriptura opresce nu numaĭ rănirea cea maĭ uşóră, ci şi tot felul de bârfire s'aŭ defăimare (Col. III, 8; Efes. IV, 31), şi tótă lucrarea de felul acesta ce provine din mânie ; dar numaĭ contra ucidereĭ puseră o stavilă în epitimiĭ." (Can. 5.)

Acum spre a pricepe şi maĭ bine cum pót epitimiile să servéscă de remediĭ contra bólelor sufletescĭ, trebue a lua în consideraţie următórele :

a) Maĭ ântêiŭ epitimiele, ca pedepse bisericescĭ, firesce că lovesc mândria pĕcătosuluĭ, învĕţându'l a recunósce şi maĭ mult vinovăţia sa înaintea luĭ D-ḑeŭ şi a bisericeĭ, redesceptând într'ênsul ura pĕcatuluĭ şi dorinţa de a se îndrepta.

Prin urmare epitimiile arată creştinilor penitenţĭ calea pentru activitate maĭ departe şi întărirea tuturor sentimentelor bune şi a tuturor disposiţiunilor virtuóse de care sunt însufleţiţĭ chiar pe timpul căinţeĭ şi care trebue să fie începutul îndreptăreĭ lor. Aicĭ trebue a ne aminti de cele patru clase de penitenţĭ care esistaŭ în biserica veche.

b) Apoĭ epitimiile se compun în mare parte din

eserciţiĭ evlaviόse, maĭ ales îndreptate în contra unor pasiunĭ şi a unor viciĭ ale pĕcătosuluĭ, şi contribue nemijlocit ale desrădăcina. Aşa, unuĭ om necumpătat, sensual, i se dă de canon abstinenţa, ajunarea; avaruluĭ saŭ tâlharuluĭ, milostenia [1]; omuluĭ risipitor şi avind de plăcerĭ lumescĭ, cercetarea bisericeĭ şi citirea cuvêntuluĭ luĭ D-ḑeŭ, rugăciunea a casă, etc. Este destul de evident că, cu cât fie care din aceştĭ pĕcătoşĭ va suferĭ cu disposiţiĭ bune epitimia dată, cu atâta va scăpa de vechile sale apucăturĭ şi înclinărĭ, şi se va obicĭnui cu cele contrare.

c) In fine epitimiile ca pedepse bisericescĭ, lovind pre pĕcătoşĭ fac ca şi alţiĭ să cugete şi să se înfricoşeze şi să se ferέscă de aseminea pĕcate; contribue în genere la îndreptarea moravurilor între membriĭ bisericeĭ şi tot odată apără regulele şi instituţiele sale contra arbitruluĭ şi nesupunereĭ fiilor sĕĭ rĕtăciţĭ [2].

II. Este ne drέptă învĕţătura bisericeĭ romane cum că epitimiile sunt pedepse în adevĕratul înţeles, de şi temporale, pe care cel cé se căesce trebue să le sufere, cu scopul de a aduce pentru pĕcatele sέle un fel de satisfacere dreptăţeĭ dumneḑeescĭ.

1. Invĕţătura acέsta este în contradicere cu învĕţătura creştină despre satisfacerea dreptăţeĭ dumneḑeescĭ şi justificarea pĕcătosuluĭ. Cuvêntul luĭ D-ḑeŭ învaţă, că Mântuitoriul nostru Iisus Christos

---

[1] Acel ce s'a însuşit pe nedreptul averea altuea şi mărturisesce apoĭ preutuluĭ, vindecă reul sĕu prin o ocupaţiune opuse patimeĭ sale, adecă prin împărţirea avereĭ sale la săracĭ; cheltuind ceia ce are ca să se curăţe de lepra răpireĭ —(Grig. nisis. cao. 6).

[2] Confr. Teof. Procopovicĭ.

a adus o singură dată pentru toțĭ, o satisfacere deplină și întrégă dreptățeĭ divine pentru tóte pĕcatele némuluĭ omenesc ; că a îndurat tóte suferințele la care trebueaŭ să se supue toțĭ pĕcătoșiĭ pentru greșalele lor (Is. LIII, 5 ; Rom. III, 25 ; Col. I, 20 ; 1 Petr. II, 24; 1 Ión II, 2), și că a devenit marele Archiereŭ vecĭnic care „póte de sĕvêrșit să mântuéscă pre ceĭ ce vin prin el la D-ḑeŭ, pururea trăind, ca să se róge pentru dênșiĭ" (Hebr. VII, 25). Ea învață pe de altă parte, că spre justificarea pĕcătoșilor înaintea luĭ D-ḑeŭ, adecă pentru ca pĕcătoșiĭ să 'șĭ pótă apropria meritele rescumpĕrătoriuluĭ ómenilor aŭ să împlinéscă două condițiunĭ ; maĭ întâiŭ, penitența și credința ; *„Pocăiți-vĕ, și credețĭ în Evangelie"*. (Marc. I, 15 ; Fapt. II, 38) ; *Și noĭ am creḑut în Iisus Christos, ca să ne îndreptăm din credința luĭ Christos* (Gal, II, 16 ; Rom. VIII, 24, 25 ; X, 9) : După aceia faptele bune, ca fructe și mărturiĭ ale penitențiĭ și credințeĭ lor :

„Din fapte să îndreptéză omul iar nu numaĭ din credință." (Iac. II, 24) ; *„In Christos Iisus nicĭ tăerea împrejur póte ceva nicĭ netăerea împrejur, ci credința care să lucrézăprin dragoste"* (Gal. V. 6 ; Math. VII, 21) ; *Nu auditoriĭ legiĭ sunt drepțĭ la Dumneḑeŭ, cĭ făcĕtoriĭ legiĭ se vor îndrepta* (Rom. II, 13). Implinind condițiele acestea, pótepĕcătosul să și aproprieze meritele luĭ Iisus, să facă în adevĕr pre D-ḑeŭ bine-voitoriŭ și să satisfacă dreptățeĭ eterne ; totușĭ, nu în acel înțeles, că penitența, credința și faptele bune ar avea în sine înaintea luĭ D-ḑeŭ puterea uneĭ jertfe de împăcare ; ci numaĭ în acel înțeles, că îndeplinind condițiele acestea, putem să ne apropriem

meritele rĕscumpĕrătoriuluĭ nostru care a satisfăcut pe deplin pentru noĭ, dreptatea divină. Dar a afirma că păcătoşiĭ ce se căesc, pe lângă o credinţă fierbinte şi fapte bune, neapĕrate orĭ căruea voesce să 'şĭ aproprieze meritele Mântuitoriuluĭ, ar trebui încă să sufere pedépsă, spre a satisface dreptatea divină pentru pĕcatele lor, ar fi a esprima una din douĕ : saŭ că Mântuiţorul n'a suferit în destul pentru ceĭ pĕcătoşĭ, că satisfacerea ce a dat'o El pentru pĕcatele lumeĭ nu este încă complectă, şi că spre îndeplinire maĭ trebue şi suferinţele pĕcătoşilor ce se căesc ; saŭ că credinţa şi faptele bune ale omuluĭ nu sunt de ajuns psntru ca să 'şĭ pótă apropia meritele Mântuitoriuluĭ.... Cu alte cuvinte, ar fi a resturna tótă învĕţătura creştină despre rĕscumpărare şi justificare.

Dacă Ión Botezĕtorul cerea de la pĕcătoşiĭ ce se caĭaŭ „róde vrednice de pocăinţă“ (Mat. III, 8). [1]) nu se înţelegea prin aceste fructe pedepsele suferite spre satisfacerea dreptăţeĭ divine pentru pĕcatele de maĭ 'nainte, ci fapte bune spre mărturia sincerităţeĭ căinţeĭ celor pĕcătoşĭ şi care, adăogăm, în adevĕr pot a milostivi şi a satisface pre D-ḑeŭ în înţelesul arătat maĭ sus. Ión Botezĕtorul, precum esplică singur, îndemna anume pre pĕcătoşiĭ ce se căiaŭ a-şĭ schimba viéţa cea corruptă de maĭ 'nainte, a-şĭ împlini datoriele şi a lucra cu bună cuviinţă (Luc. III, 8—15). De aseminea, dacă se spune în Scriptură, că Nineviteniĭ, dupĕ predicarea profetuluĭ Iona, căpĕtară de la D-ḑeŭ iertarea lor prin o ajunare pu-

[1]) Locul acesta este unul din cele ce le citéză latiniĭ spre întemeierea învĕţătureĭ lor. Veḑĭ de esemplu Perrone, Feier, Libermann şi alţiĭ în tractatele lor despre Misteriul Penitenţiĭ, capitulele: *de satisfacţione.*

blică şi prin lacrimĭ amare (III, 10); că s'a poruncit luĭ Nabuchodonosar a'şĭ rescumpěra pěcatele prin milosteniĭ (Dan. IV, 24); că în genere milostenia curăţă pěcatele şi isbăvesce de mórte (Tob. IV, 10) [1]), apoĭ nu se póte nicĭ decum conchide din acestea, că tóte mijlócele arătate ar fi avut 'naintea judecătoruluĭ etern, alt preţ în sine, ca satisfacere a dreptăţeĭ sale, de cât numaĭ că ele aŭ fi servit înaintea luĭ, şi pot să se servéscă ca dovedĭ viĭ de căinţa sinceră a pěcătoşilor şi de fructe ale întórcereĭ lor către D-deŭ. Cum se póte esprima adevěrata căinţă a omuluĭ dacă nu prin lacrimĭ, suspinurĭ, rugăciunĭ, ajunărĭ, milosteniĭ şi alte fapte pióse? D-deŭ însuşĭ confirmâ adevěrul acesta când dise: „*Intórceţi-vě către mine din tótă inima vóstră cu post şi plângere şi cu tânguire.* Sfâşiéţi-vě inimile şi nu veşmintele şi íntórceţi-vě către *Domnul Dumnedeul vostru, pentru că este bun şi îndurat, îndelung răbdător şi mult milostiv şi-ĭ pare rěŭ de rěutăţĭ.*" (Ioel. II, 12, 13). Ceia ce este cu deosebire plăcut domnuluĭ, este adevěrata căinţă pre care pěcătosul o esprima prin ajunărĭ, rugăciunĭ, milosteniĭ [2]), şi eartă atuncĭ pě-

---

[1]) Teologiĭ romano-catolicĭ să întemeiază earăşĭ pe tóte locurile acestea.

[2]) Sântul Chrisostom raţionéză aşa: Cine mântui pre aceştĭ Ninevitenĭ? Eĭ supuse ranele lor spirituale uneĭ 'ajunărĭ aspre; luând sacul penitenţeĭ, eĭ se acoperiră cu cenuşe şi vărsară lacrimĭ amare; se proşternură la pământ şi tot-o-dată 'şĭ schimbară viéţa. Să vedem care din aceste remediĭ i-aŭ vindecat: Profetul dice: *Şi a vědut D-deŭ că s'aŭ întors de la calea lor cea rea şi-ia părut rěŭ de rěul ce zisese să le facă.* (Iona III, 10).

Profetul nu zise: D deŭ consideră ajunarea Ninivitenilor, sacul lor de penitenţă şi cenuşe. Eŭ dic acésta nu spre a respinge postul — să nu fie! ci ca să ve fac a vě abţine de tot felul de reutate ceia ce este maĭ bine de cât postul". (II Corint. Omil. IV).

catele numaĭ pentru nemărginita sa bunătate către pĕcătoşiĭ ce se căesc, şi nicĭ de cum în puterea dreptăţeĭ care n'ar putea fi satisfăcută prin nisce aseminea fapte. Óre cu un preţ aşa de mic ar fi putut Ninevitenii şi Nabuchodonosor satisface pentru pĕcatele lor dreptatea nesfârşită ?

2. Opinia acésta este în opunere şi cu ideia despre dreptatea divină. Dacă, precum cred şi Latiniĭ, Mântuitorul nóstru Iisus Christos a oferit acum dreptaţeĭ divine un sacrificiŭ îndestulător, şi chiar prisositoriu, pentru tóte pĕcatele lumeĭ (Gal. III, 13 s. a), şi cu tóte acestea se cere apoĭ dela pĕcătoşiĭ ce se căesc, nu numaĭ să crédă în Mântuitorul pentru aşĭ apropia meritele séle (Rom. III, 25) şi să aducă fructe demne de căinţă, ci încă să sufere şi pedepse, deşi temporale, pentru pĕcatele lor, ca să satisfacă dreptăţeĭ eterne, în casul acesta dreptatea eternă pedepsesce de două orĭ pentru aceléşĭ pĕcate şi primesce o îndoită satisfacere. Apoĭ, dacă la tribunalul dreptăţeĭ eterne ast-fel de satisfacerĭ sunt realminte indispensabile, chiar din partea pĕcătoşilor ce se căesc, fără îndoială se cere acésta din partea tuturor pĕcătoşilor şi pentru tóte pĕcatele, cu tóte că cu grade deosebite după felurimea acestor pĕcate; şi cu tóte acestea, după latinĭ numaĭ unor pĕcătoşĭ,—numaĭ celor maĭ vinovaţĭ, dreptatea eternă impune pedepse temporale de felul acesta, pe când altora li se eartă şi pĕcatele şi tot felul de pedepse prin penitenţă. In fine, încă odată dacă aseminea satisfacerĭ sunt indispensabile dreptaţeĭ divine, chiar din partea pĕcătoşilor ce se căesc, de sigur sunt şi atuncĭ când pĕcătoşiĭ vin pentru prima oră a se curăţĭ de pĕcatele lor în Botez,

și când doresc ase curăți a două óră în baptisterul Penitenții, cu tóte că în casul acésta satisfacerile trebue să fie maĭ marĭ din causa vinovățieĭ maĭ marĭ a penitenților. Dar între acestea, după latinĭ, în misteriul Botezuluĭ, Dumnedeŭ ĭartă pĕcătoșilor tóte pĕctaele lor și tot felul de pedepse, fără să ceară dela eĭ nicĭ o satisfacere; dar cere acésta, în sacramentul Penitențeĭ numaĭ, dela pĕcătoșiĭ creștinĭ, întru cât sunt maĭ vinovațĭ, și ĭertându-le pĕcătele lor și pedepsele eterne pentru aceste pĕcate, nu le eartă tot-dé-una pedepsele temporale.

Alt ceva este a afirma că pĕcătosul, chiar după ce a primit ĭertarea pĕcatelor în misteriul Penitenții, trebue încă să aducă fructe demne de pocăință, trebue să se curețe de tótă întinăciunea sufletuluĭ și a corpuluĭ, să 'șĭ îndrepte modul sĕŭ de viețuire și în scopul acesta D-deŭ póte trimete și impune pĕcătoșilor deosebite pedepse, fie nemijlocit, fie prin păstoriĭ bisericeĭ. Dar aceste vor fi pedepse morale, avênd în vedere folosul moral al acelora cărora li se impun.

In zadar să referă latiniĭ spre întemeerea învĕțătureĭ lor la esemplele luĭ Adam (Ințel, X, 1 ; Fac. III, 10), Moisi, Aaron (Numer, XX, 11, 12, 24, Deuter. XXII, 40) și maĭ ales a luĭ David (II Regi, XII 13) cărora li ĭertă D-deŭ pĕcatele, dar le aplică șĭ nisce pedepse temporale. Dar de ce să se vadă în aceste pedepse fapta unuĭ judecător înfricoșat cerênd satisfacere la dreptatea sa despreţuită și nu a unuĭ părinte îndurat, carele ĭertând pre fiiul seŭ vinovat 'l pedepsesce, însă numaĭ cu scopul de a'l îndrepta și a'l feri în viitor de aseminea greșéle saŭ cel puțin

spre a servi de esemplu celor-l-alţĭ copiĭ aĭ sĕĭ?

Trebue să ne amintim că scriptura face o deosebire aspră între pedepsele cu care lovesce D-ḍeŭ pre impioşĭ şi acele ce le trimite credincioşilor sĕĭ, cariĭ se întorc către dênsul din tótă inima; le represinta pre unele ca efecte ale mânieĭ divine şi ale dreptăţeĭ, care cere satisfacere (Ier. XXIII, 19; Rom. I, 18 s. a) şi pecele-l-alte ca pedepse părintescĭ (παιδεύματα) şi folositóre, impuse ómenilor cu scopul de a'ĭ îndrepta, de a'ĭ opri de la rĕŭ prin frica de pedépsă, de aĭ întări în bine etc. (1 Cor. XI, 32; Hebr, XII, 6—8; 1 Petr. I 6—7; Iac. I, 12). Orĭ pe câţĭ 'ĭ iubesc 'ĭ mustru şi-ĭ cert (παιδεύω,) ḍice însuşĭ Domnul şi în dată arată şi scopul acestor pedepse: „Să aibĭ decĭ zel şi pocăesce-te." (Ap. III, 19). De aceia şi st. Ap. Pavel ca şi Solomon (Prov, III, 2), îndémnă pre credincioşĭ a nu nebăga în sémă pedepsele luĭ Dumneḍeŭ: „Fiul meŭ nu negriji de pedépsa cu care te îndréptă D-ḍeŭ, şi nu te întrista când te mustră" (Ebr. XII, 5).

3. Opinia acésta înfine este în contraḍicere cu învĕţătura Bisericeĭ vechĭ. Sunt o mulţine de canóne ale Sinódelor şi regule ale sânţilor părinţĭ privitóre la epitimiĭ, dar nicăĭerĭ nu se presintă acestea ca satisfacerĭ pentru pĕcate: din contră ele nu figuréză în aceste acte, precum am vĕḍut decât ca remediĭ contra pĕcatuluĭ [1]). Tot aceiaşĭ învĕţătură aŭ espu-

[1]) Se póte face amintirĭ aicĭ de un canon formulat într'un sinod ţinut în Roma in suta a treia contra Novaţienilor. „Trebue a privi ca escomunicaţĭ pre Novat şi ceĭ-l alţĭ cariĭ împărtăşind mândria luĭ, aŭ aprobat socotinţa sa duşmănésca şi neumana. Ear despre fraţiĭ cariĭ din nenorocire aŭ caḍut trebue aĭ cauta şi vindeca prin mijlócele ce oferă Penitenţa." (Eusebiu H. E. lib. IV, c. 43.)

s'o sânţiĭ părinţĭ şi în scrierile lor particulare. Spre esemplu, unul din învĕţătoriĭ ecumenicĭ, sântul Ióu Chrisostom, care a tratat mult despre penitenţă, observă lămurit:

a) Că D-ḑeŭ eartă pĕcatele şi creştinilor ce se căesc, adecă pĕcatele sĕvârşite după botez, fără a-ĭ pedepsi. „Fiul risipitor, ḑice el, represintă pe aceĭ carĭ aŭ căḑut după botez. Ear cum că el represintă pre ceĭ pĕcătoşĭ după botez, iată de unde să vede: El sĕ numesce fiiŭ; dar fiiŭ nimenĭ nu se numesce fără botez. A locuit în casa părintéscă, i s'a făcut parte din avere, dar înainte de botez nu se póte bucura de averea părintéscă, nicĭ să priméscă moscenire. Tóte acestea ne indică prin urmare clasa credincioşilor... Şi când fiul cel răsipitor, după ce s'a espatriat şi a recunoscut prin esperienţa sa cât de trist este a fi îndepărtat de casa părintéscă, s'a întors la părintele sĕŭ, care departe de al pedepsi câtuşĭ de puţin, l'a primit cu braţele deschise. Pentru ce? Pentru că era părinte şi nu judecător, Şi étă serbărĭ, veseliĭ, ospeţe; étă tótă casa plină de bucurie şi veselie!... Ce veĭ ḑice?

Óre este aicĭ rĕsplata viciuluĭ? Nu, nu se rĕsplătesce aicĭ corrupţia, omule! ci întórcerea (a casă); nu este plata pĕcatuluĭ, ci a căinţeĭ, nu este rĕsplata faptelor rele, ci acea a îndreptăreĭ, a corectăreĭ. Şi ce este încă maĭ mult, când fiul cel maĭ mare s'a supĕrat, părintele 'l liniscesce cu bunătate ḑicênd: „In tot-dé-una eştĭ cu mine; dar acesta, mort a fost şi a înviat, pierdut şi s'a aflat," (Luc. XV, 31, 32), Când este vorba de a mântui pe un nenorocit ce se pierde nu maĭ este timpul judecăţeĭ, nicĭ a uneĭ cercetări serióse, ci al îndurăreĭ şi al ĭertărei. Nu este

nicĭ un medic care în loc de aĭ prescrie un remediŭ bolnavuluĭ sĕu, sĕ 'l supue la o cercetare şi la pedépsă pentru o viéță neregulată. Şi aşa sciind că D-ḑeu nunumaĭ nu se întórce de la pĕcătoşiĭ, ce revin la el, ci încă-ĭ primesce cu aceiaşi bunătate pe care o arată către omul virtuos, că departe de a'ĭ pedepsi, caută singur pre acei ce se rătăcesc şi după ce 'ĭ a găsit să bucură da eĭ maĭ mult decât de aceĭ carĭ n'au fost în pericul; sciind, ḑic, tóte acestea se nu desperăm pentru pĕcatele nóstre şi să nu ne prea încredem în faptele nóstre cele bune. Şi aiurea ḑice Scriptura. „Spune tu fără de legile tale întâiŭ ca sĕ te îndreptezĭ." (Is. XLIII, 26). Mărturisesce pĕcatul ca sĕ fie iertat. Pentru acésta nu trebue mare ostenélă, nicĭ multe cuvinte, nicĭ argint de cheltuit, nicĭ nimic de felul acesta; spune un cuvênt, descoperețĭ pĕcatul şi ḑi pĕcătuit'am[1]."

b) Prin penitență şi condemnare de sine noĭ putem, dacă voim, sĕ scăpăm nu numaĭ de pedepsele eterne, ci şi de cele temporale, şi D-ḑeŭ nu ne pedepsesce cu acestea de cât numaĭ când nu voim sĕ ne căim : şi atuncĭ lucréză numaĭ cu scopul de a ne vindeca de pĕcat. „*Că de ne'am fi judecat pre noĭ înşine, ḑice Apostolul, nu ne'am fi osândit.*" (1 Cor, XI, 31). El nu ḑice dacă ne-am pedepsi pre noĭ înşine şi am suferi pentru pĕcatele nóstre (εἰ ἐκολάζομεν ἑαυτούς, εἰ ἐτιμωρούμεθα), ci numaĭ : Dacă am voi sĕ recunóscem pĕcatele nóstre, sĕ ne condamnăm pe noĭ înşine şi să martirisim fără de legile nóstre, în casul acesta am scăpa de pedepsele de aicĭ (και τησ ἐνταῦθα) şi de pedepsele viitóre (τιμωρίας). Căcĭ cel ce se judecă pre

1. Omil. despre Penitență 1. n. 7. 8. t. II. din omiliele despre statui.

sine, face pre D-ḑeŭ îndurător în două privinţĭ: şi prin faptul că 'şĭ recunósce pĕcatele séle, şi prin a-cea că devine în viitor maĭ puţin înclinat la pĕcat. Dar fiind-că nu voim sĕ facem acea ce este maĭ uşor cum ar trebui sĕ facem, D-ḑeŭ, care nu voesce sĕ ne condamne cu lumea, ci să îndură către noĭ, ne pedepsesce aicĭ, unde pedépsa este vremelnica şi măngâerea maĭ mare, căcĭ curăţirea de pĕcate a-tuncĭ e cu putinţă când rămâne o dulce speranţă căcĭ uşurează presentul. De aceia, voind tot o dată se măngâe pre ceĭ slabĭ şi sĕ facă pre ceĭ l'alţĭ maĭ zeloşĭ, Apostolul ḑice: Când suntem judecaţĭ de domnul ne pedepsim (¹) „El nu ḑice: suntem su-puşĭ pedepseĭ (κολαζόμεθα): nu ḑice: suntem pedĕpsiţĭ ca criminaliĭ (τιμωρούμεθα); el ḑice: suntem pedepsiţĭ ca pruncii (παιδευόμεθα), căcĭ este maĭ mult o îndem-nare de cât o condemnare, maĭ mult un remediŭ de cât o pedépsă, maĭ mult o corecţiune de cât o bi-cĭuire [²]."

c) Tótă datoria păstorilor sau a părinţilor spiritu-alĭ constă în a vindeca pre pĕcătoşĭ de bólele lor morale prin pedepse séu alte mĕsurĭ, iar nu a-ĭ pe-depsi anume pentru pĕcate. Este oprit creştinilor a se folosi de violinţe spre a îndrepta pe pĕcătoşĭ. Judecătoriĭ lumeĭ aceştia desfăşură maĭ multă pu-tere contra călcătorilor de lege; eĭ 'ĭ opresc de la crime contra voeĭ lor. Dar în Biserică se cuvine a conduce pre pĕcătoşĭ pe o cale maĭ bună, nu prin constrânge, ci prin convingere. Şi chiar legile nu ne aŭ dat o aşa putere ca să oprim pre pĕcătos

¹). Omil despre Penitenţă, II, n. 1.
²). In. 1 Cor. Omil. XXVIII, n. 2.

să săvîrşască fapta sa cea rea, şi, chiar de ne-ar fi dat nicĭ într'un cas nu putem să ne folosim de ea, fiind-că Dumnedeu rĕsplătesce numaĭ pe acel ce se reține de pĕcat în tótă libertatea şi nu prin constrîngere. De aceia trebue mare iscusință a aduce pre ceĭ slabĭ la convingere, de a se supune de bună voe la căutarea (tratarea) preoților, şi încă a-ĭ aduce aşa ca sĕ priméscă doctoria cu recunoscință. Căcĭ dacă cine-va fiind legat, zdrobesce lanțul şi fuge [ceia ce este cu putință orĭ căruia se află în libertate] prin acésta i se măresce rĕul, Dacă se desprețuesce cuvêntul, care taie ca sabia, se aduce prin un asemenea despreț o nouĕ rană celuĭ ce sufere, şi causa de vindecare să preface în causa de o bólă maĭ grea. Dar nimenea nu póte căuta pe un bolnav cu sila şi fără voia luĭ. Ce este dar de făcut? Dacă se tratează cu indulgență acel ce ar trebui sĕ fie supus unuĭ tratament riguros, de nu se curăță rana cum trebue, ea se va cicatrisa în parte. Pentru acea păstoriul trebue să aibă multă prudență şi perspicacitate de a esamina din tóte părțile starea sufletuluĭ; căcĭ dacă mulțĭ pĕcătoşĭ vin până la indărătnicie şi la desperare pentru mântuirea lor, din causă că nu pot suporta o căutare aşa de aspră, sunt şi de aceia carĭ nefiind pedepsițĭ în de ajuns pentru greşalele lor, merg pênĕ a se negriji cu totul, a se înrăutăți pe di ce merge şi a călca legea cu maĭ multă îndrăsnélă. Ast-fel, datoria preotuluĭ, este de a nu lăsa nimic fără cercetare şi a alege după o cercetare aspră mijlócele potrivite stărèĭ sufletelor, pentru ca succesul sĕ încununeze silințele sale [1]."

[1]). Despre prenție II. p. 33—36.

d) In fine rugăcĭunea, milostenia și alte fapte p' óse, puse asupra pĕcătoșilor ca epitimiĭ, sunt numaĭ de osebite căĭ penitențiale, deosebite mijlóce curative pentru vindecarea ranelor spirituale. „Am ḑis că sunt numeróse și diferite căĭ ale penitențiĭ, pentru ca mântuirea să ne fie mai ușóră... Ești pĕcătos? Intră în biserică; Ḑi: pĕcătuit'am: și veĭ sterge pĕcatul. Am adus ca esemplu chiar pe David care păcătui și care sterse pĕcatul sĕu. Apoi am propus o altă cale, adecă lacrimile pentru pĕcat, și am ḑis: ce pedépsă este acésta? N'aĭ să cheltuescĭ nicĭ banĭ, n'aĭ să facĭ o călătorie lungă, nimic de acestea; trebue numaĭ să plângĭ pentru pĕcatul tĕŭ... După aceia am arĕtat o a treia cale penitențială, și am represintat pre fariseul și pre vameșul din scriptură, adecă că cel d'întêiŭ, lăudându-se fără rușine, fu despoiat de închipuita sa dreptate, pe când cel de al doilea, umilindu-se, se retrase cu fructele dreptățeĭ și fu justificat fără greutate; el dădu cuvinte și căpĕtă fapte. Acum să trecem și să arătăm o a patra cale. Care este acea cale? Charitatea, regina virtuților, care înalță fórte repede pre ómenĭ la ceriŭ; este protectorea cea mai bună (1)." „Dar aveți și altă cale penitențială, cale și mai ușóră, prin care puteți să scăpați de pĕcat. Rógăte necontenit; nu înceta cu rugăciunea și cere cu căldură bunătatea divină. D-ḑeŭ nu se întórce de la cel ce se rógă neîncetat, ci 'ĭ iartă pĕcatele și 'ĭ împlinesce cererile (2)." Căutațĭ numaĭ, câte mijlóce folositóre sunt pentru vindecarea ranelor vóstre; întrebuințați-le unele după altele cu

1) Omil despre Penit. III n. 2,3. (pag. 307—308.

2) Ibid. III n. 10. (pag. 317).

statornicie; umilinţa, mărturisirea, sacrificiul simţimentelor, mulţemirea pentru pedepsele ce se pun asupră-vĕ, ajutorarea săracilor, orĭ cu argint orĭ cu altce-va; în fine rugăciunea continuă... Vom fi óre scusabilĭ când, cu atâtea căĭ care ne conduc la ceriŭ şi atâtea mijlóce de vindecare pentru ranele făcute sufletului nostru de la Botez, să remânem cu acele rane (1)?

Este adevĕrat că óre-cariĭ învĕţătorĭ vechĭ de la apus ca Tertulian, Cyprian, Ambrosie şi Augustin, numeaŭ câte odată epitemiile *satisfacerĭ*, dar prin acésta nu voiaŭ eĭ să ḑică că epitimiile ar fi avut în ele vre o valóre saŭ merit de împăcare de espiare pentru pĕcate, înaintea dreptăţei divine; eĭ înţelegeaŭ numaĭ că, ca pedepse părintescĭ, lucréză în pĕcătoşĭ o adevĕrată căinţă, care îmblănzesce pre Părintele ceresc, şi ca eserciţii evlaviόse, ofer celor ce se căesc mijlocul şi ocasiunea de a esprima şi a mărturisi înaintea luĭ D-ḑeŭ tot adevĕrul şi tótă profundimea căinţeĭ lor, care'l şi satisface (2). Ast-fel, Tertulian vor-

1) Om. IV la II Cor. (pag. 122—123). Sântul Vasile raţionéză asemenea: Medicii, ḑice el, sfătuesc pe bolnavĭ a lua séma asupra lor şi a nu negriji de ceia ce le póte servi spre vindecarea lor. Tot aşa şi cuvêntul. Medicul sufletelor nóstre, vindecă sufletul care zace de pĕcat. *Ia aminte de sineţi*, ca să capeţi după pĕcatele tale mijlócele de vindecare. Pĕcatul tĕŭ este mare şi greŭ; trebue să 'l mărturisescĭ bine, cu lacrimĭ amare, cu o priveghere încordată, cu ajunare continuă. Este greşala ta uşóră şi de ertat;

2) In înţelesul acesta şi în Biserica ortodoxă sunt privite epitemiele ca mijlóce de a *îmblânzi* şi a satisface pre D-ḑeŭ. „Ertarea pĕcatelor, scriea Ieremia patr. Constantinopolului o însoţim cu epitimii din maĭ multe cause. Maĭ întâiŭ ca pĕcătosul să pótă, prin mijlocul uneĭ suferinţĭ de bună voe aicĭ, să scape de pedépsa nevoluntară care 'l ascéptă pe cea-altă lume; căcĭ nimic nu póte îmblânzi pre Domnul ca o suferinţă de bună voe. De aceia ḑice st. Grigorie, că lacrimile sunt

bind despre necesitatea absolută a mărturisirei, care se practica în public în Biserica primitivă și prescriea pĕcătoșilor diferite grade de penitență, ḑice: Satisfacerea să mĕsură cu mărturisire (în sensul arĕtat); de la mărturisire provine căința și prin căință D-ḑeŭ ne devine miluitoriŭ ([1]). „Sântul Cyprian îndemna ast-fel pe pĕcătoșĭ:“ Să ne întórcem la D-ḑeŭ din tótă inima, și, esprimând căința ce avem de pĕcatele nóstre prin regrete sincere, să cerem mila luĭ D-ḑeŭ. Sufletul nostru să se prostérnă înaintea luĭ; întristarea să 'l satisfacă (illi moestitia satisfaciat); tótă speranța să se pue pe dênsul. El ne arată singur cum trebue să ne rugăm. „Acum decĭ“ ḑice domnul „întórceți-vĕ către mine din tótă inima, cu ajunărĭ, cu lacrimĭ și suspinurĭ; sfâșiați-vĕ inimile și nu vestmintele.“ (Ioel. II, 12) Să ne întórcem la D-ḑeŭ din tótă inima; ast-fel vom îmblânzi mânia lui D-ḑeŭ și supĕrarea sa *cu ajunărĭ, cu lacrimĭ și suspinurĭ*, precum ne învață el singur..,. Căiți-vĕ cum se cade; arătațĭ întristarea sufletului vostru prin plângerĭ și gemite. Acolo e penitența satisfăcătóre; dar

---

a nimici în pĕcătos acele dorințĭ spăimântătóre ale cărneĭ care nasc pĕcatul; căcĭ scim că cuiŭ cu cuiŭ se scóte afară. Aĭ treilea scop este de a procura sufletului ca o legătură, un frîŭ, care să 'l împedece de a se apuca de aceléșĭ fapte rele de care s'a curățit. Maĭ avem de scop prin acestea a deprinde pre om cu munca și răbdarea, de óre-ce virtutea este o lucrare obositóre. Voim să cunóscem în fine dacă cel ce se căesce urăsce pĕcatul. Ear cel ce e gata a se duce din viéță, 'l dispensăm de tóte acestea și 'ĭ ertăm pĕcatele, mulțămindu-ne cu sinceritatea căințeĭ sale și adiveritatea întórcerei.“ (Act. theol. Würt. et patriarch. Hieremiae, resp. resp, 1,c. 12).

[1]) „Poenitenția Deus mitigatur.“ (De Poenit. c. IX). „Itaque exomologesis prosternendi et humilificandi hominis disciplina est, conversationem injungens misericordiae illicem..“ (Ibid. Patrol. curs. compl. t. I, p. 1243).

orĭ-cine respinge penitenţa pentru pĕcat'şĭ închide uşa satisfacerei (1). De asemenea fericitul Augustin ḑice, după sântul Ambrosie (2), că pĕcătosul ce se căesce satisface pre D-ḑeŭ pentru pĕcătele sale maĭ ales prin *lacrămile penitenţiĭ, prin oferirea uneĭ inimĭ triste şi umilite* [3].

(Va urma) Silvestru B. Piteşténu.

1) De Lapsis c. 29, 32, 34. „Illic superest poenitentia quae satisfaciat; qui autem poenitentiam criminis tollunt satisfactionis viam claudunt" (In cit. Patrolog. IV pag. 489,491,492.

2) Grandi plagæ alta et prolixa opus est medicina : grande scelus grandem habet necesariam satisfactionem...Et ideo fortius dolendum, quo peccatum est fortius (de lapsu virgin. consecr. c. VIII, n. 37, în cit Patrolog. XVII 378—379. Penitenţa să fie proporţională. Nu mai fiţi cu luare aminte de voi înşivĕ ca să aveţi consciinţa de starea sanetaţei sau de morbul sufletuluĭ vostru (Omil. la cuvintele : Luaţi aminte etc. Ap. ss. pag, VII).

3) Non enim sufficitmores et melius commutare et a factis malis recedere; nisi etiam de his, quae facta sunt, satisfiat Deo per poenitentiae dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleymosinis (Math. V, 7.) Serm. CCCLI c. 5. n. 12, în cit. Patrolog. XXXIX p. 1549.

VIAȚA SF. IOAN CEL NOŬ DELA SUCÉVA

SCRISĂ ÎN LIMBA SLAVONĂ DE

MITROPOLITUL GRIGORIE ȚAMBLAC

și tradusă de

Pré Sf. Sea Episcop Melchisedek.

Manuscriptul din care se reproduce viața sf. Ion cel Noŭ, scrisă de Țamblac se află în sbornic (1) copiat la 1438 în M-rea Némțul de către Gavril, cum se vede din însemnarea, care o dăm maĭ jos (fig. 1.), împreună cu âte-va rêndurĭ de la începutul manuscriptuluĭ (fig. 2). Hărtia este grósă și cu lustru, avênd ca semn de fabrică o pereche de fórfecĭ (fig. 3). Legătura manuscriptuluĭ este în tăblie de lemn îmbrăcată în piele, și póte tot așa de vechiă ca și însușĭ sbornicul. Pe prima fóĭă albă de la început se deosibesce semnul de maĭ jos de fabrică (fig. 4).

Gr. G. T.

Повелѣние вашего с҃щеньскаго прѣпо̑бьст-
віа приемь, ѕѣлѡ изоумисѧ. пове-
лѣстибѡ моей хоудости, повѣстное
сътворити слово о ѡбрѣтени жи-
вотворѧщаго дрѣвавъсе чтнаго и животворѧ-
щаго крт҃а, нанемже гь нашь Іс Хс расѧбывъ
волеж. разори оубо дїавѡлоуси.

Fig. 2.

---

(1) Vedĭ maĭ sus Catalogul manuscriptelor m-riĭ Némțu Nr. 106, pag. 143. Rev. p. Ist. Arch. și Fil.

† Вл҃ѣ ҂ѕцмз. м҃ца сеп, кг. † съвръши Гаврїи, сїи съвꙍнї: +

Fig. 1.

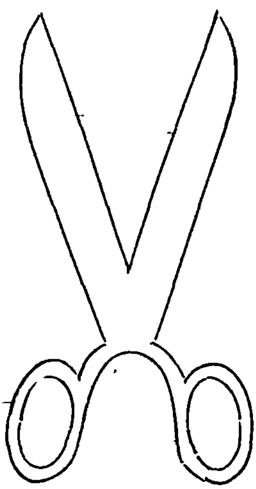

Fig. 3.

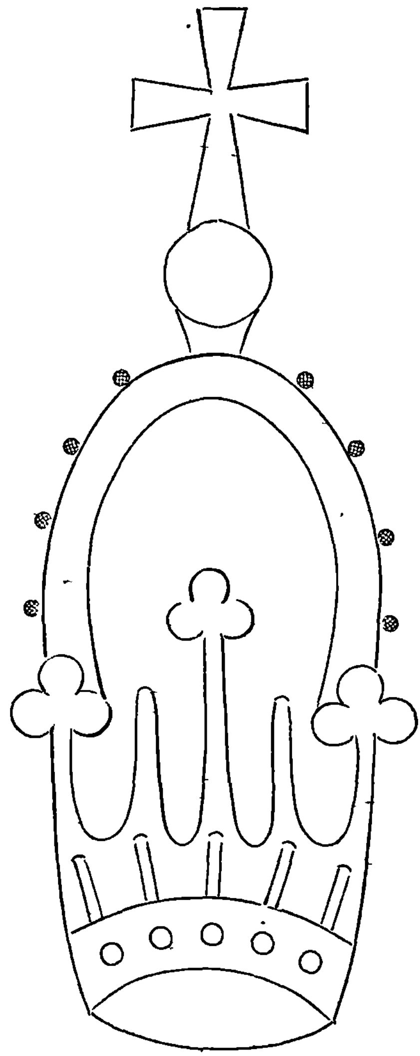

Fig. 4.

МЧНЇЄ СТГО И СЛАВНАГО МЧНКА ІѠАНА НОВАГО. ИЖЕ ВЪ БЕЛЬГРАДѢ МѪЧИВШАГОСѦ СЪПИСАНО ГРІГОРІЕМЬ МНИХОМЬ, И ПРЕЗВИТЕРОМЬ. ВЪ ВЕЛИКОИ ЦРКВИ МОЛДОВЛАХІИСКОИ. БЛАГОСЛОВИ ѠЧЕ.

Многѡзи оучителства иже добрѣ, и ꙗкоже кви любезно поживъшїихь ѡбрази. ѿ нихже оубо едииь есть и прѣжныи настоѧщїи, аще и времѣнными много прѣшествїи мь послѣднїи показасѧ. не бо прѣваго времене тъчїѫ страдальцѫ вѣнцы почьте влдка нъ и нинѣ напослѣдокь двѣрь ѿврѣзаеть прсизволѣвающим, и тѣмижде тѣхь въздѣвлѧ чьстїиже и, дарованїи. Слова оубо ѿгдѣ начнѫ повѣсть Іѡанноу доблестъвномоу воиноу, хвоу и испльненомоу благдтеи дха. ктоже бѣ и ѿг каадоу и которымь ѡбразомь страдалечьства ликоу же и вѣнцоу сподоби еѧ. Трапезѡнта сего изнесе мѫжа. градь славень и великь въстоцѣ оубо належѫщь и къ асvрїомь ближьни. великыѧ же армєнїа касаѫщиѧ прѣдѣлом. не тъкможе, нъ и въсѣхь морскыхь плавателныихь стъждъ пристателень. ради много слокиилаго и гобзователнаго въ всемь. ꙗма при мори сѫще мѣсто и жителїе града коупльствомь плаванїа жителствоваахѫ коупла доволнѫ възємь Іѡаннъ пѫчинѫ плаваше. нъ добродѣтѣль мѫжа невъзможно бѣ оудобь прѣнести врагоу. зрѧ того часто молѧщасѧ постѧща. къ всѣкомоу

Martiriul sfântuluĭ și slăvituluĭ martir Ión cel Noŭ carele s'a martirisat în Cetatea-Albă. Scrisus'a de Grigorie Monachul și presviterul la marea Biserică a Moldoveĭ. (Blagoslovește Părinte).

Fost-aŭ multe persóne, care aŭ vieţuit dupre învĕţătură b ne şi precum place luĭ Dumnezeŭ. Unul dintre dênsele şi primul este şi acest present, măcar că s'a arĕtat în urmă, după multă treceie de timp. Căcĭ stăpânul nu numaĭ pe ı ătim - toriĭ ceĭ din timpul d'ânteiŭ ĭ-a cinstit cu cununĭ, dar şi acum pe urmă deschide uşa celor ce voiesc, şi le dă aceeaşĭ cinste şi dăruiri. Cuvîntul decĭ de aicĭ î çepe povestea luĭ Ión vitézuluĭ ostaş al luĭ Christos, şi plinuluĭ de charurile Duchuluĭ. Dar cine a fost el, şi de unde? Şi în ce chip s'a învrednicit el de céta pătimitorilor şi de cunună?

Trapezonta a produs pre acest bărbat: cetate slăvită şi mare, situată la resărit ş' maĭ aprópe de Asirienĭ, şi se atinge de hotar le Armeni ĭ ceĭ marĭ. Nu numaĭ atâta, ci-ea este şi liman tuturor vaselor ce plutesc pe mare, pentru că este multgrăită (renumită) şi îmbelşugată întru tóte, fiind un loc chiar la mare, şi locuitoriĭ cetăţiĭ trăiaŭ cu negoţul navigaţieĭ. Deci Ión cumpărătură multă luând naviga noénul. Dar vrăjmaşul n'a putut les e suporta fapta cea bună a bărbatuluĭ.

Il vedea adesea rugându-se, postind, cătr toţĭ cu bună purtare şi bine apropiabil, şi miluind pre ceĭ ce suferiaŭ in corabie din causa lipseĭ; cu ochiĭ plinĭ de lacrimĭ şi cu mâna întinsă, mângâia pre ceĭ suferin ĭ, zicând întru ine acestea: precum veĭ milui aşa veĭ fi miluit, şi precum veĭ mângăia, aşa veĭ fi mângăiat. Prin acestea rĕdică asupra luĭ pre căpitanul corabieĭ, carele era de eresul l ti-

благонравна и благопристѫпна. милоуѧща же и иже въ корабли лишенїа ради страждѧщихь. Очїю бо слъзь исплънивь и рѫкѫ простираѧ страждѫщихь оутѣшаше, сїа къ себѣ вѣщаѧ ꙗко помилоуеши, помилованъ бѫдеши. и ꙗко оутѣшиши, оутѣшенъ бѫдеши. тѣмже въздвижет иже нан началника корабля, латинскыѧ ереси сѫща и многоcоурова же и безьчлвчна. вражди же вина на мнозѣ въсполѣвшиса, ꙗко въ бѣлыи градъ сице нарицаемыи присташа, иже къ восцорoу, къ иже тогда ѵпархоу града. шедь оклеветоуеть мника перcов оубо чомоу сѫщоу, и отчепрѣданиои прѣльсти топлоу хранителю. и облъгонїе сицеко. Есть рече о игемоне мѫжь иже съ мноѫ зде прїиде, отчьскаго оубо хотѧ отстѫпити прѣданїа, и хрїстїанскыѧ оттоуждитиса вѣры, твоеи же вѣ прїстѫпити хотѧ и прѣданїемь вашимь съобщникь быти извѣстнѣиши. многы ми бо мнѣ сїе клатвами въ морскомь плаванїи извѣсти. тѣмже еже о немь наскорѣ твори промышленїе. немалоѫ бо симь себе обложи хвалоѫ, есть бо многословим же и многоимовитень и ничимже вторыи, въ прѣвыихь велмѫжеи трапезѫнтел града. Сїа слышавь нечьстиваа она доуша, и довелно глемынимь въ немь обрадованнѣ нѣкако въставь и на обычномь мѣстѣ сѫдища прѣдсѣдь, повелѣ съ чьстїѫ къ немоу призвати мчнка и ꙗко прѣдьста гла къ немоу ѵпархъ. ꙗже оубо о тебѣ доволно слышахь о въ мѫжехь изрядныи. и како благочьстивоѫ нашеѫ и всемогѫщеѫ вѣрѫ оуловлень бысть. и немало сеѫ любовїѫ оуꙗзвиса, так бо есть наша вѣра. чистыимь мыслїѫ касаетса, и сихь срдца къ своеи въспалѣеть любви. благотечнїе же подаеть житїю. и длъготѫ лѣтомь. не въсни прочее дроугω вь изащныи. нѫ хрїстїанскаа смѣхоу достоинаа далече отложивь, прѣданїа же и за-

n sc şi fórte furios şi neomenos. Pricina vrăjmăşieĭ mult învăpăindu-se, décă s'a oprit în aşa numita Cetatea-albă, carea este la Vospor, ducêndu-se, cleveteşte pre mucenicul la cel de atuncĭ yparch al cetățiĭ, carele era Pers şi cald păzitor al amăgireĭ predate de la părințĭ luĭ, şi a mințit ast-felŭ: Este o igemone. zise el, un ba bat, carele veni aicĭ cu mine, şi voind a se depărta de la tradițiune, şi a se înstreina de credința creştinéscă, voiesce a trece la c edința ta şi a fi părtaş tradițiunilor vóstre, care sunt maĭ renumite. 'Mĭ-a declarat acésta prin multe jurăminte, plutind pe mare. De aceea curênd să facĭ c el cele de cuviință. Căcĭ el nu cu puțĭ ă laudă s'a încărcat pre sine: că este renumit şi cu multă avere, ş întru nimica al doilea între ceĭ d'ântôiŭ nobilĭ aĭ cetățeĭ Trapezunteĭ.

Acéstea auzind necu ernicul acela suflet, şi mulțămit întru sine de cele grăite, óre-cum cu bucurie sculându-se şi preşezênd obicĭnuitul loc de judecată, a poruncit să chieme la sine cu cinste pre muceni ul. Şi când 'ĭ-a stat înainte a zis yparchul către dê sul: Cele despre tine cu mu țămire le-am auzit, o alesule bărbat! şi că te-aĭ ênat de cucernica şi tot-puternica nóst ă credință, şi nu cu puțină dragoste te-aĭ rănit de dênsa; căcĭ aşa este credința nóstră, se atinge de ceĭ cu gândire curată, şi învăpăéză inimele lor cu dragostea sa, şi dă bună curge e vieței şi anĭ îndelungațĭ. Decĭ n întârzia alesule al pri tenil r, ci lepădând de arte (credința) chreştinéscă cea vrednică de rîs, tradițiile şi legile acelora cu glas luminat

кумиры тѣхь свѣтломь гласоу бьпохоули. прѣдь всѣ народными сими съборищомъ. сего бо ради коупно всѝ женами же и дѣтми сънидошася, слышавше тебе проповѣдателѣ нынѣ хотяща быти, свѣтлыѧ нашеѧ и благонарочитыѧ вѣры, гради прочее ѿ чюдесне, стани съ нами и члкы, и свѣтлѣишимь гласомь, свѣтозарное прослави слнце. и чьсть въздаи и иже томоу прѣдвъсиаващои ѕвѣздѣ, и тъкмо свѣтомь тѣмь въсиавающимь жрътвы принеси. и тако ѿ црѣ чьстемь и саномь сподобишися съ намиже ꙗко братъ присны и сладчаиши въсѣмь члкомь насладишися живот.

Въ неиже сїа пъстрыи онъ злобож и коварныи глаголаше, Іωаннъ мыслъныа ѡчи възведе напомощь призываше рекшаго блгж. „Єгда ведени бꙋдете прѣдь цри и кнѧзи имени моего ради, не прѣжде поу„чаитеся что възглете или что отвѣщаете въ онъ час. дасть бо ся вамъ глъ емоуже невъзмогжтъ противжсгати противлѧщи ися вамъ." тоже и чювественыма ѡчима възрѣвь на мчтлѣ, ржкжже простерь. блгодрьзновенно ѿвѣща. *Мнишимнся* рече лъгати игемоне ꙗвестьвно небо мои сжгъ глш еже о отвръжени ха моего. да не бждеть. нж ниже да дасть гь мои іс хс на оумь сїе когда прїити ми. оумышленїа же сжт сїа врага истинѣ сатанж оца твоего. въшедь бо въ тѧ ꙗко скоего безчьстїа достоинь съсждъ. и тобож. мнѣ беседоуѧ, къ пагоубѣ привлещи надѣется. и бд нждить ωистжпити истинна. съ иными всѣми видимыми же и невидимыми тварми и самомоу то-

hulesce-le înaintea acesteĭ adunărĭ a tot popo.ul Ĭ; căcĭ de aceea toțĭ împreună cu muierĭ şi cu opiĭ s'aŭ adunat, ca să te asculte pre tine, cel ce voiescĭ să fiĭ propoveduitoriŭ al luminateĭ şi renumiteĭ nóstre credințe.

Decĭ vino, o minunatule, stă cu noĭ şi cu ómeniĭ, şi cu prea luminat glas proslăvesce sórele cel strălucitoriŭ şi dă cinste şi steleĭ, carea strălucesce înaintea luĭ, şi numaĭ acest r luminĭ strălucitóre adă jertfă. Şi aşa te veĭ învrednici de cinste şi diregătorie de la împăratul, şi cu noĭ, ca un frate de aprópe, te veĭ îndulcĭ de traiul cel pré dulce tuturor ómenilor.

Pe când acel pestriț de rĕutate şi viclén grăia acestea, Ión, rĕdicând ochiĭ ceĭ intelectualĭ, kiema în ajutoriŭ pre stăpânul cel ce a zis: „Cân l vețĭ fi duşĭ înaintea împĕraților şi a domnilor pentru numele meŭ, să nu vĕ învĕțațĭ maĭ înainte ce să grăițĭ şi ce să rĕspundețĭ într'acel ceas; căcĭ se va da vouĕ cuvênt, căruia nu'Ĭ vor putea sta împotrivă protivniciĭ voştri". Apoĭ şi cu ochiĭ ceĭ simțualĭ căutând la muncitoriul, îşĭ ıedică mâna şi cu bună îndrăsnélă rĕspunse: Mi se par , zise, că vĕdit mințescĭ igemóne! Căcĭ nu sunt ale mele graiurile cele despre lepădarea de Ch istosul meŭ. Să nu fie! Dar nicĭ să dea Domnul meŭ Iisus Christos, ca să'mĭ vie vre-odată acésta în minte. Născocirĭ sunt acestea ale vrăjmaşuluĭ adevĕruluĭ, ale Sataneĭ, tatăluĭ tĕ . Căcĭ intrând el întru tine, ca într'un vas vrednic de necinste şi prin tine vorbind mie, nădăjduesce a mĕ trage la peire, şi a mĕ sili să mĕ depărtez de adevĕr tul Dumnezeŭ, creatoriul, împreună cu tóte făpturile cele vĕzute şi nevĕzute, şi al însuşĭ aceluĭ sóre, pre care tu, fiind cuprins de negura înşelăciunniĭ, îl cinstescĭ, ca pre Dumnezeŭ, aducênd ca un fără de minte cinstea cea dumnezeéscă făptureĭ. Maĭ vêrtos tu însuşĭ cunoscênd de la mine taina adevĕruluĭ, lépădă, rogu-te, negura necucernicieĭ, carea a înfăşurat sufletul tĕŭ, şi învredniceş-

моу слнцоу създателѣ. егоже ты прѣ·вести тъмож ѡдръжимь. чьтеши ꙗко бга бжиж чьсть безоумнѣ приноса твари. паче же самъ от мене истины таинство оувѣдѣвь, отложи мола та належащжа твоеи дши мъглж нечьстїа, и свѣта снъ быти сподобиса. паче слнца сїаа бжтъвнаго крщенїа зарѣми. а не бга сїе непщоуи свѣтило сжще, и члкомь на слоужбж оустаклено от създавшаго. огньнагоже сжщьства сжще. и въ четвръ тыи днь създанно како оубо въ създанїе. И къпно сими словесы, въздѣвь ржцѣ на нбо. и ѡчи съпротагъ, възъпи ꙗко от вьсѣхь слышатиса. да не бждет ми отврѣщиса тебе хе. съ безначалнымъ ти ѡцемь и прѣстымь дхомь. непоклонаса слнцоу. непослоужж огню непожрж звѣздѣ тъзоименитои блжда страсти.

Сїа лчнкоу дръзновленнымь словомь глащо и лица ѡбрадованїемь, лице часто измѣнѣкше мчль, иже въ нжтръ гнѣва распалѣемь огнемь. и немогы намнозѣ мжжа тръпѣти съпротивленїе. бга егоже онъ хоулѣаше посрѣдѣ тъмочислъннаго нарωда. бга истинна Ιωанномь проповѣдоуема, тогоже вѣрж паче же прѣльсть истиннѣнше рещи. до конца низлагаемж повелѣ воиномь от одежда съвлѣщи мчнка и семоу нежѐ слова скорѣе бывшоу, нагъ посрѣдѣ стоаше, иже въ хсѣ облѣченныи, таже и жезлы множьство прѣставити повелѣ и възрѣвь мчикоу рече. Баснослователь быти нам нообѣщаса, нж неполезныж своеж вѣры отметникь къ нашеи же свѣтлѣи оусрѣдно прїити вѣрѣ, и нашими оукраситиса законы обѣщаса. прочее дльгаа сїа лихоглаголанїа оставль и ꙗже обѣщаса исплъни. свѣтозарномоу слнцоу поклонивса. ащели ни, тако ми благонарочитыж нашеж вѣры, не изъмо сими жезлъми твоа съдробла пльти, нж иными злѣишими и естъство несътръпимыми мжками искоушж. и конецъ, горчаишои съмрти прѣдамь. И мчникь, небесноисловникь азъ ꙗкоже ты глеши ѡ вьсѣкож скврьны исплънене. нж истиннаго бга рабъ и нынѣ пропокѣдникь. иже въ троици славимаго же и поклонѣемаго. его же от прѣродителїи же и родителїи навыкохь вѣровати и томоу едииноу поклонѣтиса. и

te-te a fi fiiŭ al luminei, strălucind maĭ mult de cât sórele prin aurorele l umnezeescului botez ; éră să nu socotescĭ, că este Dumnezeŭ acest luminătoriŭ, carele este pus spre servirea ómenilor de către Creatoriul, fiind o ființă de foc, și creată în zina a patra. Cum decĭ este Dumnezeŭ o creatură? Și împreună cu aceste cuvinte, redicând mânele la ceriŭ, a strigat, ca să fie auzit de toțĭ: „Să nu fie mie să mě lépăd de tine Christóse, de părintele tĕŭ cel fără de început și de pré sântul Duch: Nu mě voiŭ închina sórelui, nu voiŭ slujî focului, nu voiŭ jertfi steleĭ ceĭ numite cu numele patimeĭ curvieĭ"

Acestea grăindu-le mucenicul cu cuvênt îndrăsneț și cu față îmbucurătóre, muncitoriul adesea își schimba fața, aprins de focul cel din lăuntru al măniei, și neputênd maĭ mult suferi împotrivirea bărbatuluĭ, pre al căruia Dumnezeŭ el îĭ hulise în mijlocul unuĭ popor fórte numeros, (vĕzênd) pe adevĕratul Dumnezeŭ propovĕduit de Ioan, éră pe credința luĭ numită pré drept amăgire, și răsturnată până la sfirșit, porunci ostașilor a desbrăca de haĭne pe mucenicul, și acésta fă-

томоу жрътвѫ хваленїа приносити и того въсѣмь създателѣ мѫдzитковати же и исповѣдова·и. и того чаѫ сѫдїи живымь и мрътвымь. иже прїидеть въздаа комоуждо по дѣломь его. егда и сїе на слоужбѫ чл҃комь оуставленное слнце, того повелѣнїемь помрькнеть. тѣ иже прочее что такого слышати от мене и·и вїдѣти ненадѣиса. бжїе бо и пръвѣе рѣхь. сїе и нинѣ рекѫ, ако никогдаже тварь прѣдьпочьтѫ от зиждителѣ. ниже поклонюса твари паче създавшаго, дондеже моего гнь есмъ съмысла. прочее некъсни дѣлателю неп авдь. нѫ кръжшїнса въ тебѣ песїи нравы и безьчлвчьи авлень сътво, и И се ке оубо от попеченїи мѫкь свободи, менеже, каковѣмь оубо хощеши съмрти и обрaзомь желаемомоуми влцѣ и боу прѣд послй. да не на мнозѣ твоими нечистѣи шичи глы моа оглашаѫтса оушню нихже речь прркъ адъ аспидень под оустнами ихь, и въсе скв zнное ти лице да не надлъго моима зритса очима. се ти плъти прѣдлежать готовы и обнажены бїи жезлїемь. огнемь съ жив·и водождави. мечемь съдрабаѣи. и инаа аще каа имаши сихь лютѣишаа, наноси·и ли не обленися. сїа бо въсе готов есмъ сладцѣ пода и за любовь хва моего.

Мнωгыхже соуровьстволь мѫчителъ ако сїа слыша глы, разгорѣвса гнѣвомь, повелѣваеть въ скорѣ того поземли про агнѫти, и жезлїемь сѫкатымь немилостивно бити. въ толикоже соуровьство прониzы доша казнащ и ако същенным оубо окнѣмь плътемь съ д о ишиса, и жезлы съ възносити са на въздоухь. кръвїюже обагрити ла кысемоу лицоу подлежѫщаго мѣста. да акоже вьсихь себе видѣ страдалецъ на нбо възвед оумнѣи очи. бл҃г дача та речь вл҃ко и бе, понеже ма

cêndu-se maĭ de grabă de cât cuvêntul, gol stătu în mijloc ceĭ îmbrăcat întru Christos, apoĭ a poruncit a se aduce toége multe. Şi căutând la mucenicul zise, nu te-aĭ făgăduit nouĕ a fi spuitor de fabule, ci te-aĭ făgăduit a te lepăda de credinţa ta cea nefolositóre, şi cu osârdie a veni la credinţa nóstră cea luminată şi a te înfrumuseţa cu legile nóstre. Deci lasă acéstă grăire zadarnică, şi împlinesce ceea ce aĭ făgăduit, închinându-te sóreluĭ celuĭ strălucitoriŭ. Éră décă nu, te în credinţez, pe credinţa nóstră cea renumită, că voiŭ sdrobi cărnurile tale nu numaĭ cu aceste toége, ci te voiŭ ispiti şi cu alte munci maĭ cumplite şi fireĭ nesuportabile, şi la urmă te voiŭ preda celeĭ maĭ amare morţĭ.

Şi mucenicul (rĕspunse) : nu sunt eŭ spuitoriŭ de fabule, precum tu ziceĭ, o plinule de tótă pângăriciunea, ci rob al adevĕratuluĭ Dumnezeŭ, şi acum propovĕduitoriŭ al celuĭ în Treime slăvit şi închinat, întru carele a crede de la strămoşĭ şi de la părinţĭ m'am deprins, şi luĭ unuia a mĕ închina, şi luĭ a'ĭ aduce jertfă de laudă, şi pre dênsul a'l socoti şi a'l mărturisi creatoriŭ, şi pre dênsul îl aştept judecătoriŭ viilor şi morţilor, carele va veni resplătind fie-cuĭ dupre faptele sale, când şi acest sóre aşezat spre slujba ómenilor, prin porunca luĭ se va întuneca. De aceea să nu nădăjduescĭ a auzi de la mine saŭ a vedea altă-ceva. Cele ce am zis maĭ întâiŭ, aceléşĭ le zic şi acum, că nicĭ-odată nu voiŭ prefera Creatoriuluĭ făptura nicĭ mĕ voiŭ închina făptureĭ maĭ mult de cât Creatoriuluĭ, până când sunt stăpân pe cugetarea mea. Decĭ nu întârzia, lucrătoriule al nedreptăţiĭ, ci fă vĕdit

моеи сподобиль еси кръвїѫ крщьшаса грѣховныѧ сквръны чисто ѿтмытсѧ.

Погыбѣлнїи же сынове ѿт нихже рече мчнкъ ꙗрѡсти нань испльнш сѧ сице съдрѡбишѧ ранами, ꙗко и гласоу его прѣсѣщисѧ прочее. таже понеже вечеръ настоꙗше, двѡими свѧзавше вѣригами, въ темницѫ ꙗко нѣкыи мрътвь троупъ въметаѫть, въ оутрѣшнїи того величаишемоу хранѧ томленїю. Въ утрѣшнїи же на обычномь мѣстѣ прѣдсѣдь ѕвѣровидныи онъ, томоу прдставити мчика повелѣ. да ꙗкоже прѣдста свѣтломь лицемь и радостноѫ дшеѫ, възрѣвь нань сѫдїи въ оудивленїе полагааше, свѣтлое же лице и ѡбрадованное. и како въ толико съдробленнѣмь и разсѣченнѣмь тѣлеси, дша и еще обрѣтаетсѧ. И гла къ немоу. зриши ли iѡанне въ которое безчьстїе твоимь непокорствомь приведен бысть, ꙗко сладкаго и любезнѣишаго въсѣмь члкомь безмала лишитисѧ живота; обаче аще моемоу разоумоу повинешисѧ готово имѣи въ малыхь днехь съдрѡбленыимь ти плътемь здравїе. Сѫт бо оу нас врачеве много хѫдѡжни, ѿт индїиже и персиды пришедшеи. аще ли и еще хрїстїанинь еси вѣждь ꙗко множаишаа тебе ѡжидаѫть зла. И мчникь. о съдрѡбленныихми плътехь ѡ сѫдїи, ни мало попеченїа азъ творѧ. „поеликоу бо вънѣшнїи нашь члкь растлѣваетсѧ, потоликоу вънѫтрънїи обнавлѣетсѧ. великыи рече аплъ.“ Мое же попеченїе не ино, развѣ еже прѣтрьпѣти до конца нанѡсимаа ми ѿт тебе, о оукрѣплѣѭщимма хѣ. Сам бо рече. прѣтрьпѣвыи же до конца тъ спсетсѧ. аще оубо что новѣишее оумыслиль еси, твори. прѣкыѧ бо ти раны ни въ чтоже мнѣ въмѣнишасѧ. Сими прѣмѫдрыми глы мчника, безоумныи мѫчитель посрамлен бывь, и сътрасесѧ гнѣвомь и ꙗко ѕвѣр рыкнѫвь,

năravul tĕŭ cel câinesc și neomenos, ce se ascunde întru tine, și slobozește-te de grija muncilor, éră pre mine, cu ori-ce feliŭ de mórte voiescĭ, trimite-mĕ înaintea dorituluĭ meŭ stăpân și Dumnezeŭ, pentru ca nu îndelung urechile mele să auză pré necucernicele graiurile tale, despre care zice prorocul: otravă de aspidă sub buzele lor; și ca fața ta cea pângărită să nu se vază îndelung de ochiĭ meĭ. Étă îțĭ prestaŭ cărnurile gata și desgolite: bate cu toégele, arde cu foc, înécă în apă, sdrobesce cu sabia, și ori-ce maĭ cumplite de cât acestea nu te lenevi a aduce asupra mea; căcĭ tóte acestea eŭ sunt gata a le suferi cu dulcéță pentru dragostea Christosuluĭ meŭ.

Și multe graiurĭ ca acestea ascultând muncitoriul cu cruzime, aprinzêndu-se de mânie, poruncesce desîrg să'l întinză pe pămênt și fără milă să'l bată cu toége noduróse. La atâta cruzime aŭ venit căsnitoriĭ, în cât sântele acele cărnurĭ s'aŭ sdrobit și cu toégele se redica în aer, éră fața loculuĭ, unde zăcea el, s'a roșit de sânge

Vĕzêndu-se pătimitoriul întru acestea, redicând ochiĭ ceĭ mintalĭ la ceriŭ zise: Mulțămesc ție stăpâne al ceriuluĭ, pentru că m'aĭ învrednicit să mĕ botez cu sânge și să mĕ spăl curat de pângăriciunea pĕcatelor.

Éră fiiĭ periciuneĭ împlându-se de furie pentru cele ce a zis mucenicul, așa l'aŭ sd obit cu ranele, în cât maĭ departe i s'a curmat și glasul. Apoĭ fiind că sosise séra, legându'l cu două lanțurĭ, îl aruncă în temniță, ca pre un cadavru mort, păstrându'l

паκы̀ простръ́та по̀ земли м҃чника, лютѣ́ише повелѣ̀ бити. и҆ ѡ҆ви оу҆бо біа́хѫ прѣмѣнѣ́ваѫще дроу́гъ дроу́га, ꙗ҆ко и҆ ꙗтромь съ и҆ными вънѫтрънїими доволно ко́снѫти сѧ. О҆нже мⷬ҇твѫ шьпїо́нїемь оу҆стень назнаменаꙗ́ваше. да ꙗ҆ко и҆ вои́ни и҆знемо́гошѧ биѫще а҆да́мантскыѫ о҆ны̑ дш҃ѫ оу҆ды, и҆ въсѣкь възрастъ поз̾ѡ҆ръ стекѫщїихь въпїаше на скврънного сѫдїѫ, того̀ немилостивыи оу҆ничижаѫще и нра́въ и҆ соуро́ство, повелѣ̀ привести кѡ҆нѣ неоу҆мѫ́чена и҆ свирѣпа. и҆ нозѣ м҃чника ѿ того ѡ҆пашь крѣпко привѧ́зати. възсѣсти же на н҆ єдиномоу ѿ вои҆нь, и҆ постъ́гнамь гра́да є҆лика сила тѣ́щи кѡ́ню. И се́м у бывшоу влачим бѣ с҃тыи по въсе́моу гра́доу видѣ́ние оу҆милено благочестивыихь ѡ҆чима. да ꙗ҆коже прихо́ждааше иже ст҃го влачаньствоꙁѣ іоу҆дѣискаа жи́лища въпїа́хѫ лица разкращаѫще і҆ѫдеє. и съ иже въ рѫкѫ ѡ҆крѣстнїими сѧ. ме́таахѫ на ст҃го, смѣхы безчинныѧ прои҆зношаше и҆ нелѣпы. Єди́н же ѿ них въ храми́нѫ вътекь, и ме́ч и҆звлѣкь пос иже ст҃го и а҆бїе ч҃тнѫѧ є҆го̀ главѫ отсѣче. и та́ко и про́чее тѣ́ло ѿ рѣшь ше, на мѣстѣ ѡ҆ставишѧ съ главоѫ лежаща небрѣгома. никомоу же ѿ благочестивыихь семоу̀ прико́снѫти сѧ смѣ́авшоу. Въ но́щи же тои ламбадыми ѿты ꙗ҆вишасѧ горѧще, над м҃чнчее тѣ́ло, и҆ три нѣ́цїи свѣтовиднїи мѫжїе. неиз҆рече́нна нѣ́каа с҃щѣннословствоуѫще, и кажде́нїа твѡ́рѧще стлъ́пъ ѡ҆гнень съ нб҃се над тѣлесемь ст҃го оу҆твръжда́ашесѧ.

Сїе оу҆бо мнѡ́зи видѣша. є҆динже ѿ і҆ѫдеи є҆моуже и҆ храмина близь бѣше, и҆де́же и҆много страда́лное лежа́ше тѣло, ви́дѣвъ ꙗ҆ко с҃щенникы хрїстїа́нстїи прїидошѧ то̀ възѧти и҆ о҆бычнѣ прѣда́ти погребенїю, възе́м лѫкь съ стрѣлоѫ и҆ много приблиꙁивсѧ, хотѧ оу҆стрѣлити є҆ди́ного ѿ мнимыихь ѡ҆нѣхь с҃щенникь. да ꙗ҆ко оубо протѧже

pe diminéță pentru cea maĭ mare skingiuire. Éră diminéța, preșeḑênd la locul ob cĭnuit acela cu chipul de féră, porunci să i se înfățișeze mucenicul.

Vĕzêndu-l judecătoriul, că sta cu fața luminósă și cu suflet bucuros, l'a pus în mi are fața cea luminósă și bucurósă, și cum într'un trup atât de sdrobit și risipit se află încă suflet, și a grăit către dênsul: Vezĭ, Ióne, la ce necinste aĭ fost adus prin nesupunerea ta, în cât puțin a fost să te lipseșcĭ de viața cea dulce și prea iubită tuturor ómenilor; însĕ de te veĭ supunĕ socotințeĭ mele, aĭ gata în puține ḑile sănĕtatea sdrobitelor tale cărnurĭ. Căcĭ la noĭ sunt mulțĭ doftorĭ meșterĭ din India și din Persida venițĭ. Éră décă încă eștĭ chreștin, să sciĭ, că încă maĭ multe rele te aștéptă.

Și mucenicul (a zis): o judecătorule! eŭ nicĭ cât de puțin nu port grijă de cărnurile mele cele sdrobite. Căcĭ cu cât omul nostru cel din afară putreḑesce, pe atâta se înoesce cel din lăuntru, ḑice Marele Apostol. Îngrijirea mea nu este alta, de cât ca, prin Christos cel ce mĕ întăresce, să rabd până în sfârșit (relele), aduse mie de tine. Căcĭ însul a zis: cel ce va răbda până în sfârșit acela se va mântui De aĭ născocit ceva maĭ noŭ, fă; căcĭ ranele tale cele d'întâiŭ eŭ nu le socot întru nimică.

De aceste prea înțelepte graiurĭ ale mucenicului muncitoriul fiind rușinat, și tremurând de mânie, și rugind ca o féră, éră̦șĭ întinzênd pe pămant pre mu-

е́лика є́мꙋ сила бѣше, прѣ бысть стрѣла̀ оубо съ тѣтивож прилъпши къ десныж его̀ ржкы пръстомь, лжкже въ лѣвой. нижѐ бо на намѣре-ніе пустити можаше стрѣлж, нижѐ пакы своа ржцѣ от сихъ имѣти свободны. и сице лютое оно томленіе прѣзъ всѫ нощь прѣтрьпѣ. иж ехидна́м изча́діе еврѣинь, дневи же свитающоу и чюдніи оны мжжіе невидими бышѫ и свѣтови ани подобно, и просто въсѣкь възрастъ сътѣкожщеса зрѣхж окааннаго оногоистрѣлца. Онже по-тенкоу въ се сказоваше. тажедвь оубо свободж казни приемлеть, мжчитель же зѣлѡ оубоавса о прѣславнѣмь бывшіихъ, христіаномь повелѣваеть погребсти тѣло. еже въземше и достоино лѣпно по-чьтше, въ чинѣм положи на мѣстѣ. Днемже не многым мимо-шедшимь Фржгъ онъ иже сего на мчніе прѣдастъ въсхотѣ его оу-красти и въ своа ѿтнести. И въ единь ѿт нощен благополоучно врѣма обрѣть, и съ своими пришедь въскопокааше хотѧ изѧти мощи. въ тъже час ꙗвлѣетса Хсъ воинь презвитероу црькве оноѧ спащоу, въстовь гла въ скорѣ теци къ црькви се бо оукрасти мѧ хотѧть. Онже елико томоу скорость въставь и на мѣстѣ бывь об-рѣте гробь раскопань и тѣло безмала неѡтнесено. съзвавь оубо бла-гочьстивыѧ люди и бывшее сказавь, прославишѧ Ба стыѧ своѧ про-славлѣжщ го. чтныѧже ѡны мощи изѣмше, въ стомь жрътъвници положишѧ близь стыѧ трапезы и тако прѣбыстъ о и множае нѣг-де лѣть

Ѡи толи не прѣсташѧ же бжтъвнаа нѣкаа ꙗвленіа частоѧ бла-тиіх въ различныхъ нощехъ. овогда оубо стлъпъ ѡгнень съхо-дащь и стожщь над гробомь мчнка овогдаже силы нѣкыѧ бжтъв-нѣишѧ съ ходѧщѧ. Овогда свѣты нѣкыѧ, и благоѫханіа нѣкаа ѿт

cenicul, a poruncit să'l bată maĭ cumplit. Deci unii l'aŭ bătut skimbându-se unii cu alții, în cât interiorul luĭ de ajuns s'aŭ atins de cele lalte măruntae. Éră el prin șoptirea buzelor însemna rugăciunea. Când și ostașii aŭ ostenit bătênd mădulările aceluĭ suflet de diamant, și privitorii de tótă vêrsta strigaŭ asupra pângăritului judecătoriŭ, defaĭmând năravul luĭ cel nemilostiv și sălbăticia, porunci (acela) să se aducă un cal neînvêțat și sirép, și să lege tare piciórele mucenicului de códa aceluia, și unul din ostași să încalece pe dênsul, și în tótă puterea calului să alerge pe ulițele cetățeĭ. Făcêndu-se acésta, fu tîrît sântul prin tótă cetatea. Vedere tristă pentru ochiĭ celor cucernici! Éră când cel ce tîrîia pe sântul a ajuns între locuințele jidovilor, kiuiaŭ jidoviĭ, întorcêndu-și fețele, și cu cele ce se aflaŭ în mânele lor aruncaŭ asupra sântuluĭ, producênd kicote fără de rânduélă și absurde. Éră unul dintre eĭ, alergând în casă și scoțênd o sabie a ajuns pe sântul și îndată 'ĭ-a tăiat cinstitul luĭ cap, și așa deslegând și restul trupuluĭ, l'aŭ lăsat la un loc cu capul, zăcênd disprețuit, și nicĭ unul dintre cucernicĭ ne-îndrăznind a se atinge de dênsul.

Éră în nóptea aceea s'aŭ arătat lampe de foc arzênd d'asupra trupuluĭ mucenicului, și óre-care treĭ bărbațĭ cu kip de lumină, rostind nisce cuvinte sânte, și făcênd cădire, și un stâlp de foc s'a întărit din ceriŭ d'asupra trupuluĭ sântuluĭ.

тѫдоу исходаща. іаже и въ слоуха прїидоша иже тогда бл҃гочьсти-
ваго господьствоующомоу въсеѧ молдовлахїѧ и поморїю, х҃ѡ любез-
нѣишомоу и великомоу воеводѣ iѡ алѯандроу. мѫжоу иными оубо
оукрашаѫщоуса благыми нѫ и мч҃николюбноу сѫщоу. вьсѣм онъ о мч҃ни-
чьскыихь оувѣдѣ мощеи, и сихъ желанїемь сьвѧть бывь и съ съ-
вѣтомь иже тогда црковнаа правящаго сщ҃еннѣишаго архїеп҃па іѡ-
сифа, посилает велмѫжа съ довлъныимь воинствомь, съ великож чьс-
тїѧ прѣнести къ немоу достоинославное мч҃ника тѣло. Еже приемь въ
скорѣ, сь достоиноѧ чьстїѧ и подобаѫщїимь оусрьдїемь срѣтаеть
сѧ въсѣми слвкныими своими, и множаишимь народомь людїи бж҃їихь
еще же и архїереомь и въсѣмь црковныим причьтомь. съ свѣщами и
кадїлы, и муры блгооуханнымн. припадаеть къ рацѣ ст҃го. обьемлеть
многострадалное оно тѣло. прилагаеть свои ѡчи и оустнѣ къ того
ржкамь. слъзы изливаеть ѿ радости доволны. того посѣдлагаеть хра-
нителѣ своеѧ дрьжавы и тако въ стѣишои митрополїи полагаеть чтно
въ свѣтлѣмь своемь градѣ сочавѣ, своемь столѣ. О бывшїихже
тогда исцѣленїи, сьдрьжимыимь ѿ различныихь недѫгь; оставлѧ

Decĭ acestea mulțĭ le aŭ vĕzut. Éră unul dintre Iudeĭ, a căruia casă era maĭ aprópe (de locul) unde zăcea mult pătimitoriul trup, s cotind că preoțiĭ chreștinĭ aŭ venit să'l iea și dupre obiceiŭ să 'l predea îngropăre, luând un arc cu săgétă și mult apropiindu-se, voia a săgeta pre unul dintre aceĭ preoțĭ păruțĭ. Dar când a tras pe cât ĭ-a fost puterea. a rĕmas săgéta cu córda lipite de degetele mâneĭ drepte a luĭ, éră arcul de mâna stângă, în cât nu putea nicĭ săgéta să o slobódă dupre scop, nicĭ mânele a și le slobozi dintr'ânsele. Și așa acea cumplită chinuire o a suferit tótă nóptea acel evreŭ, puiŭ al viperelor. Éră după ce s'a luminat de ziuă, și s'aŭ făcut nevĕzuțĭ aceĭ bărbațĭ minunațĭ și asemenea lumineĭ, fără osebire (ómeniĭ de) tótă vêrsta adunându-se priviaŭ pre cel ticălos săgetătoriŭ. Eră el cu amăruntul a spus tóte. Apoĭ dobândesce și el slobozire de pedépsă. Eră muncitoriul fórte temêndu-se de pré slăvitele (fapte) cele întâmplate, porunci chreștinilor să îngrópe trupul, cariĭ luându'l, și dupre cuviință cinstindu-l l'aŭ pus într'un loc cinstit.

Trecênd nu multe zile, Frângul acela, carele predase pre sântul la muncire a voit să'l fure și să'l ducă la aĭ săĭ. Și întru o nópte aflând timp bine potrivit, și venind cu aĭ săĭ, a săpat voind să iea moștele. Întru același cés se arătă ostașul luĭ Christos presbiteruluĭ Bisericeĭ acee în somn, zicêndu-ĭ: sculându-te alérgă de grabă la Biserică, că voesc să mĕ fure. Eră el cu mare grabă sculându-se, și venind la loc, află mormântul săpat, și puțin lipsise de a nu fi fost trupul luat. Decĭ chiămând ómenĭ cucernicĭ și spuindu-le cele întêmplate, aŭ proslăvit pe Dumnezeŭ, car le proslăvesce pre sânt l. Și luând acele cinstite moște, le-aŭ pus în sântul altariŭ aprópe de sânta trapeză, și așa a remas șépte zecĭ de anĭ și ceva maĭ mult.

De atuncĭ n'aŭ încetat a se arătă adese óre-care arătărĭ dumnezeescĭ în deosebite nopțĭ: uneorĭ un stâlp de foc pogorându-se și stând d'asupra mormêntuluĭ muceniculuĭ, alte orĭ óre care puterĭ prea dumnezeescĭ pogorându-se și óre carea bună mirósmă eșind de acolo. Acestea aŭ venit la auzul celuĭ ce atuncea cu cucernicie domnĭa preste tótă Moldo-Vlachia și pe țĕrmul măreĭ, iu-

тѣмь самѣмь пропокѣдовати облгдѣтелствованнымь. Обаче си цевь имѣ мчнїа конецъ Iωаннъ. си це нечьстиваго посрами ѵпарха. сицевакωренїа въ подвизѣ показа. сицевыми и вѣнцы вѣнчаса ω подвигоположника рыкы; си це доброкоупластко Iωанноко. мало до-стъ, многоже приобрѣте. навѣтникоу тѣло ꙗкоже врѣмя оставль нектомоу въ трапезѡнтѣ, нъ въ вышнемоу iерамоу вистръмиса. въ мнчьскыи лик въ ко мчникъ. въ авраамово нѣдро въ селенїи стхь. вь при-станища блгаа. въ чрътωгы нетлѣнны. неходатаистъвнѣ трисѣни и прѣбжтьвнѣишои прстоа троици, еиже слава. дръжава чьсть. вели-колѣпїе же и покланѣнїе. же и въбезконечныя вѣкωм вѣкы, Аминь

bitoriul de Christos şi marele Voevod Ioan Alexandru, carele era bărbat înfrumuseţat şi cu alte bunătăţĭ, dar şi iubitoriŭ de mucenicĭ.

Când el s'a însciinţat de móştele mucenicului, şi cuprins fiind de dorinţa lor, şi cu sfatul celuĭ ce atuncĭ cărmuia cele bisericeştĭ, a prea sfinţituluĭ archiepiscop Iosif, trimite un boiar cu destulă óste, să aducă la dênsul cu mare cinste vrednicul de slavă trup al mucenicului, pe carele în grabă priimindu'l cu cinstea cea vrednică şi cu osârdia cea cuvenită, îl întêmpină cu toţĭ ceĭ slăviţĭ aĭ săĭ şi cu fórte mult popor din ómeniĭ luĭ Dumnezeŭ, încă şi cu archiereĭ şi cu tot clerul bisericesc, cu făcliĭ şi cu tămîe şi cu myrurĭ bine mirositóre. Se proşterne la raclă, cuprinde mult pătimitoriul acela trup, atinge ochiĭ şi buzele sale de mânele aceluia, varsă lacrimĭ de bucurie destule, îl propune păzitoriŭ al Statuluĭ sĕŭ, şi aşa îl pune în cinste în prea sânta mitrópolie în luminata sa cetate Sucéva, (unde era) scaunul sĕŭ.

Despre vindecările fóste atuncĭ celor cuprinşĭ de felurite neputinţĭ, las să propovĕduéscă înşiĭ ceĭ ce aŭ privit binefacerile.

Decĭ astfeliŭ de sfârşit al mucenicieĭ a avut Ión; aşa a ruşinat el pe necucernicul iparch: astfeliŭ de luptă a arătat el întru nevoinţă; cu astfeliŭ de cununĭ s'a încununat el de către mâna puitoriuluĭ de nevoinţĭ.

Astfeliŭ este neguţătoria cea bună a luĭ Ión. Puţin dă şi mult a câştigat. Rebeluluĭ a lăsat trupul ca pe o sarcină, şi a năzuit la Ierusalimul cel de sus, în céta mucenicilor ca un mucenic, în sînul luĭ Avraam, în locaşurile sânţilor, în limanul cel bun, în palaturile cele neputrezitóre, prestând fără mijlocitoriŭ prea sânteĭ şi prea dumnezeescĭĭ Treimĭ, căreia este slava, stăpânirea, cinstea, mare cuviinţa şi închinăciunea, acum şi întru nesfîrşitele vécurĭ ale vécurilor Amin. (*)

(*) Când s'aŭ adus móştele sântuluĭ Ión Noul în Sucéva de la Cetatea Albă, pre la începutul domnieĭ luĭ Alexandru cel Bun (Letop. t. I. p. 103), noĭ scim, că Ţamblac era în Moldova, şi negreşit la acea mare solemnitate el a ţinut predică în limba română.

Episcopul Melchisedec.

SCIINȚA ȘI RELIGIUNEA

(Urmare vedĭ No. 8, anul VIII-lea pag. 607).

In seculul al XVII, Hobbes, în Anglia, fu cel maĭ puternic combatant al autorităţeĭ şi despotismuluĭ papal. El în ardenta sa dorinţă şi în forţările ce'şĭ punea pentru a distruge autoritatea papală, merse până acolo în cât atacă și chiar basele religiuneĭ. Hobbes nu nega existenţa luĭ Dumnedeŭ, dar opina că Dumnedeŭ fiind necuprins, ca fiinţă absolut spirituală, trebue a se socoti ca fiinţă corporală, din care tóte ese şi să derivă. Iar despre om susţinea, că fiind lipsit de orĭ ce putere spirituală, este cu totul privat şi de libera voinţă. In conformitate cu aceste principiĭ, Hobbes, a formulat renumita şi sinistra dogmă, după care: *„dreptul este puterea „celuĭ maĭ tare; iar despotismul în stat este instituţiune legală „şi necesară„*.

Autoriĭ și conducĕtoriĭ revoluţiuneĭ franceze, observând că biserica, care era strâns legată cu sistema guvernamentală şi socială, pe care voiaŭ a o distruge, le-ar putea aduce piedicĭ în realisarea planurilor lor i-aŭ declarat şi eĭ resbel. Uniĭ din eĭ, profesând deismul, aŭ atacat chreştinismul şi basele sale, ca religiune istorică; iar alţiĭ, îmbrăţişând teoriele materialismuluĭ modern, care deja se arătase în Anglia și desvoltêndu-le, le aŭ dus până la esces. Aceştia, atăcând basele orĭ căreĭ convingerĭ religióse, aŭ inaugurat ateismul timpurilor nóstre, fiind eĭ înșușĭ fondatoriĭ luĭ şi primiĭ sĕĭ adepţĭ.

Pe la sfârşitul seculuĭ trecut s'a publicat scrierea luĭ Holbach, întitulată „Sistema natureĭ" plină de falsificărĭ istorice şi de ideĭ eronate, dar scrisă într'un stil plăcut, atrăgĕtor, lesne de înţeles şi popular. In ea autorul susţine fórte mult şi menagéză slăbiciunele şi pasiunele natureĭ umane.

Despre acéstă scriere celebrul poet Gœthe se exprimă : „Nu pot înțelege cum acéstă scriere cu totul slabă în argumente fără vre-o rațiune solidă, stângace în tratarea cestiunilor, a putut deveni așa de funestă“. Atâta aversiune avea către ea ilustrul poet în cât nicĭ să o vadă nu putea suferi.

Cu tóte acestea nicĭ o scriere în secolul trecut n'a avut atâțĭ cetitorĭ.

In zilele nóstre s'a edat scrierea : „despre forță și materie“ operă a luĭ Büchner, bazată pe teoriĭ respinse de știință ; dar pentru că ea este atrăgĕtóre prin curiositațile sale, a devenit fórte populară și s'a tradus în cele maĭ multe limbĭ. Ea servește ca isvorul de unde toțĭ și chiar tinerimea nóstră română se aprovizionéză cu cunoștințe spre a discuta și judeca despre cestiunile cele înalte, ca existența luĭ Dumnedeŭ, existența și nemurirea sufletuluĭ, sentimentul moral al omuluĭ și în fine alte multe înalte cestiunĭ morale și religióse.

Acestea aŭ fost scrierile care aŭ pus basele materialismuluĭ modern din Europa. El s'a desvoltat pe basele principielor puse în aceste cărțĭ și luând un mare avânt în părțile occidentuluĭ s'a transmis și la noĭ.

Contra susținerilor și a teoriilor sale s'aŭ rădicat toțĭ ómeniĭ de bine, toțĭ ceĭ ce întrebuințéză știința pentru binele și fericirea omenireĭ și a societăților din care fac parte. Contra acestor ideĭ care se pretind a se propaga sub masca științeĭ, dar care în realitate sunt desastruóse pentru om și societate, s'aŭ resculat ceĭ maĭ celebri naturaliștĭ, s'aŭ resculat toțĭ adevĕrațiĭ depositarĭ aĭ științelor moderne ; și cu toțiĭ, contrariŭ celor susținute de aceștĭ pseudo-învĕțațĭ și speculanțĭ aĭ științeĭ, aŭ susținut că tóte descoperirile științeĭ moderne întăresc convingerile religióse a e omenireĭ și probéză până la evidență veritatea adevĕrurilor biblice. Dar precum de ordinar se întâmplă în agitațiunele sociale și în revoluțiunile politice, în care o mică minoritate de multe orĭ prin sgomot și insistență impune mulțimeĭ ideile sale măgulind'o și promițându-ĭ satisfacerea plăcerilor și a nevoilor sale, de asemenea și următoriĭ și susținătoriĭ ideilor materialiste, cu treerând țările și orașele și prin presă, prin scrierĭ, ba chiar

prin disertaţiunĭ amestecându-se în discutarea cestiunilor ştiinţifice, eĭ, fie că se află pe trépta cea maĭ de jos a ştiinţeĭ, dar susţinând ideĭ cu care mulţimea şi fie-cine se încântă şi se dilectă, susţinênd ideĭ, ca: neresponsabilitatea omuluĭ pentru faptele sale, că omul este totul şi afară de el nimic maĭ superior, ba permiţênd şi satisfacerea tuturor plăcerilor, eĭ aŭ reuşit să introducă cu înlesnire ideile lor în tóte clasele sociale.

Partizaniĭ şi adepţiĭ ideilor materialiste, carĭ ş'aŭ inaugurat centrul lor de activitate şi de luptă acolo unde biserica pe de o parte, privilegiele sociale, pe de alta, împedicaŭ progresul, aŭ început a'şĭ face disciputĭ şi în ţĕrile şi saţele unde nicĭ biserica nu se opune progresuluĭ social şi libertăţiĭ cercetărilor şi scrutărilor ştiinţifice, nicĭ nu există privilegiĭ dăunătóre libertăţeĭ unor clase a societăţeĭ; a început a se propaga şi la noĭ.

La noĭ biserica tot-dé-una a fost alăturĭ cu statul şi guvernul ţĕreĭ în orĭ ce întreprindere de progres social şi naţional, şi nicĭ o dată n'a făcut resistenţa, nicĭ faţă cu reformele sociale, nicĭ faţă cu progresul cultural şi ştiinţific. Ea, nicĭ libertatea n'a anatematisat'o, nicĭ ştiinţa n'a proscris'o şi cu tóte acestea o ast-fel de biserică se vede persecutată, despreţuită şi insultată cu tóte că legile ţĕreĭ ò garantéză.

Dar pentru că fericirea şi moralitatea poporuluĭ este legată şi identificată cu respectul, prestigiul şi autoritatea bisericeĭ, să nu se creadă că pericolul ce ne ameninţă este mic; să nu se creadă că despreţuindu-se biserica şi religiunea, nu se loveşte în fericirea şi moralitatea poporuluĭ. Cel ce insultă biserica şi religiunea, după noĭ, atentéză la moralitatea societăţeĭ, predică desfrâul şi disordinea socială.

Din causa acestor ideĭ insultătóre la adresa religiuneĭ, a bisericeĭ şi a cleruluĭ sĕŭ, ideĭ care se propagă cu dispreţul tuturor legilor divine şi umane, şi în modul cel maĭ impiŭ, nu numaĭ biserica, dar şi însuşĭ naţionalitatea nóstră se află în mare pericol.

Acolo unde aŭ luat naştere aceste ideĭ, ca o resbunare contra absolutismuluĭ bisericeĭ papale, ele póte că până la

un punct, eraŭ óre cum justificate ; dar la noĭ acestă causă lipsesce cu totul și ele n'aŭ de scop alt ceva de cât de a submina biserica, cetatea cea tare a naționalitațeĭ nóstre.

In occidentul Europeĭ, cuibul unde aŭ luat naștere aceste ideĭ, și locul unde fac marĭ ravage, ele sunt combătute cu tărie. Bărbații care aŭ ocupat și ocupă locurĭ distinse în societate, bărbațĭ recunoscuțĭ în lumea cultă și politică ca Dabe, Faradae, Birchof, Bois-Raymond, Guizot, Tiers, Glaston, Castelar, Caro, Jules Simon, etc., și un cler erudit, luptă din resputerĭ contra acestor ideĭ anti-sociale, anti-umane, anti-naționale și anti-religióse. La noĭ însă, ele maĭ nicĭ o pedică nu întîmpină ; căcĭ clerul neavând cultură, n'are nicĭ posibilitatea de a le combate, saŭ de a le opune resistență ; iar învĕțațiĭ, lumea cultă și politică, cu nicĭ un preț nu cugetă la funestele consecințĭ ce pot avea pentru societate.

Astăzĭ maĭ mult ca orĭ când să simte necesitate de a se lumina toțĭ asupra convingerilor religióse ce aŭ, și de a se susține și întări sentimentul religios.

Cine nu știe că chiar libertatea politică nu póte servi ca causă de progres, de desvoltare și formare socială și morala dacă poporul care o are nu înțelege autoritatea legeĭ morale și nu se conduce în viața și acțiunele sale de dictamentele și inspirațiunele datoriilor sale ? Legea morală și îndatoririle morale la rândul lor sunt litere și cuvinte mórte, fără nicĭ o însemnare și importanță practică, dacă nu se baséză pe autoritatea unuĭ legiuitor maĭ superior și maĭ pre sus de lume. Numaĭ acela al căruĭ sentiment moral s'a format și s'a desvoltat în mijlocul societațeĭ cu convingerĭ religióse, numaĭ acela póte să respecte legea morală cu o independență órecare ; iar ca să se afle popor care să se desvolte, să progreseze saŭ să se civiliseze, departe de influența sentimentuluĭ și convingerilor religióse, acesta este imposibil.

Un popor care în majoritatea sa ar primi teoriele și susținerile materialiștilor, că omul se naște virtuos saŭ criminal că este lipsit de orĭ-ce libertate morală, că nicĭ viéța nu exista afară de viéța animala. și care ar lepăda orĭ ce idee despre infinit, despre divinitatea creațiuneĭ, despre eternitate și des-

pre existența uneĭ alte vieţĭ, ar fi întocmaĭ ca o adunătură de ființĭ animalice care s'ar resboi și s'ar omorî între ele și cu toți nu s'ar păzi de a face rĕul, de cât de frica pedepseĭ.

Despotismul, scria marele susţiitor al libertăţiĭ popórelor, Tokevil, póte să n'aibĭ necesitate de religiune; dar libertatea nu póte progresa și fructifera nefiind însoțită de convingerile religióse. Cum ar fi posibil, continuă a zice celebrul scriitor, ca să prospereze o societate în care legăturile politice s'ar slabi, precum fórte lesne să întâmplă, și n'ar exista o legătură spirituală și morală care să le întăréscă și fortifice acea societate? Ce ar deveni poporul și individele care devenite stăpâne pe eĭ însușĭ nu s'ar maĭ supune niciĭ ar maĭ respecta poruncĭ divine? Convingerile religióse sunt singurele, dice Jules Simon, care pot forma marĭ cetățenĭ și marĭ popóre.

Credem a fi dispensațĭ de lungĭ argumentărĭ și discuțiunĭ spre a ne convinge despre importanța și influența bine facĕtóre și salutară a religiuneĭ asupra societățeĭ. Nimenĭ nu póte tăgădui că trecutul nostru național îl aflăm în viéța nóstră religiósă, și iarășĭ nimenĭ nu póte tăgădui că biserica a fost centrul pe lângă care se învârtea și se concentra tótă viéța nóstră politică și națională. Acest adevĕr să confirmă în tótă plenitudinea când privim la starea actuala a fraților noștri de preste frontieră.

Dar se va dice póte că acésta a putut avea locul numaĭ în trecutul nostru; astădĭ suntem alt-fel, și în noua disposițiune și constituire a statuluĭ nostru, biserica și religiunea nu maĭ pot avea acel rol pe care l'a avut.

Ingrată nerecunoștință, chiar numaĭ dacă acesta ar fi fost singurul merit al bisericeĭ și religiuneĭ, încă i-am datori tótă recunoștința, și ar trebui să fie de toțĭ cu sânțenie recunoscută, ca cel maĭ sacru obiect de venerațiune. Chiar numaĭ pentru acésta, pentru salvarea nóstră fără de a maĭ căuta la fondul sĕŭ, la învĕțatura și misiunea sa, încă ar trebui să fie pusă și stimată maĭ pre sus de tóte.

Recunóștem că cu schimbarea nóstră socială, cu dependința bisericeĭ de autoritatea politică, ea și-a schimbat și 'șĭ a alterat în multe caracterul, misiunea și rolul sĕŭ în socie-

tate; și este fórte adevĕrat că în loc de religiune plină de putere, de viéță morală și spirituală, a fost redusă la singura misiune de a'șĭ exercita numaĭ ritualul și disposițiunile tipice ale cultuluĭ, limitându-i-se tótă autoritatea și tótă puterea de inițiativă, neputând nicĭ chiar a dispune despre cele ce i-ar fi de absolută necesitate pentru a putea fi la înălțimea sa; dar cu tóte aceste încercărĭ, de a se usurpa biserica, credința s'a păstrat intactă în tótă forța și vigórea sa, și se ereditéză ca atare din generațiune în generațiune, cu tótă forța ce ĭĭ opune toțĭ din tóte părțile, în special partisaniĭ și adepțiĭ ideilor materialiste.

Sentimentul religios, nutrit cu credința dătătóre de viéță a sânteĭ nóstre religiunĭ creștine ortodoxe, se va păstra pentru tot-dé-una la Românĭ; căcĭ creștinismul este religiunea difinitivă și positivă a omenireĭ, iar ortodoxia adevĕrata sa expresiune și conservare.

Acéstă religiune nu va dispărea, căcĭ ea se unește cu tot progresul; este religiunea progresuluĭ absolut, și să acomodéză către orĭ-ce stare și transformare socială. Este singura religiune care zice următorilor sĕĭ: *fițĭ prefecțĭ precum și părintele vostru cel din cerurĭ este prefect* (Mat. V. 48). Orĭ cât ar progresa individul saŭ societatea, nicĭ odată nu numaĭ că nu va putea întrece, dar nicĭ măcar de departe nu va putea atinge semnul aratat de progres și perfecțiune absolută, către care ne conduce preceptele religióse și morale ale evangeliuluĭ.

Dar pentru ca preceptele religiuneĭ chreștine să influențeze asupra inimilor și asupra formăriĭ morale a credincioșilor, este nevoie ca biserica să mérgă în paralel, ba chiar să fie în fruntea progresuluĭ intelectual și științific al popórelor și să acomedeze activitatea eĭ către schimbările și transformările sociale; trebue să fie în fruntea orĭ căriĭ întreprinderĭ salutare națiuneĭ, în fruntea orĭ căriĭ acțiunĭ pióse și filantropice și prin predicĭ, corespundĕtóre către necesitățile naționale ivite, să se conserve tot-dé-una ca putere morală activă în societate.

In timpurile trecute credincioșiĭ animațĭ de un sentiment religios maĭ ardent, să edificaŭ chiar numaĭ cu venirea la bi-

serică și cu participarea la servíciele divine. Preotul care știea a săvârșĭ sântele servirĭ, care scia a boteza prunciĭ și a îngropa morțiĭ, era în destul spre a satisface necesitățile religióse în acele timpurĭ când nimenĭ nu turbura convingerile lor despre credința ce o profesa. Astăzĭ însă lucrurile staŭ alt-fel și totul s'a schimbat. Templele sunt frequentate de puținĭ credincioșĭ, cuvintele preotuluĭ, care cu instrucțiunea și cultura sa este inferior poporanilor sĕĭ, nu aŭ maĭ nicĭ o autoritate asupra lor, și cu atâta maĭ puțin spre a înfluența asupra formeĭ lor morale; iar sentimentul religios nealimentat și lăsat sub influența atacurilor anti-religióse ridicate în numele științeĭ, se slăbesce, și biserica vede cu mâhnire, fără a avea vre-o putere, cum împreună cu el moralitatea scade șisă mistuesce în mijlocul indiferențeĭ generale despre cele religióse.

Clerul însușĭ simțesce că nu are posibilitatea de a corespunde cu tótă demnitatea misiuneĭ sale; dar de a putea fi pus acolo, nu este în puterea sa. El se silește din tóte puterile sale spre a salva și conserva neclintite și neatinse învĕțăturile dogmatice, morale, cultul și practicarea servirilor eclesiastice; dar a pune piept atacurilor externe ce se îndréptă contra lor, saŭ ale susține public, luminând conștiințele credincioșilor asupra convingerilor religióse ce aŭ, forțele sale culturale nu l'ajută la acésta. Ca biserica să pótă fi apărată de tóte atacurile ce se îndréptă contra eĭ, este nevoie, înainte de tóte ca clerul să fie pus la adevĕratul sĕŭ loc, înarmat cu o instrucțiune solidă în materie religiósă, și la nivel cu cele-l-alte cunoștințĭ ale sale cu progresul cultural pe care l'a atins societatea, ținêndu-se tot-de-odată la acest nivel. Dar acésta nu se va putea face înainte de a se da cleruluĭ instrucțiunea reclamată de starea nóstră actuală; căcĭ numaĭ de la instrucțiunea sa depinde viitorul sĕŭ și representarea cu demnitate a bisericeĭ creștine ortodoxe Române.

Până când însă va veni momentul cel dorit de a se realisa acéstă salutară bine-facere pentru clerul și biserica Română, datorĭ suntem cu toțiĭ, pe de o parte de a pretinde realisarea eĭ de la ceĭ ce conduc statul și biserica, ear pe de alta de a arăta pericolul ce ne amenință, pericol care progreséză cu

paşĭ giganticĭ. Până ce va sosi acea zi fericită, în care să vedem reorganisat învĕţământul religios şi pe cel teologic şi clerul pus la adevĕrata sa posiţiune, nu trebue să stăm privind cu indiferenţă atacurile ce se aduc bisericeĭ şi representanţilor sĕĭ.

Trebue cu toţiĭ să susţinem biserica şi religiunea, căcĭ cu sentimentul religios este strâns şi nedeslipit conlegat adevĕratul progres social şi moral al popórelor. Trebue dar fie-care după puterea sa să depunem tot zelul şi să ne dăm tótă ostenéla spre a respinge învĕţăturile cele false şi distructóre a acelor ce voesc injosirea bisericeĭ, nimicirea şi pierderea religiuneĭ. Cu toţiĭ trebue să respingem aceste învĕţăturĭ, să demascăm scopurile lor periculóse pentru biserică şi în acelaşĭ timp pentru societate, familie şi naţionalitate, şi să arătăm tuturor, în special acelor ce aŭ puterea în stat, cât de periculóse sunt ele societăţeĭ şi naţionalităţeĭ nóstre Române.

Am ḑis că ideile ateiste şi materialiste cu care se subminéză biserica şi religiunea sunt cele maĭ periculóse pentru societatea şi naţionalitatea nóstră română (comp. Revista Nr. 23).

Dar pentru a nu se crede că acestea sunt numaĭ nisce generalităţĭ banale, ḑise de miĭ de orĭ fără a putea fi dovedite, pentru a nu se crede că sunt vorbe şi declamaţiunĭ din aşa ḑis vechiul muscŭ, ne am propus ale arăta în resumat, chiar aci în partea introductivă a meditaţiunelor ce voim a publica. Conclusiunile şi teoriile ce vom adnota maĭ jos, sunt ideile pe carĭ materialiştiĭ şi ateiştiĭ, continuŭ, cu o banalitate ne maĭ pomenită, le pretind că sunt însuşĭ ştiinţa incarnată, susţinênd că tótă ştiinţa la ele conduce. Pentru acésta le arătăm chiar aci, de la început, ca să vadă fie cine dacă ele pot fi considerate ca resultatul real şi adevĕrat al ştiinţeĭ, şi dacă pe aşa funeste ideĭ se pot constitui state marĭ şi societăţĭ oneste şi morale.

Iată carĭ sunt principalele susţinerĭ şi conclusiunĭ ateiste şi materialiste, cu care aceştia voesc a înlocui orĭ ce idee religiósa şi morala din societate. Eĭ susţin următórele:

„Afară de materie nu esistă nimic. Universul a resultat

eventual din asociațiunea funcțiunei atomelor, care se mișcă etern fără vre o voință saŭ conștiință, după legile necesarii ale naturei“ (Büchner). Cine nu rĕmâne surprins de acéstă explicațiune genetică a universuluĭ, dată de domnul Büchner? D-sa, voind a scóte pe Dumnedeŭ din creațiune, susține, că materia a existat de la început, s'a însuflețit de la sine și prin sine, a început a se mișca și din mișcarea eĭ eventuală a resultat universul și lumea; iar acésta d-nul Büchner o dă ca resultat al științeĭ și toțĭ adoratoriĭ sĕĭ dic că acésta este sciința, fără a proba misterul cum a resultat materia, cum s'a însuflețit și cele-l-alte?

„Singură materia este divină, eternă, infinită, incoruptibilă și fôntâna saŭ isvorul de unde a eșit tot ce există. Natură, lume, spirit, Dumnedeŭ tóte sunt cuprinse în materi și în forțele sale“ (Moleschott).

Cine nu trebue să rîdă de acéstă puerilă divinisare și apoteozare a materieĭ? Dar să nu uităm că d-nul Moleschott și cu dânsul toțĭ ceĭ ce susțin ideile sale aŭ curagiul a dice că acestea sunt experiența resultată prin știință, ca cum știința duce la divinizarea materieĭ.

„Neexistând Dumnedeŭ orĭ-ce religiune nu este de cât un „sul împletit de false invențiunĭ pentru un scop óre-care po„litic saŭ pentru bestializarea popórelor. Spiritul care mișcă „tóte este argintul saŭ baniĭ. Moneda îșĭ trage puterea sa „din proprietatea corpuluĭ seŭ, putênd a se preface pentru „obținerea placereĭ“ (Ruge).

Domnul Ruge, ca și toțĭ materialiștiĭ și ateiștiĭ, scapă lesne de Dumnedeŭ; dice: *„nu există“* și totul este finit. După acésta vine la subiect; se întrébă: *ce este religiunea?* Dar respunsul este silit a'ĭ da tot el însușĭ; aceasta însă îl încânta. căcĭ il dă după placul sĕŭ. Emite aci cu cea maĭ neaudita cutezanță cel maĭ mare neadevĕr, susținênd că religiunea este inventată pentru scopuri politice spre a servi și conduce pe om la animalisare; ... tând în urmă că banul este totul. Dar. nu se întrébă d-nul Ruge, care a putut fi folosul și în acelașĭ timp solidaritatea ca tóte guvernele, ba chiar și națiunile care n'aŭ guverne, să inventeze ideia de Dumnedeŭ, și cu toțiĭ să

voiască a specula şi animalisa popórelor lor, fiind eĭ înşuşĭ eşiţĭ din popor? Se silesce d-nul Ruge a 'şi ascunde scopul ce 'l urmăresce; cuvintele sale însă îl arată că este unul din aceĭ fiĭ aĭ luĭ Mamona, care ḑice : banul este totul în acéstă lume; siliţi-vĕ prin orĭ-ce mijloc a avea acest idol, căcĭ el schimbându-se, póte a vĕ oferi tótă plăcerea şi tótă fericirea.

„Omul, ḑice d-nul Büchner, atât după natura corporală cât şi după *cea sprituală* nu este de cât o producţiune saŭ resultat chimic al materieĭ".

Dacă ar fi adevĕrată acéstă ridiculă difiniţiune a omuluĭ dată de d-nul Büchner, dar în numele sciinţeĭ, o mărturisim, pe de o parte genul uman n'ar maĭ avea necesitate de a se reproduce în modul cunoscut; iar pe de alta laboratoriele de chimiĭ s'ar transforma în fabricĭ de ómenĭ. Dar ce decepţiune pentru chiar însuşĭ domnul Büchner, care în tótă viaţa sa n'a vĕḑut nicăirĭ, în nicĭ un laborator de chimie, a se fabrica ómenĭ, nicĭ măcar a se da viaţa celor morţĭ; domnia sa nu avu măcar mângâerea să fi putut afla că a resultat când-va vre-un om, fie chiar eventual, prin asociarea moleculilor în funcţionarea lor eternă, conform legilor natureĭ, precum se exprimă în alt loc.

„Aceea ce numim Spirit nu este alt-ceva de cât o funcţiune a creeruluĭ. Existenţa corporală a omuluĭ este tótă fiinţarea sa; ce mâncă şi bea, asta e omul. Spiritul este o producţiune ideală fără vre o realitate, este resultatul asociereĭ moleculelor materiale, întocmaĭ ca mişcarea unuĭ minutar pe cadranul unuĭ orologiŭ" (Feuerbach).

Fiind că atât acéstă conclusiune a d-lui Feuerbach, cât şi urmĕtórele conclusiunĭ atheiste a materaliştilor, ce vom raporta, aŭ fost analisate în destul şi una câte una combătute în combaterea materialismuluĭ, şi vor fi discutate în special fiecare la rêndul sĕŭ prin meditaţiunile ce vom publica, aci le vom enumĕra numaĭ, făcênd la sfârşit generic reflecţiunĭ asupra tutulor.

„Inteligenţa depinde de mişcarea întâmplătóre a moleculelor creeruluĭ; ea este secreţiune a creeruluĭ, aşa precum sunt secreţiunile glandulelor. Orĭ ce idee şi ori-ce acţiune a

omuluĭ, decurge din funcțiunile naturale a digestiuneĭ și de la continua reînoire a substanțelor encefalice (Vogt). Omul este o mașină, producțiune a uneĭ întâmplătóre conunirĭ de substanțe corporale, o mașină care simte, concepe și cugetă“ (Lametrie).

„Scopul pentru care existăm este de a renoi materia corpuluĭ pentru a obține maĭ marĭ plăcerĭ și de a produce fosfor prin mâncările și băuturile cele bune și prin băĭ continue; tóte cele alte sunt coprinse în acest scop. Plăcerile corporale sunt singurile către care trebue să țintéscă tóte îndeletnicirile nóstre; tóte cele-l-alte sunt nefolositóre și zădarnice (Büchner). Aflarea mijlócelor pentru obținerea plăcerilor și a puteriĭ, este basa moraleĭ“ (Hobbes),

Omul nu este înzestrat cu liberă voință și consciință. Inteligența, voința și activitatea în om sunt ca și în animal producțiunĭ care rezultă din schimbări necesariĭ. Cuvêntul, tonul cuvêntăreĭ, îndeletnicirile, cugetările, facerile de bine, delictele, eroismul, frica, trădarea, amórea, ura, crimele și omorul însușĭ, sunt fenomene naturale, consecințĭ necesariĭ a unor cause nescimbate și neevitabile, precum e osiea pe lângă care se învêrtesce pămêntul. Voința este o stare a creeruluĭ care depinde de circumstanțe și influențe externe; iar voință proprie inițiatóre și liberă acțiune nu există. Așa numita liberă voință a omuluĭ este o adevĕrată amăgire“ (Moleschott).

„Rĕul și binele nu depind de libera voință a omuluĭ, ci de organismul sĕu corporal. Responsabilitatea, și culpabilitatea n'aŭ nicĭ o subsistență, decĭ, susținerile moraleĭ, pe care se bazéză pedepsirea pentru fapte rele, sunt greșite“ (Vogt).

„Intre om și animal nu există nicĭ o deosebire esențială; omul este un animal bine organizat. Femeia, după organismul eĭ, este inferióră bărbatuluĭ; iar negriĭ din propria lor natură sunt nedemnĭ de a participa la drepturile omenireĭ“ (Büchner).

„Nunta este o lege eventuală; iar legea morală, după care se interdice adulter'ul, este o prescripțiune proibitivă arbitrară. Lepădarea pruncilor este un drept natural al părinților“ (Büchner).

„Conduita orĭ căruĭ om este cu totul indiferentă în fața consciințeĭ sale. Este destul ca să nu forțeze legile sociale și să nu vină în oposiție către societate“ (Büchner).

„Omuluĭ îĭ este permis ca să facă tot ce ar putea satisface și mulțumi înclinațiunile și plăcerile sale. Este absurd ca să nu se împărtășască cine-va de plăcerile pe care prudența le dictéză. Mĕsura moraleĭ nu constă în ceva absolut divin, ci în capriciul omuluĭ. Binele este tot ce convine omuluĭ și corespunde la înclinările sale naturale; iar rĕŭ tot ce îĭ este displăcut și póte să ’l vatăme. Crimele sunt fenomene naturale, consecințĭ necesariĭ a unor cause inevitabile, care nu se pot suspenda. Pedepsele și recompensele sunt invențiunĭ politice. Pĕcatele sunt contravențiunĭ de la nisce învechite superstițiunĭ în mijlocul cărora se educă ómeniĭ“ (Feuerbach).

„Numaĭ ceĭ proștĭ pot crede că s’a dat omuluĭ de a se împărtăși de bunurile pămêntuluĭ și de plăcerĭ cu condițiunea de a fi virtuos. Lăsațĭ acésta, că n’are nicĭ un înțeles, nicĭ o subsistență. Ca să ne împărtășim de adevĕratele plăcerĭ trebue să le ĭubim până la exces. Greșalele sunt necesariĭ pentru progresul societățeĭ ca și fómea pentru susținerea corpuluĭ“ (Mandeville în Lange tom. I. pag. 523).

„Nutrimentul și diferita sa întrebuințare determină și formează caracterul propriŭ al fie-căruĭ popor. Ceaĭul, după o continuă și ne întreruptă mâncare de carne, face pe angles tare pansiv, practic și întreprindĕtor; dar în unire cu clima și posițiunea geografică naște acea seriositate excesivă care se observă la popórele britanice. Cafeaua face pe German cugetător profund, filosof, isteț și erudit; ea ar fi contribuit la producerea de ideĭ distinse și înalte, dacă acțiunea sa (a cafeleĭ!) n’ar fi împedicată în mod simțitor de bĕutura bereĭ, de mâncare de cartofĭ și de cereale“ (Reich).

„Va veni ḑiua când pentru producerea unuĭ cerc determinat de ideĭ se va afla și mâncările corespunḑĕtoare atuncĭ va putea fie-cine prin anume mâncărĭ să producă după plăcerea și disposițiunea sa, filologĭ, teologĭ, politicĭ, revoluționarĭ; iar îngrijirea și osteneala ilimitată ce se depune astăzi pentru cultivarea societăților, pentru formarea și constituirea

legilor și altele asemenea, atuncĭ toate se va putea modula, și indrepta către aflarea diferitelor speciĭ de supe și cărnurĭ" (Vogt. *)

Acestea și altele aseminea de mĕsura și talia acestora sunt principiile și dogmele fondamentale ale materialiștilor și ateiștilor modernĭ.

Acestea sunt învĕțăturele cu care acești eruditĭ aĭ seculuĭ nostru îșĭ propun a înlocui convingerile religioase ale omenireĭ. Acestea sunt principiile, teoriele și învĕțăturile pe care le socotesc în acord cu stiința și potrivite (?) cu progresul timpuluĭ.

Acestea în fine sunt ideile cu care voesc a regenera omenirea, iar ceĭ de la noĭ, România nóstră.

Cine a cetit cu superficialitate scrierile materialiste, și aude pe adepțiĭ lor vorbind cu atâtea laude despre ele, ca despre adevĕratele ideĭ reale și sciințifice, ca despre ideile carĭ se daŭ ca resultat al cercetărilor, scrutărilor și observărilor științifice represintându-ne adevĕrata știință solidă și reală, ar crede că sciința a atins apogeul seŭ, ar crede că științele experimentale aŭ parvenit a resolvi tóte cestiunele și problemele cosmologice și antropologice; ear cele naturale aŭ probat până la evidență nascerea spontanee a viețeĭ din materie. Ar crede în fine că progresele științeĭ aŭ arătat ca false însușĭ basele orĭ căreĭ convingerĭ religioase și metafisice.

Când însă aruncă cine-va o ochire serioasă asupra acestor ideĭ, le meditează spre a vedea fundamentul și consultă resultatele și susținerile științelor experimentale și naturale spre a se convinge de adevĕr, de îndată vede că știința positivă este departe de a putea resolvi aceste înalte probleme, a căror soluțiune mulțămitoare și cu o basă morală numaĭ în religiunea creștină o poate afla.

Progresele științelor naturale, este adevĕrat, sunt gigantice, dar în cât privesce primele cause despre substanța ființelor, despre aratarea vieții pe planeta nóstră și despre forțele în-

(*) Pentru exactitatea acestor locurĭ raportate, se póte compara scrierea d-luĭ Büchner tradusă în limba francesă de d-nul Bour't, intitulată : Du materialism au point de vue des sciences naturelles. Géève.

telectuale și spirituale a omuluĭ, sciințele experimentale staŭ aproape în același punct în care se aflaŭ pre timpul luĭ Democrit și Lucrețiŭ. Deosebirea dintre epoca acestora și ḑilele nóstre, constă în aceea că, pe când în timpurile lor sciințele naturale și experimentale se pretindeaŭ țotul și alungaŭ orĭ ce idee despre Dumneḑeŭ, ele astăzĭ, după atestațiunea celor maĭ celebri naturaliștĭ, cu tot progresul ce l'aŭ făcut, constată adévĕrurile următoare : că sciințele experimentale sunt și vor fi și în viitor incapabile de a resolvi problemele despre substanțele și începutul ființelor; că deslegarea acestora omul nu trebue să o caute de cât în convingerile religioase și în meditațiunĭ metafisice, neavênd sciințele experimentale absolut nicĭ o putere de a le resolvi; căcĭ numaĭ credința religioasă, basată pe descoperirea și meditațiunile metafisice pot urmări aceste înalte cestiunĭ de la punctul de unde sciința concretă se declară încapabilă a le urmări maĭ departe".

Chiar din acéstă schițare generică a conclusiunilor doctrineĭ ateiste și materialiste, se póte vedea, pe de o parte că aceste ideĭ nu represintă sciința reală și positivă, ear pe de altă, că prin ele nu se urmăresce alta de cât o luptă premeditată și sistematică contra religiuneĭ și a bisericeĭ.

Dar pentru că aceste ideĭ voesc a posa și a se propaga în numele științeĭ, susținênd sus și tare represintanțiĭ lor, că știința și religiunea sunt încompatibile, noĭ publicând următoarele meditațiunĭ, le vom arăta decepțiunea, vom proba contrariul susținerilor lor, că adevĕrata știință, departe de a respinge religiunea, conduce la religiositate; vom arăta că incompatibil cu religiunea este numaĭ materialismul, care în locul Dumneḑeuluĭ celuĭ adevĕrat, diviniszăé materia, și ateismul care negând pe Dumneḑeŭ ca ființă supremă, maĭ pre sus de lume, divinisézá tot ce îĭ ese înainte. Vom constata tot-de-odată că aceștĭ doĭ inimicĭ aĭ religiuneĭ, care în diferite timpurĭ s'aŭ arătat cu diferite forme și aŭ combătut religiunea creștină, contra căriea și astăḑi luptă, în ḑadar voesc a se ascunde sub mantia științeĭ; eĭ nu represintă știința, eĭ maĭ mult o speculează și profanează făcênd pe mulțĭ

oamenĭ de bine a avea aversiune către tot progresul științeĭ, fie el chiar ca resultat al adevĕrateĭ științe care conduce la adevĕrata civilisațiune și fericere morală a popoarelor.

In aceste meditațiunĭ nu vom avansa de îndată a opune ideilor ateiste și materialiste, principiile și dogmele religiuneĭ creștine; vom examina maĭ întâĭ ideile și susținerile lor, vom arăta cum ele sunt respinse de știință; și dacă acestea atacă adevĕrurĭ și principiĭ dogmatice saŭ morale, de la sine resultând veritatea acestora, vom expune în urmă aceste principiĭ, fie ele și chiar dogme, așa precum sunt determinate și hotărîte de știința teologică și biserica cea adevĕrată ortodoxă a luĭ Christos, aĭ căria fiĭ și următorĭ suntem.

Rev. Teol. No. 23 și 24.

NOTIŢE ISTORICE [1]

(Vedĭ No. 8 anul VIII pag. 754).

Pe altă lature a cruciĭ se vede asemenea inscripţiunea urmĕtóre, adăogată maĭ târziŭ :

„Puternicul Dumneḑeŭ învrednicind pre noĭ Io Radul voe„vod cu domnia ţériĭ Româneştĭ în leatul 7173, iar de la „Christos 1666, vĕzuiŭ acéstă cinstită cruce făcută de părin„tele meŭ Io Leon voevod, şi aflându-se stricată, domnia mea „o înnoi şi făcuiŭ şi sânta biserică în numele sântuluĭ mucenic „mareluĭ sânt Dimitrie."

După terminarea lupteĭ între Mateĭ şi Leon I Voevod, Mateĭ fugi la Tismana unde se închise cu aĭ sĕĭ şi se apără câtva timp în contra armieĭ trimise de Leon Vodă cu banul Boul şi cu Nedelcu Boténul, care 'ĭ o înconjóră în deşert şi care 'ĭ pustiesc în două rêndurĭ ţinutul Craioveĭ. D'aci Mateĭ trecu în Ardeal, de unde veni iar peste Olt, punctul de plecare al răscóleĭ, şi ajunse în fine a goni pe Leon Vodă care se şi mazili de Pórtă.

In epoca acésta, în faţa Curţiĭ vechĭ din colo de rîu, se întinde livedea gospod saŭ livedea în care păştea caiĭ domneştĭ şi alăturĭ se maĭ aflaŭ şi maidanurile întinse şi sterpe, pe care era sălăşluită din porunca domnéscă, sărăcimea oraşuluĭ, Calicĭ, de unde până maĭ de unăzĭ se numea podul Calicilor.

Slabirea instituţiilor şi maĭ cu sémă a celor militare, elementul strein introdus în naţiune, n'aŭ putut aduce de cât rele asupra ţĕreĭ, căcĭ ne conduseră la o politică fatală, recursul la streinĭ; căcĭ inaugurară luptele pentru domnie, intrigile şi sfăşierile din lăuntru. Cu tóte acéstea aflăm alăturĭ

[1]) De d. G. Stratilat, Romania No' 32.

o calitate rară, care contribui la mântuirea țĕriĭ: spiritul de naționalitate care nu piere nicĭ o dată și care îmbărbătéză pe Românĭ la cercărĭ eroice, de câte orĭ țara e amenințată să piară. Aci e provedința Românilor. Acest stindard de mântuire se transmite din generațiune în generațiune și găsește în tóte epocele critice o mână tare pentru a'l ridica și a'l ține sus. Vlad V, Radu de la Afumațĭ, Mihaĭ, și în epoca în care ne aflam, Mateĭ mântuiră țara dintr'o cădere sigură, și dacă maĭ avem azĭ o naționalitate, lor o suntem datorĭ.

Cu domnia luĭ Mateĭ Basarab ajungem într'un secol în care istoria țĕreĭ ia o fisionomie, căcĭ Mateĭ Vodă e tot o dată un căpitan mare și un reorganisator inteligent. El pe lângă că făcea monastirĭ și bisericĭ stărui de organiză țara și făcu și traducerea pravili în românește.

București sub domnia de 21 anĭ a luĭ Mateĭ Basarab, crescu în întindere; malul sud al rîuluĭ trebui să încépă a fi locuit din acele timpurĭ; însă Constantin Basarab feciorul luĭ Șerban I Basarab și următorul luĭ Mateĭ Vodă, edifică sânta mitropolie pe délul viilor și dete o maĭ mare înfrumusețare capitaleĭ.

Macarius patriarchul Antiocheĭ, visită țara pe la finele domnieĭ luĭ Mateĭ Vodă, asistă la mórtea acestuĭ domnitor și la alegerea luĭ Constantin Vodă Basarab, stătu mult timp în Moldova la curtea luĭ Vasile Lupu și după ce se preumblă prin Rusia, se întórse iar prin țara nóstră.

In * numĕrul precedent făcênd darea de sémă despre epoca domnieĭ luĭ Mateĭ Basarab, am omis a arata o parte négră din acéstă epocă, produsă prin intrigele acelora care pentru al lor propriŭ interes a căutat să introducă discordia între Românĭ până a 'ĭ împinge la rĕsboiŭ între dênșiĭ.

La începutul domnieĭ luĭ Mateĭ Basarab întêlnim un eveniment care póte să ne serve pentru delimitarea orașuluĭ Bucurescĭ. Abia Mateĭ intrase în Bucureștĭ, când Radu II vine să ia domnia însoțit de boerĭ și de céușul Skimni-Aga, aducătorul stemelor domnieĭ.

*) Vezĭ „România" No. 37 din 3 Maĭ 1884.

Moldovenii cu Radu-Vodă trecênd la Obileştĭ podul peste Colintina s'aŭ tăbărât sub monastirea Vorniculuĭ Dan 25 Octombrie (Mărcuța). Lupta se petrecu prin urmare la marginea Bucureştilor sub Plumbuita între Dudeştĭ şi Mărcuța; lupta nu între Românĭ, ci între un domnitor instalat şi altul pretendent, împinşĭ de intrigele streine. Bătaia decisivă se dete într'o Duminică şi ținu până nóptea. Tătariĭ şi Moldovenĭ se bătură cu mare înverşunare, dar biruința rămase a luĭ Mateĭ Vodă; şi Skimni-Aga, care asista la acéstă luptă dete în urmă stemele domnieĭ, aduse pentru Radu II luĭ Mateĭ Vodă.

Bucureştenii cu copiĭ lor se uitaŭ după înălțimĭ la acest rĕsboiŭ; şi têrgul Moşilor, acea serbare națională de tot anul e în comemorațiunea pomeneĭ ce s'a făcut în ziua morților pentru ceĭ căzuțĭ în bătaia ce se dete în acéstă localitate.

Daca am ținut a produce şi acest eveniment din epoca domnieĭ luĭ Mateĭ Vodă, am plecat de la ideia de a complecta istoria cu tóte fasele eĭ şi de a înlătura dintr'ênsa orĭ ce spirit de imparțialitate.

Iar maĭ vêrtos ca să probăm odată maĭ mult că acest eveniment a servit şi va servi de un bun esemplu pentru Românĭ că de câte orĭ se va ivi vre o încercare de discordie pe têrâmul național, o asemenea încercare va rămânea fără nicĭ un resultat.

Ne întórcem de unde am încetat în numĕrul precedent, şi reproducem descrierea călătoriilor făcute în țara nóstră de Macarius patriarchul Antiochieĭ pe la sfârşitul domnieĭ luĭ Mateĭ Vodă şi începutul domnieĭ luĭ Constantin Vodă Basarab, descriere făcută de archidiaconul Paul din Alep, servitorul aceluĭ patriarh, şi care are coprinderea următóre:

„După prânz noĭ ajunserăm în oraşul Bucurescĭ, vestita reşedință a prinților din timpurile cele maĭ vechĭ; traserăm la monastirea Sf. Gheorghe care e fórte cunoscută ca un metoch al Invieriĭ şi e locuită de un egumen şi de călugărĭ supuşĭ patriarchuluĭ de la Ierusalim. Acest oraş, Bucureştiĭ, e prea mare, şi să zice că acum câțĭ va anĭ, coprindea şése miĭ case. Are patru-zecĭ bisericĭ şi monastirĭ; şi faimosul rîŭ Dâmbo-

viţa curge prin sânul sĕŭ. Maĭ în urmă ne duserăm la curte, care e o clădire cu marĭ dimensiĭ şi încoujurată cu întărirĭ de lemn. Maĭ 'nainte era fórte învechită, dar cel din urmă Domn, Mateĭ Voevod, a dat'o jos şi a rezidit'o cu totul din noŭ. Acest edificiŭ e minunat de eleganţă şi încântător la privire, şi e mult maĭ frumos şi maĭ vesel de cât curtea de la Târgovişte. Biserica eĭ e închinată la adormirea Maiceĭ Domnuluĭ; şi într'ênsa am săvĕrşit o sfeştanie.

„La urmă, merserăm spre o latură a oraşuluĭ, pe un deal înălţat ce domneşte vederea oraşuluĭ dimprejur; acolo prinţul actual era ocupat cu clădirea uneĭ marĭ monastirĭ cu biserică măreaţă şi strălucită semănând pe din năuntru cu cea de la curtea de Argeş; însă acésta e de cărămidă şi în tindă are doi-spre-zece stâlpĭ, fie-care dintr'o bucată rotundă de piatră, ca să formeze numĕrul celor doi-spre-zece apostolĭ. Pe d'asupra are patru marĭ cupole (turnurĭ) şi din afară o galerie (tindă) largă. El a învelit acoperămêntul cu plumb de o greutate ce să zice că trece peste patru-zecĭ de miĭ de ocale.

„Noĭ făcurăm într'ênsa o sfeştanie, şi prea sânţia sa o stropĭ, după obiceiŭ, căcĭ nu este încă terminată, şi prin urmare rĕmăsese neconsacrată (netârnosită).

„Ea este închinată în numele luĭ Constantin, care e şi numele fondatoruluĭ, şi într'al Eleneĭ. De acolo trecurăm la o monastire sub numirea de Sf. Ecaterina unde sunt egumenĭ şi călugărĭ de la muntele Sinaia; la alta purtând numele luĭ Sf. Ión Botezĕtorul; la alta închinată celor doĭ apostolĭ Petru şi Pavel, fondate de Mateĭ-Vodă şi legată de una din monastirile sântuluĭ Munte; la alta purtând numele celor patru-zecĭ mucenicĭ (martirĭ) şi chemată Carandino, care este un metoh al monastireĭ Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ din cetatea Ianina; la urmă la o mică monastire purtând numele Sf. Sava, pe care fondatoriĭ eĭ a supus'o cu tot dinadinsul la monastirea de aceiaşĭ numire din Ierusalim; ea este acum administrată de un egumen trimis de la patriarchia Ierusalimuluĭ.

„Sâmbăta noĭ merserăm să servim liturghia la mănăstirea purtând numele sf. Nicolae clădită de răposatul prinţu Mi-

chaĭ-Vodă şi aşezată pe o înălţime de o parte a oraşuluĭ, întinsă şi mărétă cu treĭ cupole (turle).

„Cu acéstă ocasiune, aicĭ să orăndui şi un preot. Duminică diminéţă noĭ făcurăm sfeştanie la monastirea sf. Gheorghe. Lunĭ, în cea din urmă zi a luneĭ luĭ August, vizitarăm monastirea purtând numele Treimeĭ, una din clădirile celuĭ din urmă Radzivil Voevoda (Radu-Vodă), care domni în timpul sĕŭ peste Moldova şi Valahia. Acéstă monastire e şi dênsa la o latură a oraşuluĭ, pe un tărâm înalt, înconjurat de rîŭ şi de apă stătătóre, şi în timpul creştereĭ apelor nu se póte ajunge la dênsa de cât pe un pod de lemn. E o frumósă zidire de un aspect prea plăcut, şi biserica e mare şi spaţiósă, fórte uşóră, mult ornamentată şi acoperită peste tot cu picturĭ. La partea despre méză zi e locul mormintelor prinţilor, şi bolţile lor de marmură albă sunt împodobite cu vălurĭ de stofe ţesute cu fir. Aci noĭ servirăm liturghia şi orânduirăm preot şi diaconĭ. Acéstă monăstire e supusă la monastirea Iberisko (Ivirului) adică mănăstirea Gheorghienilor de la sf. munte, şi e locuită de un egumen grec şi de călugărĭ grecĭ, care să schimbă la fiesce treĭ anĭ."

„Afară din oraş e o altă monastire înălţată de Mateĭ Vodă (Sărindaru)."

Legislaţiunea Româniĭ

Imperatorul Traian făcênd din Dacia provincie Romană, a colonizat'o cu Romaniĭ, carĭ aŭ adus cu dênşiĭ în Dacia aşezămintele şi legile Romane, carĭ aŭ rĕmas în vigóre cât timp aŭ stat Dacia în acéstă condiţie.

In urmă însă slăbind imperiul Roman, şi coloni Dacieĭ fiind părăsiţĭ de orĭ ce ajutor prin incursiile barbarilor, legile acestea nu s'aŭ putut păstra de cât prin obiceiŭ tradiţional; şi de acĭ vine legea zisă „obiceiul pămêntuluĭ" atât în ţara Românéscă cât şi în Moldova, şi care nu este alt-ceva de cât dreptul Roman, alterat maĭ mult saŭ maĭ puţin prin voinţa Domnitorilor.

Ambele aceste principate, după colonisarea Dacieĭ cu coloni Romanĭ, aŭ fost tot-d'a-una locuite de generaţiunile ce

s'an succedat din aceĭ colonĭ. Usul ce era la Romanĭ d'a împărți colonilor pământ cu ocasiunea descălicăreĭ a urmat a fi aplicat și în Dacia cea pustiită de furiile resboiuluĭ ce Daciĭ susținuseră cu atâta înverșunare contra Romanilor. Usul acesta a fost aplicat și în Dacia.

El se adeverézá prin însușĭ existența până astăzĭ a descendenților acestor colonĭ, numițĭ moșnenĭ saŭ răzĕșĭ, la care se pot vedea documente că moșiile ce eĭ posed aŭ fost, în timpurile cele depărtate, stăpânite de maĭ mulțĭ moșĭ, ceĭ dintêiŭ proprietarĭ Românĭ aĭ moșieĭ ce locuesc.

Acésta se adeverézá și din reforma așezământuluĭ din acest secol a oștenilor numițĭ dorobanțĭ care și sub reforma militară a luĭ Mircea cel Mare, a urmat a'șĭ păstra datina moștenită de la moșĭ și de la strămoșĭ, d'a fi oștenĭ din tată în fiŭ spre a 'șĭ apăra moșia ce le rĕmăsese de la aceĭ moșĭ.

Iar locurile târgurilor, braniștile și locurile pustiĭ, după cum resultă din documente publice, eraŭ considerate ca avere Domnéscă, pe care Domnitoriĭ dăruiaŭ dintr'ênsele monastirilor, carĭ servéŭ de asil călugărilor săracĭ, infirmilor călătorilor și militarilor pentru serviciĭ însemnate aduse țĕriĭ.

Ast-fel dar proprietatea fonciară privată în aceste țĕrĭ era de patru specĭ, adică :

1. Moșiĭ domneștĭ (domen) ;
2. Moșiĭ moșteneștĭ saŭ răzĕseștĭ (proprietate indiviză) ;
3. Moșiĭ boereștĭ (proprietate individuală) ;
4. Moșiĭ monastireștĭ (de mână mórtă), asigurată de obiceiul pământuluĭ saŭ dreptul Roman prin următórele disposițiĭ.

„Nimenĭ n'are voe să planteze pe moșie streină, vie saŭ pomet, fără știrea proprietaruluĭ eĭ.

„Nimenĭ nu putea să pescuiască prin gârlele și bălțile de la o moșie fără știrea d-luĭ moșier.

„Nimenĭ n'are voe să calce pădurea saŭ livedea de fên, saŭ holdele de semănăturĭ, reservate de domnul uneĭ moșiĭ pe séma sa.

„Cel ce face casă pe pământ strein nu se póte bucura de proprietatea eĭ, rămâind ca avere a domnuluĭ aceluĭ pământ.

Dar guvernul ca să pue stavilă abusuluĭ ce ar fi putut să vie orĭ de la proprietar, orĭ de la plugarul ce voia să cultive vre un agru pe moşie streină, stabileşte următorul urbariŭ:

„Cel ce sémănă pe moşie streină, cu sămânța, labórea şi cheltuiala sa, dă proprietaruluĭ moşieĭ din zece una adică zecimă.

Când un plugar nu va cultiva agrul, ce are pe o moşie streină până în treĭ anĭ, proprietarul acelei moşiĭ póte dispune de acel agru cum va voi.

Câțĭ aŭ viĭ pe moşie streină daŭ din 20 mĕsurĭ vin, una domnuluĭ moşier, ceia ce se chiamă o taştină.

Maĭ 'nainte procesele cele micĭ se resolvaŭ de căpitaniĭ fie-căruĭ județ care tot o dată eraŭ şi comandanțĭ peste una mie oşteni din miliția județuluĭ respectiv; în urmă sub Radu Negru se organiză țara cu județe, cu judecătoriĭ şi cu alte instituțiunĭ introducênd numirile de şoltuzu şi de purgarĭ ce se daŭ dregătorilor de prin oraşe şi sate. Procesele cele marĭ se resolvaŭ de Banul Craioveĭ pentru județele sale, şi de Domnitorul țĕriĭ prin vornic pentru cele l'alte județe.

Alexandru cel Bun al Moldaviĭ, numit ast-fel pentru virtuțile sale cele marĭ, pe la începutul seculuiuĭ XV văzênd confusiunea ce se producea prin aplicarea legilor nescrise „*obiceiul pămêntuluĭ*", şi care nu era alt de cât dreptul Roman, a primit pentru Moldova legile împărăteştĭ numite basilice. Dar şi Radu cel mare (1496) al țĕriĭ Româneştĭ, în dorința sa d'a îmbunătăți instituțiunile țĕriĭ sale, convocâ acea adunare a țĕriĭ numită *Soboru mare*, compusă din boerĭ şi cler şi între alte reforme folositore, adoptă şi dênsul pentru țara Românéscă legile numite *basilice.*

Ast-fel când țara avea să întocméscă legĭ saŭ să resolve vre o cestiune de un interes general, să judece vre un membru din înaltul cler, pe vre un boer de rangul I, căzuțĭ în vr'o crimă, Domnitoriĭ convocaŭ adunarea generală a țĕriĭ ca să resolve cestiunea.

Acéstă adunare, se compunea din maĭ tótă inteligența țĕriĭ d'atuncĭ, adecă:

1. Domnitorul
2. Consiliul sĕŭ administrativ.

3 Mitropolitul, egumeniĭ mânăstirilor şi alțĭ prelațĭ din cler, şi însuşĭ din clerul de jos.

4 Boeriĭ marĭ şi micĭ în funcțiunĭ şi fără funcțiunĭ.

5 Toțĭ ofițeriĭ armateĭ permanente.

Domnitorul prezida. Şedințele se ținéŭ în catedrala principală a țĕriĭ.

Când votul eĭ se confirma prin jurămênt, se face mențiune de acésta în chrisovul de promulgare al acestuĭ vot.

In secolul XVII. Din causa limbeĭ streine, în care eraŭ publicate basilicile, adoptate şi aprobate de ambele principate, ivindu-se o mulțime de dificultățĭ în aplicarea lor, ómeniĭ de stat din acest timp n'aŭ găsit alt mijloc d'a scăpa de aceste dificultățĭ, de cât a face ca basilicile să se traducă saŭ să se scótă extracte după dênsele în limba Românéscă şi apoĭ să se publice prin tipar, ca nu numaĭ să înlesnéscă pe depositariĭ justițiĭ în a da dreptate celor ce o merită cu o convincțiune perfectă că a înțeles legea şi că aŭ aplicat'o bine, ci încă să concure ca şi inteligența țĕriĭ să fie maĭ bine adăpată de drepturile şi datoriile ce fie-care locuitor cată să aibă în țara sa după faptele sale.

Cel d'êntâĭ pas în ajungerea acestuĭ scop lăudabil îl făcu Vasile Lupul domnitorul Moldaviĭ la anul 1646 în tipografia fondată de dênsul în monastire la Treĭ-Ierarchĭ.

Acest domnitor făcu a se tipări codul sĕŭ de legĭ numit: *Cartea Românéscă de învĕțătura pravililor*, pe care împărțitoriĭ justițiĭ să o consulte şi să o aplice în resolvarea proceselor ce vor avea să judece.

Peste şase anĭ, Mateĭ Basarab, domnitorul țĕriĭ Româneştĭ, răspunse acesteĭ nobile şi patriotice provocărĭ a rivaluluĭ sĕŭ în fapte marĭ, publicând şi el în tipografia sa din chiliile mitropoliĭ din Târgovişte codul sĕŭ de legĭ numit: *indreptarea legiĭ.*

Radu Grecénu logofăt, cu fratele sĕŭ Şerban, a tradus biblia din greceşte în româneşte, care pentru întáia óră s'a publicat la anul 1688 în Bucureştĭ, şi s'a început a se tipări sub Şerban Vodă, dar se săvârşi în domnia luĭ Constantin Vodă.

Tot acest Radu a tradus din grecește în românește catechismul bisericeĭ greceștĭ, precum și alte maĭ multe cărțĭ bisericeștĭ și tratate.

Cărțile istorice menționate până aci și traducerea biblieĭ ocupară pe Radu Grecénu în ceĭ zece anĭ de domnie aĭ luĭ Șerban Vodă Cantacozino. Viind însă la tron Constantin Voevod, părăsi cronicarul lucrarea sa cea mare, și întreprinse a scrie, pe la anul 1689, începutul istorieĭ viețiĭ luminatuluĭ și prea creștinuluĭ Domnuluĭ țĕriĭ româneștĭ: „Io Constantin „Brâncovénu Basarab Voevod de când Dumnezeŭ cu Dom„nia la încoronat.“

In nouă-spre-zece anĭ deplin din domnia Brâncovénuluĭ, Radu a stat necurmat în slujbă de vel logofăt, și când Constantin Brâncovénu după răsboiul de la Zerneștĭ din Ardeal, dintre turcĭ cu nemțĭ, află că neîmpăcatul sĕŭ vrăjmaș Constantin Aga Balacénu, căzuse ca un eroŭ pe câmpul de bătaie, în loc d'al plânge, d'al erta cel puțin, Brâncovénu, în sălbatica sa mânie, lăsând trupul văruluĭ sĕŭ fară sepultură, de'ĭ întepara capul și în prepelécul acela aducându-l de acolo până la Bucureștĭ, 'l ținu un an infipt în mijlocul ruinelor caselor și curților luĭ, dărâmate cu porunca Domnuluĭ.

Un asemenea neîmpăcat vrăjmaș maĭ avu Constantin Brâncovénu și pe Constantin Cantemir a căruĭ familie s'a încercat a tăgădui Brâncovénuluĭ coborîrea sa din înaltul neam Basarab, al căruĭ nume îl alăturase el pe lângă al sĕŭ.

Radu Grecénu îmbrăcându-se cu răsbunarea Domnuluĭ sĕŭ, a sfâșiat și dênsul persóna luĭ Cantemir și 'i a înjosit origina de necontestabilă nobleță a némuluĭ luĭ.

Cantemir era nerecunoscător luĭ Șerban Vodă Cantacuzino și luĭ Constantin Vodă Brâncovénu pentru că numaĭ cu mijlócele lor către Suliman pașa, serascerul de la Baba, a luat el domnia Moldoveĭ, care unuia ca dênsul nu se cădea; căcĭ acest Cantemir, întâiŭ a fost erghelegiŭ, apoĭ lefegiŭ, apoĭ ceauș la stégul Spătăresc, l'a adus sórta la domnie.

Domnia luĭ Mateĭ Basarab la care ne întórcem era menită a tămădui în Valahia relele streinismuluĭ întrodus sub domnia luĭ Alexandru Vodă.

In cursul guvernăriĭ sale de douĕ-zecĭ de anĭ ţara se întremase şi buna stare morală şi materială începuse a se rĕspândi pretutindenea.

Dar şi el ca toţĭ Domniĭ ce se înconjóră de ómenĭ periculoşĭ, avu slăbiciune pentru grecĭ.

Ghinea Ciucală învenină tot bunul domnieĭ luĭ Mateĭ. Jafurile şi tirăniile acestuĭ grec revoltară ţara şi armata; atuncea desordinea şi anarhia luară locul ordineĭ.

Ajuns vistier al luĭ Mateĭ Vodă, din olar ce era, Ghinea venise la putere cu convingere de a'şĭ face norocul în ţara nóstră.

După obiceiul rĕŭ d'atuncĭ, olarul fanariot luă în căsatorie pe una din fetele cele maĭ avute ale ţĕriĭ.

Inzestrat cu un caracter ademenitor, nu 'ĭ fu greŭ a prinde în mrejele sale pe bunul Mateĭ Vodă.

El pune înainte nevoia de a se umplea Visteria sleită prin lungĭ rĕsbóie.

Mateĭ îĭ dete ţara pe mână: asta vrea şi acest strein.

De acolea nu rĕmase om necalicit.

D'abia intrat în Visterie, Ghinea se puse a întórce róta stăpânireĭ cum a întors róta olarieĭ; o întórse aşa de iute în cât a stricat'o.

Totul înaintea luĭ Ghinea era banĭ şi numaĭ banĭ.

Nu era în ţară un colţişor de pĕmânt, târg, oraş, sat, palat, colibă, câmp saŭ munte, şes saŭ deal, mlăştină saŭ codru, a căror întindere, cultură, productivitate, folóse să nu le cunóscă el şi peste care să nu fi pus o dare, după valóre dacă nu şi maĭ mult, (după cum bunióră ne aflăm şi în timpul de faţă.) Dar escesele tiraniilor luĭ Ghinea şi a compliceluĭ sĕŭ Radu, un vechĭ grădinar, trebuiră să aibă un capĕt şi capĕtul 'l puse tot el.

Catre începutul anuluĭ 1654, Ghinea a fost împuţinat cu douĕ trăimĭ soldăţimea Seimenilor.

Acéstă mĕsură fu un semnal de întărâtare şi de nemulţumire generală în óste.

Seimeniĭ se rescólă, înconjóră palatul domnuluĭ, violéză uşile, se rĕspândesc prin apartamente, strigând: *Mórte ola-*

ruluĭ ! Mórte vărzaruluĭ ! Jos Mateĭ, ducăse la călugărie !

Resculațiĭ străbat până și în camera Domnuluĭ. Mateĭ se afla pătimind de o rană.

Dorobanțiĭ îl împovară de înjuriĭ și cer, a le da pe mizerabiliĭ sĕĭ protejéțĭ. Cererea nu li se încuviințéză, atuncĭ eĭ și maĭ furioșĭ, sfărâmă tot ce le ese înainte, se reîntorc în camera Domnuluĭ, răscolesc totul și în furie află pre amândoĭ despuitoriĭ glótelor ascunșĭ sub patul domnesc: pe loc dinaintea luĭ Mateĭ îl pun la falangă; apoĭ, scoșĭ în tabără din afară a orașuluĭ, îĭ tae în bucățĭ.

Eĭ bine, iătă țara încă odată smulsă din mâna streinilor. (Scăpat-a ea óre?) Vom vedea, faptul însă ce am relatat ne arată marele respect ce aŭ avut tot-d'a-una româniĭ către domnul lor, și ura cea neîmpăcată ce aŭ mărturisit pentru miniștriĭ nedrepțĭ și călcătorĭ legilor.

Se înșélă amar aceia care chiar astă-zĭ aŭ cutezanța să susție că românĭ nu sunt încă deprinșĭ cu viața constituțională. Eĭ bine, iată un fapt care ne arată că încă cu duoĭ secolĭ maĭ 'nainte, româniĭ știaŭ fórte bine deosebi responsabilitatea ministerială de neviolabilitatea domnéscă. Eĭ se revoltéză, vor să 'șĭ răsbune asupra miniștrilor care eraŭ cauza tuturor relelor, îĭ caută, îĭ găsesc ascunșĭ chiar sub patul domnesc, îĭ prind, îĭ maltratéză, îĭ ucid chiar, fără ca să clintéscă din capul domnuluĭ, măcar un fir de pĕr.

N'apucase bine a se liniști perturbațiunile causate de Seimenĭ; și iată că la anul 1659 se sui pe tron Mihnea Grecul. Rĕscóla ostașilor și intrigile neadormite ale fanarioților ajutară mult la acéstă nenorocire.

Mihnea fu un adevĕrat demon de mórte, un ucigaș pentru românĭ, sumă de cetățenĭ vrednicĭ și patrioțĭ s'aŭ perdut sub domnia acestuĭ aprig tiran. Greciĭ se înmulțiseră peste mĕsură în domnia luĭ, în a Ghiculeștilor și altor domnĭ. Lucrul merse după placul lor și sub domnia luĭ Radu Leon, în domnia căruia fu otrăvit vrednicul cetățén logofătul Drăghicĭ Cantacuzino.

Perfidia nu se opri numaĭ aci. Domnul și veneticiĭ sĕĭ curtezanĭ făcură complot să omóre pe toțĭ cetățeniĭ ceĭ maĭ de

frunte, dar complotul se descoperi, amenințațiĭ scăpară la mitropolie, luară pe archiepiscop în fruntea lor, și impuseră domnuluĭ fanariot condițiunea isgoniriĭ grecilor din țară condițiune pe care el o primi și o reclamă prin chrisovul din 9 Decembrie 1669, dar care însă nu se realiză, ceia ce se va vedea din descrierea ce vom face maĭ pe urmă faptelor posterióre.

Veni apoĭ domnia cea lungă a luĭ Constantin Brâncovénu despre care am vorbit maĭ sus și în notițele precedente. Domnia acestuĭ domn, fu o epocă de liniște și de pace pentru poporul român; în moment de descurajare pentru grecĭ și pentru intrigile lor. *Ea* póte că ar fi putut vindeca până în cele din urmă, multe din relele trecutuluĭ dacă Brâncovénul n'ar fi căzut victimă a două păcate, a două prigonirĭ: I, intrigile grecilor care se alarmară vĕzĕnd că țara le scapă din mână, și II, încrederea în streinĭ, pĕcat în care căzu și Dimitrie Cantemir, și care 'l pierdu și pe dênsul.

In adevĕr greciĭ lucrară și intrigară așa de bine, așa de eĭ nergic încât în maĭ puțin de treĭ anĭ capetele celor mai bun patrioțĭ românĭ, capetele Vĕcăreștilor, Cantacuzineștilor, Dudeștilor, Cantimireștilor, și Brâncovenilor, căzură sub hangerul otoman. Atuncĭ fanarioțiĭ se suiră pe tronurile ilustrate de atâțea glorioșĭ domnĭ românĭ; eĭ nu maĭ avéŭ capete de lovit nimenĭ nu maĭ putea protesta contra lor cu arma în mână.

De aicĭ se începe tragedia în fața căreia zăcu România până la 1821. De aicĭ trebile grecilor merseră așa de bine încât ar fi cu totul de prisos a 'ĭ maĭ urmărĭ, daca n'ar trebui să semnalăm câte-va acte de abnegare și de resistență a maĭ multor cetățenĭ în care sântul foc al patriotismuluĭ ferbea încă cu putere în pepturile celor ce maĭ rămăseseră.

Cu urcarea definitivă a fanarioților pe tronul Românieĭ, lupta între eĭ și pământenĭ nu se precurmă, de și acum era neegală.

Dar sufletele alese, care apăr o causă sântă, și vor să se jertféscă pentru dênsa, nu calculéză puterile vrăjmașuluĭ.

In adevĕr, toțĭ capiĭ oposițieĭ naționale, precum mitropolitul Antim despre a căruĭ tristă sórtă a convicțiunilor sale

am făcut darea de sémă în notiţele precedente, boieriĭ Brezoianu, Obedénu, Golescu, Bengescu şi alţiĭ căzură victima devotamentuluĭ lor pentru patrie. De asemenea uciderea fisică şi morală a mitropolituluĭ Neofit, care susţinu cu un curagiŭ demn de mariĭ capĭ aĭ bisericiĭ nóstre, tânguirile ţĕriĭ contra apăsărilor enorme ale streinilor.

La 1753 se esilară la insula Mitilene, medelniceru Stefănache şi Dudescu. La 1755 se esilară douĭ fraţĭ Văcăreştĭ; sub domnĭ Racoviţeştĭ Ghehan, maĭ toţĭ boeriĭ românĭ śunt puşĭ în lanţurĭ şi închişĭ; poporul Bucureştilor de două orĭ se revoltă şi de două orĭ 'l scapă.

Ast-fel a percurs lupta până la 1821 când rescularea sluguruluĭ Tudor Vladimirescu cu populaţia din Oltenia, a constrâns pe Pórta otomană să întórcă ţĕriĭ domniile pămêntene şi autonomia naţională.

Româniĭ deprinşĭ la jug prin o tiranie maĭ bine de un secol a domniĭ fanarioţilor aŭ amestecat în aceiaşĭ ură pe eteriştĭ, nevrênd să crézá că planul luĭ Rigas, căpetenia lor, afară de libertatea Grecieĭ, coprindea şi emanciparea tutulor popórelor chreştine din Turcia.

De aceia în adevĕr, Româniĭ aŭ rĕmas surzĭ la chemarea ce le făcéŭ Greciĭ, şi se ţinură departe de o revoluţiune pe care Româniĭ nu credeaŭ că ar fi folositóre pentru ţara şi naţionalitatea lor.

Dar eĭ aŭ rĕmas surzĭ, însă maĭ puţin surzĭ de cât aŭ fost eterişti la căldurosul apel făcut de Românĭ grecilor, ca să transporte teatrul lupteĭ începute pentru emaniciparea Grecieĭ, peste Dunăre, în propriul pămênt grecesc, lăsându-ne pe noĭ în paza sântuluĭ; căcĭ alta era cauza nóstră, şi alta a lor: altul interesul nostru şi altul lor.

Eĭ voiaŭ libertatea creştinilor, înfiinţarea unuĭ imperiŭ grec şi esterminarea elementuluĭ turc. Româniĭ în condiţiunile în care se aflaŭ pentru moment, nu putéŭ cere de cât respectarea capitulaţiunilor ce avéŭ cu Pórta, isgonirea fanarioţilor, restatornicirea Domnilor pămêntenĭ, reîntegrarea ţĕriĭ în vechia eĭ autonomie.

Insă, care a fost rĕspunsul grecilor eteriştĭ la dreptele pu-

nerĭ înainte ale luĭ Vladimirescu, singurul şi legitimul representant de atuncĭ al naţionalităţeĭ Române? Prigonire, jafurĭ, arderĭ, foc, sabie, comploturĭ, trădare, înşelăciune şi în cele din urmă asasinarea luĭ Tudor într'un chip nedemn de apărătoriĭ creştinătăţiĭ.

Greciĭ toleraţĭ în pământul nostru, nu numaĭ că ridicară steagul libertăţeĭ într'un pământ strein, şi 'l supun la pustiire pentru o causă ce nu era a lor, dar nu vor să ţie seamă de indelungatele suferinţĭ ale poporuluĭ cu totul paralisat, pe când pregătirile eteriĭ se făcuse cu zecimĭ de anĭ înainte.

Acum să ne dăm seama ce este Fanarul şi ce este fanariotul?

Se află în Constantinopole o localitate care pórtă numele de Fanar sau fanal, situat in lungul cornuluĭ de aur, aprópe de o pórtă care încă din timpiĭ împĕraţilor de Orient se denumea oraşul Fanar.

Acéstă localitate ce coprindea biserica, casa şi şcóla patriarhală, este maĭ întrégă locuită şi astă-zĭ de grecĭ.

Către mijlocul secoluluĭ XVII se aflaŭ acolo până la douĕ zecĭ familii formând un fel de aristocraţie, care, pe lângă altele, se deosebia de restul naţiuniĭ prin dibăcia şi bogăţiile sale. Totuşĭ acésta era o aristocraţie indoelnică.

Jumĕtatea europeană şi jumĕtatea asiatică, compusă în originä din rămăşiţele cleruluĭ mirean din Constantinopol, amestecată maĭ apoĭ cu sânge italian, dupĕ cum se dovedesce din maĭ multe nume de familiĭ propriĭ, precum: Giulanĭ, Mavrocordato, Moruzi, Rizo etc., unele din aceste familiĭ se daŭ de origină şi maĭ ilustră, şi purtând numele de Cantacuzin, de Paleolog, de Comen, pretindeau a se trage direct din casele imperiale ale Constantinopoluluĭ şi a le Trapezundeĭ, risipite zicea eĭ, dar nu stinse prin căderea imperiuluĭ.

De şi fanarioţiĭ de mult se aflaŭ căzuţĭ din vechia lor strălucire, totuşĭ eĭ esercitaŭ asupra conaţionalilor lor o mare influenţă. Eĭ administraŭ interesele lumescĭ şi spirituale ale comunităţeĭ. Membriĭ sinoduluĭ şi ceĭ maĭ însemnaţĭ demnitarĭ aĭ cleruluĭ mirean se alegeau dintre dênşiĭ.

In afară, însă, influența fanarioților era nulă. Nimic nu 'ĭ deosebia în ochiĭ lumiĭ. Eĭ înșușĭ înțelegeaŭ neînsemnatatea lor; de aceia păréu a se mulțumi în uitarea în care se aflaŭ.

Un eveniment însă tu destul să 'ĭ scótă la lumină.

Cu cât puterile creștine ale Occidentuluĭ se deșteptaŭ asupra importanțeĭ Orientuluĭ, cu atât ele se apropiaŭ de Pórta Otomană, cu atât relațiunile lor cu dênsa sporéŭ din ce în ce.

Turciĭ, fie din lene, fie din prejudiciŭ, neglijaŭ, dispreţuiaŭ studiul limbilor europene. In acelașĭ timp eĭ nu voiaŭ a acredita ambasadorĭ din parte-le pe lângă puterile streine. Tótă diplomația lor consta maĭ în nimic, saŭ era purtată de evreĭ, de renegațĭ Italienĭ și polonĭ.

Fórte târziŭ Pórta veni la înțeles că ar fi mult maĭ bine să întrebuințeze cu acésta pe propiĭ supușĭ aĭ eĭ. Spre acest sfârșit ea avu recurs la grecĭ.

Agerimea spirituluĭ lor, ușurința cu care înțelegea și resolva afacerile cele maĭ anevoióse, 'ĭ făceaŭ cu deosebire capabilĭ spre ecésta.

Eĭ aŭ fost dar întrebuințațĭ deocamdată sub modestul titlu de scriitorĭ.

Locul lor era în sala cea mare ce se afla înaintea Divanuluĭ; acolo amestecațĭ cu domesticĭ, așteptaŭ ca să fie chemațĭ a citi saŭ a traduce ceva.

(Va urma) G Stratilat